

**TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER
ANABİLİM DALI
8. SINIF TÜRKİYE CUMHURİYETİ
İNKILAP TARİHİ VE ATATÜRKÇÜLÜK
DERS KİTABINDA YER ALAN TARİHİ
METİNLERİN YARATICI DÜŞÜNME
BECERİLERİNE ETKİSİ
HAZIRLAYAN
Emine BOZÇALI SONKAYA
YÜKSEK LİSANS TEZİ
DANIŞMAN
DR.ÖĞR. ÜYESİ Adem DAĞAŞAN
KARS - 2025**

T.C.

KAFKAS ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER ANABİLİM DALI

SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

**8. SINIF TÜRKİYE CUMHURİYETİ İNKILAP TARİHİ VE
ATATÜRKÇÜLÜK DERS KİTABINDA YER ALAN TARİHİ
METİNLERİN YARATICI DÜŞÜNME BECERİLERİNE ETKİSİ**

Emine BOZÇALI SONKAYA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman ve Jüri Üyeleri

Dr. Öğr. Üyesi Adem DAĞAŞAN

Prof. Dr. İhsan Sabri BALKAYA

Doç. Dr. Meral METİN GÖKSU

KARS-2025

KAFKAS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Emine BOZÇALI SONKAYA tarafından hazırlanan 8. *Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi Ve Atatürkçülük Ders Kitabında Yer Alan Tarihi Metinlerin Yaratıcı Düşünme Becerilerine Etkisi* başlıklı bu çalışma, ... tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda [*başarılı/başarısız*] bulunarak jürimiz tarafından *Türkçe ve Sosyal Bilimler* Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak (oy çokluğuyla/birliğiyle) kabul/red edilmiştir.

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ (Unvanı, Adı ve Soyadı)

Başkan	: Prof. Dr. İhsan Sabri Balkaya	İmza:
Üye	: Dr.Öğr.Üyesi Adem Dağışan	İmza:
Üye	: Doç. Dr. Meral Metin Göksu	İmza:

ONAY

Bu tezin kabulü Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun/...../..... tarih ve/..... sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Prof. Dr. Yaşar KOP

Enstitü Müdürü

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek Lisans tezi olarak hazırladığım 8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi Ve Atatürkçülük Ders Kitabında Yer Alan Tarihi Metinlerin Yaratıcı Düşünme Becerilerine Etkisi adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlanmasına kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

Scientific Ethic Statement

I declare that I complied with the rules of academic and scientific ethics from the proposal stage to the process of completion of the study titled The impact of the historical texts in the 8th grade Republic of Turkey History and Atatürkism textbook on creative thinking skills.as a Master Thesis I prepared, that I obtained all information in term Project with the framework of scientific ethics and traditions, that I showed sources to the each quotation I made directly or indirectly in this study I prepared as a term Project in accordance with the writing rules and works which I used have been shown in the bibliography.

... / ... 2025

Emine BOZÇALI SONKAYA

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT	iii
ÖNSÖZ.....	v
TABLolar LİSTESİ.....	vii
BÖLÜM I	1
GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Amacı.....	1
1.2. Araştırmanın Önemi	1
1.3. Problem Durumu	4
1.4. Problem cümlesi	4
1.5. Alt Problemler	4
1.6. Sayıtlar	4
1.7. Sınırlılıklar.....	5
1.8. Tanımlar.....	5
BÖLÜM II	7
KURAMSAL ÇERÇEVE	7
2.1. Kuramsal Çerçeve	7
2.1.1 Tarih Öğretimi.....	7
2.1.2. Tarih Öğretiminin Gelişimi.....	10
2.1.3. Tarih Öğretiminin Temel Felsefesi	15
2.1.4. Tarih Öğretiminin Genel Amaçları	16
2.1.5. T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi.....	17
2.1.6. T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı	18
Tablo.2. 1	20
2.1.7. T.C. İnkılap Tarihi Ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı'nın Özel Amaçları.....	20
2.1.8. T.C. İnkılap Tarihi Ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı'nın Uygulanmasında Dikkat Edilecek Hususlar	21
2.1.9. Tarih Öğretiminde kullanılan Yöntemler	23
2.1.10. Tarihsel kaynaklar	25
2.1.11. Tarihsel Kaynakların Sınıflandırılması	26
2.1.12. Birinci Elden Kaynaklar	27

2.1.13. İkinci Elden Kaynaklar	30
2.1.14. Yazılı, Sözlü, Görsel Kaynaklar.....	31
2.1.15. 8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi Ve Atatürkçülük Dersinde Tarihsel Kaynak Kullanımı	33
2.1.16. Tarih Öğretim Programında Temel Beceriler.....	35
2.1.17. Yaratıcılık.....	36
2.1.18. Yaratıcılık Süreçleri	37
2.1.19. Yaratıcılıkta Yaklaşımlar	37
2.1.20. Yaratıcılık Engelleri	38
2.1.21. Yaratıcı Düşünme.....	40
2.1.22. Yaratıcı Düşünme İle İlgili Kuramlar	40
2.1.23. Yaratıcı Düşünme Yöntem ve Teknikleri	42
BÖLÜM III.....	46
YÖNTEM.....	46
3.1. Araştırmanın Yöntemi.....	46
3.2. Çalışma Grubu	47
3.3. Veri Toplama	47
3.4. Verilerin Analizi	48
3.5. Geçerlilik ve Güvenirlik.....	50
BÖLÜM IV	51
BULGULAR.....	51
4.1. Birinci Haftanın Bulguları.....	51
4.2. İkinci Haftanın Bulguları	63
4.3. Üçüncü Haftanın Bulguları	71
4.4. Dördüncü Haftanın Bulguları.....	78
4.5. Beşinci Haftanın Bulguları.....	85
Tablo.4. 1	92
Tablo.4. 2	93
Tablo.4. 3	94
Tablo.4. 4	95
BÖLÜM V.....	96
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	96
5.1. Sonuç.....	96
5.2. Öneriler	98
KAYNAKÇA.....	99

EKLER.....	110
EK-1 METİNLER	110
EK-1.1: Metin- 1	110
EK-1.2: Metin- 2	110
EK-1.3: Metin- 3	111
EK-1.4: Metin- 4	112
EK-1. 5: Metin-5	112
EK-2 GÖRÜŞME FORMLARI	114
EK-2.1 GÖRÜŞME FORMU	114
EK-2.2: Ö1 Görüşme Formu	115
.....	115
EK-2.3: Ö2 Görüşme Formu	115
EK-2.4: Ö3 Görüşme Formu	116
EK-2.5: Ö4 Görüşme Formu	116
EK-2.6: Ö5 Görüşme Formu	117
EK-2.7: Ö6 Görüşme Formu	117
EK-2.8: Ö7 Görüşme Formu	118
EK-2.9: Ö8 Görüşme Formu	118
EK-2.10: Ö9 Görüşme Formu	119
EK-2.11: Ö10 Görüşme Formu	120
EK-3 Meb Uygulama İzni.....	121
ÖZGEÇMİŞ.....	122

KAFKAS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI
8. SINIF TÜRKİYE CUMHURİYETİ İNKILAP TARİHİ VE
ATATÜRKÇÜLÜK DERS KİTABINDA YER ALAN TARİHİ METİNLERİN
YARATICI DÜŞÜNME BECERİLERİNE ETKİSİ
YÜKSEK LİSANS TEZİ

YAZAR: Emine BOZÇALI SONKAYA

TEZ YÖNETİCİSİ: Dr. Öğr. Üyesi Adem DAĞAŞAN

2025 -122

ÖZET

Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi, geçmiş ve günümüz arasında köprü görevi üstlenen ders konumundadır. Bundan dolayı bu ders çevresine duyarlı, bilinçli, sorumlu ve etkin vatandaş yetiştirme, problem çözme becerisine sahip olan, geçmişte yaşanmış olayları analiz edebilen, günümüzde yaşanması muhtemel sorunlara çözüm üretebilecek kişiler yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Bu hedefler ışığında bireyler yetiştirebilmek için bu dersin öğretiminde tarihi düşünme becerileri, bireylerin özgün ve yaratıcı fikirler geliştirebilmesi amacıyla tarihi kaynak kullanmanın önemi yadsınamaz.

Bu çalışmada, 8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabında yer alan tarihi metin kullanımının; öğrencilerin, yaratıcı düşünme becerilerine etkisi, derse karşı fikir oluşturulması, tarihsel düşünme becerisinin tarihi anlama, kavrama, araştırma ve yorum yapma becerilerinin geliştirilmesi ve yaratıcı düşünme becerilerine etkisi incelenmiştir.

Çalışmanın uygulama safhası; Kars ili merkez ilçesinde, Cevriye Tatiş Ortaokulu'nda bulunan 2023-2024 eğitim -öğretim senesine 8. Sınıf öğrenimine devam etmekte olan 8/B şubesinde bulunan 17 öğrenciyle, 6 haftalık sürede gerçekleştirilmiştir. Uygulama 8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabında yer alan tarihi metinlerle sınırlandırılmıştır.

Bu araştırma, nitel araştırma yöntemleri kullanılarak yapılmıştır. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden tek durum deseni kullanılmıştır.

Araştırma verileri, araştırma grubunda, tarihi metin kullanımının yaratıcı düşünme ve özgün fikirler geliştirmesinde olumlu bir etkiye sahip olduğunu göstermiştir. Tarihi metin kullanımının; öğrencilerin konuyu pekiştirmelerinde, derse karşı olan ilgi, güdülenme ve aktif katılımlarında artış göstermesi, yaratıcı düşünme becerilerinin geliştirilmesinde olumlu bir etkiye sahip olduğu araştırma sonucunda görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: İnkılap Tarihi, Tarihi Kaynaklar, Yaratıcı Düşünme, Yaratıcı Düşünme Becerileri

**Kafkas University
Institute Of Social Sciences**

Department Of Turkish And Social Sciences

**The Effect Of Historical Texts İn The 8th Grade Turkish Republic History Of
Revolution And Kemalism Textbook On Creative Thinking Skills.**

Master's Thesis

Writer: Emine BOZÇALI SONKAYA

Thesis Manager: Dr.Lecturer Adem DAĞAŞAN

2025-122

ABSTRACT

The Republic of Turkey Revolution History and Kemalism course is a course that acts as a bridge between the past and the present. Therefore, this course aims to raise individuals who are sensitive to their environment, conscious, responsible and effective citizens, who have problem-solving skills, who can analyze past events and produce solutions to possible problems that may occur today.

In order to train individuals in line with these goals, the importance of using historical sources in teaching this course so that individuals can develop historical thinking skills and original, creative ideas cannot be denied.

In this study, the effect of the use of historical texts in the 8th Grade Turkish Republic History of Revolution and Kemalism textbook on students' creative thinking skills, the development of attitudes towards the course, and the development of historical thinking skills, understanding, comprehension, analysis and interpretation skills, and the effect on creative thinking skills were examined.

The implementation phase of the study was carried out with 17 students in the 8th grade in the 8/B branch of Cevriye Tatiş Secondary School in the central district of Kars province in the 2023-2024 academic year, over a 6-week period. The implementation was limited to the historical texts in the 8th Grade Turkish Republic History of Revolution and Kemalism textbook.

This research was conducted using qualitative research methods due to the nature of its subject and data. A single-instrument case study was used in the study.

The research data showed that the use of historical texts had a positive effect on the research group in terms of creative thinking and developing original ideas. It was found out that in the research ,the use of historical texts had a positive effect on students' learning of the subject, increasing their interest, desire and participation in the lesson, and developing creative thinking skills.

Keywords: Revolution History, Historical Sources, Creative Thinking, Creative Thinking Skills

ÖNSÖZ

Etkili ve verimli tarih öğretiminin yapılandırılması, öğrencilerin tarihsel düşünme becerilerinin geliştirilip özgün fikirler üreterek analiz ve yorumlama gibi becerilerinin belirlenip geliştirilmesiyle oluşur. Tarihsel araştırma, analiz, kavrama, anlama ve empati; tarihsel düşünmenin gerçekleştirilebilmesi adına tarihsel kanıtların ve kaynakların sorgulanması, tarihsel olay ve olguların yorumlanması ile mümkün olabilmektedir.

Öğrencilerde oluşan ilgi ve merak duygusu onları yeni araştırmalara, sorgulamalara ve kendi tarih bilgisini oluşturup analiz edecekleri ve özgün düşünce aktivitelerine ulaştırabilmektedir. Bu yönüyle tarihsel düşünme becerilerinin gelişmesi açısından tarihi metin kullanılması, öğrencilerin geçmişe olan bakış açılarını etkileyebilmektedir. Tarihi metin kullanımıyla öğrenciler, bilgiyi farklı bakış açıları ile algılamaya ve özgün fikirler üreterek yaratıcı düşünme fırsatı bulabilmektedir. Böylece inkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersine yönelik ilgi ve merak duygusu geliştirerek tutumlarında olumlu gelişmeler izlenebilmektedir.

Bu çalışmada, değerli vaktini ayırarak beni her zaman dinleyen, fikirlerime her daim önem veren ve destekleyen aynı zamanda akademik birikimi ve özgür çalışma anlayışı ile düşüncelerimi yapılandırmamda bana yol gösteren çok değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi Adem Dağışan'a kalben teşekkürlerimi ve sonsuz şükranlarımı sunarım.

Çalışmada olan katkılarından dolayı değerli hocalarım Doç. Dr. Hasan Aslan'a ve Dr. Öğr. Üyesi Emre Dağışan'a teşekkür ederim.

Bu çalışmayı tamamlarken Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu, eşsiz lider Mustafa Kemal Atatürk'ü saygı minnet ve derinden bir hayranlıkla anıyorum. Bugün kadınların akademide yer edinebilme imkanı, bilimsel araştırmalara dahil olabilmesi ve ülkemizin aydınlık geleceğe ulaştırabilme sorumluluğunu bizlere armağan ettiği için Gazi Mustafa Kemal Atatürk'e sonsuz teşekkürler.

Hayatımın her anında yanımda olan ve verdiğim her kararda bana saygı duyup destekleyen canım annem Gülsen, canım babam Talip Bozçalı ve çok kıymetli abilerime teşekkür ederim. Desteğini hep hissettiğim, zengin bakış açıları ile çalışmama katkıda bulunan, bana olan inancıyla zorluklarımı kolaylaştıran ve hep benimle olan hayat arkadaşım, sevgili eşim Okan Sonkaya'ya sonsuz teşekkürler...

Emine BOZÇALI SONKAYA

KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış olan bazı kısaltmalar açıklamaları ile beraber aşağıda ifade edilmiştir.

akt: Aktaran

f: Frekans

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

NACCCE: Yaratıcı ve Kültürel Eğitim Ulusal Danışma Komitesi

T.C.: Türkiye Cumhuriyeti

TDK: Türk Dil Kurumu

vb.: ve benzeri

yy: yüzyıl

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo.2. 1 Ünite, Öğrenme Çıktıları Sayıları ve Ders Saatleri	20
Tablo.2. 2 Tarihi Kaynakların Sınıflandırılması	27
Tablo.4. 1 Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi'nde kullanılan tarihi metinlerin derse olan ilginizi nasıl etkilediğini düşünüyorsunuz?	92
Tablo.4. 2 Tarihi metinlerle desteklenmiş Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi'nin yaratıcı düşünmeye nasıl bir etkisi olmuştur?.....	93
Tablo.4. 3 Tarihi metinlerin kullanılması Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi'nin verimli hale gelmesine nasıl bir etkisi olmuştur?	94
Tablo.4. 4 Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi'nde tarihi metinlerden faydalanarak bir planlama yapılacak olursa bu planlamayı nasıl yaparsınız?.....	95

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın amacı, önemi, problem durumu, araştırmanın alt problemleri, sayıtlılar, sınırlılıklar ve tanımlar açıklanmıştır.

1.1. Araştırmanın Amacı

Araştırmada; 8.Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabında yer alan tarihi metinlerin yaratıcı düşünme becerilerine katkısının belirlenmesi amaçlanmaktadır.

1.2. Araştırmanın Önemi

Tarih, toplumların millet, milletlerin devlet olabilmesindeki en önemli değerlerden biri olan milli şuurun temelini oluşturmaktadır. Tarihinden habersiz toplumların geleceğini sağlam temeller üzerine inşa edebilmesi söz konusu değildir. Şüphesiz ki tarih geçmiş ile günümüz, günümüz ile gelecek arasındaki en önemli bağıdır. Bundan dolayıdır ki hem fert hem de toplum olarak var olabilmenin en asli ögesidir.

Bu sebeple tarih dersi eğitim programlarında önem arz etmekte, ilköğretimden yükseköğretime kadar yer almaktadır. İlköğretim ve ortaöğretim düzeyinde tarih öğretiminin geleneksel, ezberci, düz anlatım yerine çağdaş, yapılandırmacı anlayışa göre dizayn edilmesi öğrencilerin hatırlanması zor olay ve kavramları akılda tutma ve tarihsel düşünme becerilerini geliştirmede faydalı olacaktır. Yapılandırmacı yaklaşım ile işlenen derste öğrenciler sorumluluk sahibi ve aktif katılım sağlayabileceklerdir (Sünbül, 2010). Tarih içerikli dersler hatırlanması zor kavram ve olgular barındırdığından dolayıdır ki tarih öğretiminde tarihi kaynaklardan yararlanılarak oluşturulmuş öğretim etkinlikleri ile öğrencilerin akademik başarılarına ve tarihsel düşünme becerilerine olumlu katkı sağlanabilir. (MEB, 2010). Dolayısıyla öğretim sürecinde yer alan öğretmenlerin, öğrencilerde tarihsel düşünme becerilerini geliştirmek için çalışmalar yapmayı amaçlamalıdır. Bu amacı gerçekleştirebilmek birincil ve ikincil kaynaklar kullanılabilir (Işık, 2011).

Bu araştırmaya esas teşkil edecek tarihsel düşünme becerilerinden kısaca bahsetmek gerekirse, tarihsel kavrama becerisi, kronolojik düşünme, tarihsel sorun

analizi ve yorum becerileri, tarihsel sorgulamaya dayalı araştırma (kanıt temelli öğrenme) becerisi yer almaktadır.

Tarihsel Kavrama Becerisi: Tarihin detaylı bir şekilde derinlemesine irdelendiği tarihsel kavrama, geçmiş ile günümüzün etkin münasebetiyle mümkündür. Tarihi bir belgenin yorumlanması, ne amaçla, nerede ve meydana geliş sürecinin öğrenenler üzerindeki etkisi önemlidir (Cooper, 1995).

Kronolojik Düşünme Becerisi: Şimşek (2006) kronolojik düşünme becerisini tarihin omurgası olarak adlandırmakta, bu sayede tarihsel olaylar arasında nedensellik ilişkisinin kurulabileceğini ve olayların bütünlük halinde öğrenilebileceğini beyan etmektedir.

Tarihsel Sorun Analizi Ve Yorum Becerisi: Araştırılan herhangi bir konunun diğer konularla olan bağlantısını tespit etme, çeşitli kaynaklar arasındaki benzerlikleri belirleme, ulaşılan kaynak ve elde edilen kanıtları ayrıntılı olarak inceleme ve tarihsel olaylarla ilişkili olan tartışmalı konuları hassasiyetle çözümleme yapmayı gerektirir. Bu beceriye sahip öğrenenler, tarihsel olaylara değişik açılardan bakabilir. Tartışmalı konuları değerlendirebilir. (Bryant ve Clark, 2006).

Tarihsel Sorgulamaya Dayalı Araştırma (Kanıt Temelli Öğrenme) Becerisi: öğretim sürecine tarihi kanıtların dahil edilmesi ve kullanımında kanıt temelli öğrenme işe koşulmaktadır. Kanıt temelli öğrenme, öğrencilerin ferdi ve kolektif araştırmalar ve sorgulamalar vasıtasıyla farklı şekilde (birincil ve ikincil el) kanıtları kullanmaları ve bazı becerilere sahip olmalarına dayalı zihinsel etkinliklerin tamamıdır (Alabaş, 2007).

İlköğretim 8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi' nin tarihsel düşünme becerilerine olumlu katkısı yadsınamaz. Öğrencilerin tarihsel düşünme becerilerinin gelişmesi ile geçmişten ders çıkararak gelecekte ki sorunları yaratıcı bir şekilde düşünüp bu sorunlara akılcı çözümler üretmeleri sağlanacaktır.

Yaratıcı düşünme, bireylerin problemleri içselleştirip olaylar arasında nedensellik kurarak problemin çözümüne ilişkin olası çözümler sunup sonuçları analiz ederek özgün bakış açısıyla alışlagelmiş kalıpların dışına çıkma şeklidir (Üstündağ, 2014). Başka bir ifade ile alışılmışın dışında düşünebilmeyi yeni ve yararlı olanı bulmayı içerir (Sternberg, 1999).

Rawlinson (1995), yaratıcı düşüncenin gerçekleşme sürecini beş aşama oluşacak şekilde şöyle açıklamıştır:

1.Hazırlık: Sorunla ilgili ne kadar çok olabilirse o kadar fazla faktör tespit edilir. Sorunun ne olduğu tanımlanır. Sorunu tanımlamak; farklı bakış açıları ve farklı bir ortamdan sorunun içine etki etmeyi gerektirir.

2.Çaba: Yaratıcı düşünme ile beraber çaba göstermek gerekir. Bu süreçte sıkıntı yaşanması doğaldır.

3.Kuluçka Dönemi: Başka meşguliyetler var iken sorunun zihnin derinliklerinde varlığını sürdürdüğü dönemdir.

4.İçe Doğuş: Soruna dair çözümlerin ansızın zihinde belirgin hale evredir.

5.Değerlendirme: Oluşan tüm düşünceler değerlendirilir. Yaratıcı düşünme sürecinin özellikleri hareketli, üretken ve bağımsız olmasıdır. Sorunlara farklı açılardan bakılabilmeli ve farklı çözümler bulunmalıdır. Çevreye yaratıcı bir tutumla bakabilme, kaynakların farkında olma ve gerektiği zaman faydalanma yaratıcı düşünme süreci için değerli becerilerdir (Çellek, 2002).

Dolayısıyla öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerine sahip olması karşılaşılabileceği olası sorunları akılcı bir şekilde çözmelerine olanak sağlamaktadır.

Teknolojinin iyiden iyiye gelişerek ilerlediği çağımızda geleneksel öğretim yöntemleri çağın öğrencilerinin ihtiyaçlarını yeterli düzeyde karşılayamamaktadır. Bu nedenle 21. Yüzyılın ihtiyaçlarını karşılayabilecek öğretim programlarının geliştirilmesi elzemdir. Eğitim programlarının yaratıcı düşünme becerilerinin de yer aldığı bu yüzyıl becerilerini kapsayacak şekilde revize edilmesi öğrencilerin hayatına yenilik katacaktır. Dolayısıyla araştıran, sorgulayan farklı bakış açılarına sahip ve hayal gücünü kullanabilen üreten bireyler yetiştirilebilir (Avcu, 2014).

Çağın gereklerine adapte bireylerin yetiştirilebilmesi için eğitim programları yaratıcı düşünme becerilerine katkıda bulunacak yöntemlerle hazırlanmalıdır. *Eğitim programı okul çalışanları tarafından hazırlanan okul içindeki ve dışındaki öğretim ile ilgili her şeydir* (Demirel, 2007, 1).

Açıklamalardan da anlaşılabilceğı gibi öğrenenlerin yaratıcı düşünme becerilerine olumlu katkı sağlayabilmek için uygulanan öğretim etkinliğı önemli bir rol oynamaktadır. Çünkü öğrenim sürecinde bu gibi soyut becerileri kazandırmak için yapılan uygulamalar yetersiz kalmaktadır. Bu bağlamda tarih içerikli derslerin yürütülmesinde, tarihsel kaynaklardan yararlanılarak oluşturulmuş öğretim etkinlikleri ile tarihsel düşünme becerilerine olumlu katkı sağlanabilecektir. Bu açıdan 8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinde yaratıcı düşünme becerisini kazandırmak amacıyla ders kitabında yer alan tarihi metinler kullanılabilir.

1.3. Problem Durumu

Bu bölümde araştırmanın amacı, problem cümlesi, alt problemler, araştırmanın önemi, sayıtlar, sınırlılıklar, tanımlara yer verilmiştir.

1.4. Problem cümlesi

8. Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinde yer alan tarihi metinlerin yaratıcı düşünme becerilerine etkisi nedir?

1.5. Alt Problemler

1. Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi' nde kullanılan tarihi metinlerin derse olan ilginizi nasıl etkilediğini düşünüyorsunuz?
2. Tarihi metinlerle desteklenmiş Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi' nin yaratıcı düşünmeye nasıl bir etkisi olmuştur?
3. Tarihi metinlerin kullanılması Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi' nin verimli hale gelmesinin nasıl bir etkisi olmuştur?
4. Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi' nde tarihi metinlerden faydalanarak bir planlama yapılacak olursa bu planlamayı nasıl yaparsınız?

1.6. Sayıtlar

- 1) Araştırmada kullanılan tarihi metinler öğrencilerin seviyelerine uygundur.
- 2) Araştırmada kullanılan tarihi metinler ünitelerin kazanımlarına uygundur.
- 3) Araştırmaya katılan öğrencilerin sorulan sorulara samimi cevap verdikleri düşünülmektedir.

1.7. Sınırlılıklar

- 1- Bu araştırma 2023-2024 eğitim öğretim yılı ile sınırlıdır.
- 2- Araştırma Kars-Merkez de bulunan Cevriye Tatiş Ortaokulu ile sınırlıdır.
- 3- Araştırma 8. Sınıfa devam eden öğrencilerle sınırlıdır.
- 4- Araştırma 8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinin üniteleri ile sınırlıdır.
- 5- Bu araştırmada kullanılan tarihi metinler ders kitabında yer alan metinlerle sınırlıdır.

1.8. Tanımlar

Yaratıcılık: Felsefenin, ardından psikoloji, sosyal bilimler, güzel sanatlar, eğitim gibi farklı disiplinlerin üzerinde teoriler ürettiği; tanımlanması güç, çok boyutlu bir fenomen olarak kabul görmektedir (Onur, Zorlu, 2017, 1537). Yaratıcılık, eksik bilgiye, kaybolan unsurlara, uyumsuzluklara duyarlı olup, çözüm arayışını, zorlukları tanımlamayı, tahminlerde bulunmayı, eksikliklere dair hipotezler geliştirmeyi, bu hipotezleri test edip, değiştirip tekrar denemeyi ve nihayetinde sonucu ortaya koymayı içerir. Yaratıcılık, kalıpları kırma, alışıldık düşüncelerin dışına çıkma, başkalarının deneyimlerine açık olma, dayatılmış düşünce kalıplarını sorgulama, bilinmeyene doğru adım atma ve yeni bir düşünsel yön yaratma, bir sorun için alternatif çözümler geliştirme, başka olasılıklara kapı aralayan yenilikler keşfetme, başkalarının izlediği yoldan sapma, yeni bir fikir ortaya koyma, yeni bir bağlantı kurma, bilinmeyen bir teknik veya yöntem icat etme ve insanlara fayda sağlayacak araç ya da gereçler üretme anlamına gelir. (Özden,2005, akt. Yeşilyurt, 2020).

Yaratıcı düşünme, sezgisel bir şekilde anlamak, tasarlamak, soru sormak, analiz ve sentezler oluşturmak, sorunları çözmek, eleştirilerde bulunmak, yenilikçi çözümler ve bilgi üretmek gibi düşünme süreçlerini içeren bir düşünme tarzıdır (Kale,1994, akt. Karakuş,2001).

Yaratıcı düşünme, bireylerin karşılaştıkları sorunları değerlendirip içselleştirerek, olaylar arasındaki neden-sonuç bağlantılarını kurarak çözüm önerileri ve tahminlerde bulunmalarını, bu sorunların çözülmesi için farklı alternatifler üretmelerini, sonuçları karşılaştırarak yenilikçi ve değişime açık ürünler ortaya koymalarını sağlayan, alışılmışın dışına çıkan özgün bir bakış açısıdır. (Üstündağ,2014 akt. Karakuş,2001).

Tarihi Kaynak: Tarihi kaynaklar, geçmişteki olayları anlatan ve bu olaylarla ilgili bilgi sağlayan içeriklerdir. Tarihteki olaylara tanıklık eden ya da bizzat bu olayları gerçekleştiren kişiler tarafından yazılmış raporlar, günlükler, konuşmalar, fotoğraflar, mektuplar, çizimler, hatıralar ve haritalar gibi materyaller bu kaynaklar arasında yer alır. (Ata,2002,80).

Tarihle ilgili bilgi içeren her türlü materyal, tarihe kaynaklık eder. Ancak geçmişle ilgili her malzeme, tarihsel araştırmalarda kaynak olarak kullanılmaz. Çünkü bir materyalin kaynak olarak kabul edilip kullanılabilmesi için, o materyalin içeriğinin meydana geldiği dönemde yazılmış olması ya da o döneme yakın kaynaklardan faydalanarak oluşturulmuş olması gerekir. (Kütükoğlu, 1998).

Tarihi Metin: Tarihi metinler incelendiği dönemde yaşamış insanların, yaşam biçimlerini, sorunlarını, bireysel, sosyal ve kültürel değerlerini, inançlarını örnekleme gücüne sahip tanıklar olarak da ifade edilmektedir (Doğan, 2007 akt. Yalçın,2023,4).

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Kuramsal Çerçeve

Bu bölümde, araştırma ile ilgili olan kuramsal çerçeve açıklanacaktır.

2.1.1 Tarih Öğretimi

Tarih öğretimine geçmeden önce tarih nedir sorusuna yanıt verilmelidir. Tarih nedir sorusu geçmişten beri farklı araştırmacılar tarafından tanımlanan ve cevap aranan bir sorudur. Bu bağlamda bazı araştırmacıların ‘Tarih Nedir?’ sorusuna verdiği cevaplara bakılacak olursa; E.H. Carr’a göre tarih doğrulanmış olgular kümesi (Gürtürk, 2015) olarak tanımlarken, Kütükoğlu’na göre tarih, geçmişte insanlar tarafından meydana gelen olayları bize ulaştırır (1998, 1). Metin (2012, 2)’ e göre ise tarih, *geçmişteki olayları, yer, zaman ve failleri belirleyerek kaynaklara dayalı bir şekilde sebep-sonuç ilişkisi içinde inceleyen bir bilim dalıdır. Tarih kavramı, 19. yüzyıla kadar genel olarak "ölü geçmişin ulaşılmış bilgisi" olarak anlaşılmaktaydı.* (Colligwood, 1990, 206; akt. Doğan, 2007, 20). *Tarih; insanoğlunun geçmişini araştıran ve onların yapmış oldukları eylemlerin detaylı bir resmini tasvir eden bir sosyal bilim disiplini* (Halkın, 1989, 4; akt. Polat, 2023, 14). Paykoç’a göre bir bilim dalı olarak tarihin üç temel yönü vardır; birincisi, *gerçekleşmiş olaylarla ilgili olan "gerçekleşmiş tarih"; ikincisi, geçmişini incelerken tarihçilerin kullandığı yöntemler; üçüncüsü ise tarih ders kitaplarında yer alan ve tarihçilerin geçmiş olaylarla ilgili olarak kaleme aldıkları ifadeler veya yorumlardır.* (1991, 5).

Yukarıda görüldüğü üzere birçok tarihçiye göre tarih, geçmiş ile bugünün köprüsü konumundadır ve geçmişte yaşanmış olayları incelememize fayda sağlar. Gerçek olan neyse, ressam için anlam taşıyan şey, tarihçi için de aynıdır; ancak geçmiş, her birey için farklı bir bakış açısıyla görünür. Tarihçi, çalışmalarında sadece olayları değil, aynı zamanda kendi duygu ve düşüncelerini de ifade eder. (Kütükoğlu, 1998). Tarihin incelediği geçmiş hiçbir zaman kaybolmaz ve yok olmaz. Çünkü tarih, geçmişte yaşanan olayları araştırıp günümüze aktarırken, bu olayları kayda alan ve belgeleyen çeşitli kaynaklardan yararlanır. Bu sayede geçmiş, sürekli olarak gün yüzüne çıkarılabilir ve korunur (Carr, 1987; akt. Aslan, 2015).

Tarih işleyiş bakımından insanı hedef alır. Geçmişten bugüne ve gelecekte dahi yaşayan her insanın hayat hikayesi tarihin bir parçasıdır. Tarihi yalnızca geçmiş zaman bilimi olarak ele almamız yanlış olacaktır çünkü geçmişte ulaşılan bilgi günümüze ulaşarak yeni bir anlam kazanır ve geçmişin geleceğe yön vermesi de yadsınamaz (Pingel, 1998).

Tarih kavram olarak 19. Yüzyıla kadar “ölü geçmişin bilgisi” olarak anlaşılmış ve siyasi yönü ele alınarak tarih öğretimi siyasi mecburiyet olarak gerekli görülmüştür. 19. Yüzyılda tarih anlayışının içeriği, günümüzdeki insanlarla bağlantısı tartışılmıştır. Bu tartışmalar bilimsel tarihin çerçevesini çizmiştir. (Safran ve Köksal, 2006). Bu tartışmalarla birlikte tarih, geçmişe dair bilgiler olmaktan öteye geçip bugüne ilişkin bir anlam taşıyan hale gelmiştir.

Collingwood (1990); tarihi bilginin yapısı geçmişle gelecek arasındaki neden-sonuç bağı, tarihi olaylar ise akli ve ahlaki bir dayanağı esas almalı, tarihi bilgi soyut olmamalı ve tarihçinin zihninde imgeler oluşturabilmelidir. Ayrıca kendine has yorumlayarak oluşturmalıdır.

Yukarıda da belirtildiği üzere tarihsel bilginin temelleri 19. Yy.’da atılmaya başlamıştır. ve 20. yüzyıllarda tarihi bilgiye dair yapılan tartışmalar, tarihin içeriğini değiştirmemiş olsa da, o içeriğin nasıl algılandığını değiştirmiştir. Tarih, artık sadece geçmişin bilgisi olmakla kalmayıp, geçmişin şimdiki zamanda yaşayan bilgisi haline gelmiştir (Carr, 1988).

Bu noktaya kadar tarih nedir, tarihi bilgi ve bilimsel tarih anlayışı üzerinde durduktan sonra tarih öğretiminin üzerinde duralım. Kısaca öğretim TDK’ye göre; *belli bir amaca göre gereken bilgileri verme işi; talim, tedrisat* olarak açıklanmıştır buna bağlı olarak tarih öğretimi ise tarih öğretme amacına göre bilgileri verme ve tarih öğretme işlemlerinin tümüne tarih öğretimi denilebilir.

Köksal (2008)’a göre bir toplumun varoluşunu ifade ederken geçmişten faydalanmaması mümkün değildir. Dünyada tarih öğretiminin ‘ölü yatırım’ olarak değerlendirilmesine karşı çıkan Köksal, tarih öğretimi üzerinde dururken bu önemin benimsenmemesinden yakınmaktadır.

Dilek’e göre *tarih öğretimi, öğrencinin kişisel gelişiminde bir öge olarak kabul edilir. Bir sosyalleşme aracı olarak kültürel mirasın aktarıcısıdır* (Dilek, 2002, 33).

Tekeli (2000) konuyu ulusal gereksinimlerden doğan bir süreç olarak görmüş ve tarihin öğretim programlarında yer bulması, milli devletlerinin oluşması ve milli kimliğin gelişmesine duyulan ihtiyaçla bağlantılı olduğunu düşünmektedir.

Ata'ya göre Tarih, geçmiş hakkında bilgi kalıplarını ezberlemekten ibaret değildir. İnsanlığın geçmişini araştırıp, analiz ettikten ve anladıktan sonra, orada bulduğunuz evrensel değerleri yeniden kullanılabilir hale getirerek tarihin oluşumuna ve akışına katkıda bulunabiliyorsanız, o zaman gerçek anlamda tarih öğreniyorsunuz demektir. Bu, tarihin zevkine varmak ve kazandığınız bilgi ve deneyimi uygulama fırsatına sahip olmak anlamına gelir. (Ata, 2002, 51).

Yukarıda da bahsedildiği gibi tarih öğretimine ilişkin birçok araştırmacının farklı görüşleri literatürde yer almaktadır. Bunlardan bazıları, tarih öğretiminin işlevselliğini vurgularken diğer araştırmacılar tarih öğretimini göz ardı edenlerin milli bilincin oluşturulmasında ve ulusal geleceğin temelleri konusunda sorun yaşanacağından endişelidirler. Tarih öğretimini süreç olarak ifade edenler ise bu sürecin milli kaynaklardan doğduğunu ve ulusal kimliğin oluşmasından etkili olduğunu vurgulamaktadır. Bazı araştırmacılar ise tarih öğretiminin öğrencilerin kişisel gelişiminin bir parçası olarak değerlendirirken bazı araştırmacılar da tarih öğreniminin kazanılan bilgi ve tecrübenin uygulamaya dökülmesi olarak nitelendirmiştir. Nihayetinde tüm bu araştırmacıların ifadelerine bakıldığında hepsinin tarih öğrenimi ve öğretiminin önemini vurgulamakta olduğu görülmektedir.

Bage (2000, 34)'e göre etkili tarih öğretiminin on iki göstergesi vardır;

1. Müfredat Yönetimi
2. Sınıf Yönetimi
3. Öğretmenin Tarzı
4. Konunun Anlaşılması
5. Hedefin Açıklığı
6. Anahtar Kavramlar
7. Üst Biliş
8. Derinlik
9. Stratejik Öğretim
10. Öğretimin Değerlendirilmesi

11. Metnin Ötesine Geçilmesi

12. Farklılaşma

Bage'nin de belirttiği gibi etkili bir tarih öğretiminin gerçekleşebilmesi için bazı unsurlar gereklidir. Tarih öğretimi yalnızca öğreticinin inisiyatifinde değil aynı zamanda müfredatın ve hedefinde konuya uygunluğuna dikkat edilmelidir. Öğrenmenin tam olarak gerçekleşebilmesi için öğrencilere gerekli araç-gereç ve materyaller sağlanarak fırsat eşitliği sunularak ve aynı zamanda öğretimin sonunda bir ölçme değerlendirilme yapılması gereken planlı ve programlı bir süreç şeklinde tarih öğretimi yürütülmelidir.

2.1.2. Tarih Öğretiminin Gelişimi

2.1.2.1. Dünyada Tarih Öğretimi

Tarih, insanlarla ve onların faaliyetlerinden tanıyabildiklerimiz çerçevesinde ilgilenir. Tarih, bu faaliyetlerde, sosyal bir değeri olan, yani doğrudan toplumu aydınlatan her şeyi araştırır (Halkin, 1889, 4). Tarih, aynı zamanda "*tarihçi ile olgular arasında sonu gelmeyen bir karşılıklı etkileşim süreci, bugün ile geçmiş arasında tükenmeyen bir diyalog*"dur (Carr, 2018, 82). John Tosh'a göre tarih sözcüğü iki anlama gelmektedir. Bu anlamlardan ilkinde *tarih, hem geçmişte meydana gelmiş olayları ifade eder; hem de bu olayların tarihçilerin çalışmalarında yeniden oluşturulup aktarılması* anlamına gelir (Tosh, 2020, 9). Southgate ise tarihi, *hem şimdi hem de gelecekte insanlara ilerlemeleri gereken doğru yolu göstermek amacıyla ilham verebilmek için geçmişte yaşananları kaydetme* olarak tanımlar (Southgate, 2012, 64). Açıklamalardan da anlaşılacağı üzere tarih, insanlar ve toplumla ilgilenirken insanların geçmişi ile bugünü arasında köprü görevini üstlenerek onlara bir karar verme fırsatını tanır.

Batı tarihçiliği Herodot ile başlamakla birlikte tarihin babası olarak anılır. Tarihçilik geleneği Herodotos ve Thukydides ile Eski Yunan'da; Livius, Tacitus ve Plutarkhos ile de Roma imparatorluğuna kadar uzanır, Daha evvelinde Ön Asya toplumlarında kral listeleri ve olayların kaydına rastlanılmışsa da tarihi düşüncenin temelleri Eski Yunan uygarlıklarında ortaya çıkmıştır (Özbaran, 2002). Tarihsel

bilginin önemi 16-17. Yüzyıllara kadar önemsenmemiştir. Tarihin sadece siyasi tarafına dikkat çekilmiş ve öğretiminin gerekliliğine de “siyasi “mecburiyet sebebiyle inanılmıştır Eski Yunan uygarlıklarından başlayan tarihçilik zamanla dünyada hükümdarlık adaylarının idarecilik görevine hazırlayan bir bilim dalı olarak görülmüştür fakat bu yüzyıllardan sonra dini içerikli metinleri daha iyi anlayabilmek için tarih öğretimi önem kazanmıştır (Safran, 2002).

Tarih kavramı, dünyada 19. Yüzyıla kadar hikâyeci ve öğretici şekilde kaleme alınmıştır (Polat, 2023). Bu yüzyıldan itibaren Aydınlanma çağı, Fransız Devrimi gibi gelişmelerin etkisiyle akılcı düşünmenin ve bilişselciliğin önem kazanmasıyla, milliyetçilik, hürriyet, adalet gibi kavramların ortaya çıkması ve sosyal, beşerî, doğa bilimlerinde gelişmeler yaşanmasıyla birlikte devlet- millet sisteminin oluşması üzerine okullarda bu yeni kavramların ders programlarında yerini alarak tarih eğitiminin önemi artmıştır.

19. yüzyıl açısından Türkiye’deki tarih yazıcılığının seyri incelendiğinde, bu dönemde Avrupa’daki tarih yazıcılığında meydana gelen gelişmeler ve değişimlerin etkisi görülmektedir (Safran, 2008, 16). Bu etki, özellikle Fransız ağırlıklıdır ve 19. yüzyıl, Fransa’dan başlayarak tüm Avrupa ve Osmanlı Devleti topraklarında milliyetçiliğin etkisinin güçlü bir şekilde hissedildiği bir dönemdir (Taşbaş, 2007, 265).

Aydınlanma Çağı’na kadar tarih, sosyal bilimlerin bir alt disiplini olarak görülmüş bu dönemden sonra bazı bilim insanlarının çalışmalarıyla bağımsız ve özgür bir disiplin halini almıştır. Bahsi geçen bilim adamlarından Alman tarihçi Leopold von Ranke 1939 senesi ile tarihin mutlak bir disiplin olarak kabul edilmesine olanak vermiştir. (Evans, 1999).

Avrupa Birliği’nin 21. Yy’da tarih öğretimin Avrupa ölçeğinde düzenlemeye ilişkin aldığı kararlar ve dünyada küreselleşmenin ve postmodern eleştirilerin ışığında tarih öğretimi yeniden yapılanmaktadır (Merey, 2014, 30).

Buna göre tarih öğretimi, Eski Yunan dönemlerinde başlayıp günümüze kadar her geçen gün değeri anlaşılarak tarih yazımında ölçülebilir, gözlemlenebilir ve tasvir edilebilir bir anlayış önem kazanmış ve yeniden yapılandırılarak eğitim programlarında yerini almıştır.

2.1.2.2. Türkiye’ de Tarih Öğretimi

Milli devletlerin oluşumundan sonra her devlet mevcudiyetine ve düşünce tarzına uygun tarih öğretimini uygulanır duruma getirmek ilk iş olarak görülmüştür (Metin,2006).

Osmanlı çok milletli bir yapıya sahip olduğundan dolayı Osmanlı vatandaşı kimliği oluşturulmalı ve bir milli bilinç yerleştirilmeliydi ve bu düşünce de tarih ile mümkün kılınabilirdi. Osmanlı vatandaşı kimliği oluşturabilmek için 1860’lardan itibaren ders kitaplarına Türk tarihi ile ilgili metinlere yer vermeye başlandı. Ahmed Vefik Paşa’nın “Hikmet- i Tarih” adlı eseri de tarih öğretimiyle ilgili faaliyetlerin önde gelen isimlerindendir (Oğuzhan, 2006). Şüphesiz ki çok uluslu olan Osmanlı’da, ortak bir Osmanlı yurttaşlık çehresi oluşturabilmek amacı tarih öğretimi sayesinde gerçekleşecekti.

Avrupalı devletlerin baskısı ve yaşanan gelişmelerden dolayı Osmanlı’da eğitimde reform hareketleri başlamış, Fransız eğitim sistemi baz alınarak 1869 tarihinde Saffet Paşa tarafından Maarifi Umumiye Nizamnamesi hazırlanmıştır. Bu nizamname eğitimde köklü değişiklikler meydana getirerek eğitimin işleyişi ve teşkilatlanmasını yasal bir hükme tabi tutmuştur (Kodaman, 1999). Türk eğitim sisteminin bugünkü sınırları ve işleyişinin bir kısmı temellerini bu nizamnameden almaktadır (Erdoğan, 2002, 4). Maarifi Umumiye Nizamnamesi modern eğitim sistemimizin temelini oluşturmuştur.

Maarifi Umumiye Nizamnamesi ile ilk ve ortaokullarda tarih dersleri işlenmeye başlamıştır. Selim Sabit Efendi’nin 1870 yılında kaleme aldığı Rehnümâ-yı Muallimîn eserinde tarih derslerinin öğretilmesinden bahsedilmektedir. (Baymur, 1945). Maarifi Umumiye Nizamnamesi ile ilk defa sistematik olarak tarih içerikli dersler okul müfredatlarında yerini almıştır. Sıbyân Mektepleri’nde “Muhtasar Târih-i Osmanî”, Rüştîyelerde ise “Târih-i Umûmî” ve “Târih-i Osmanî” isimlerinde tarih içerikli dersler verilmeye başlandı (Safran, 2015).

Tanzimat Dönemi ile birlikte eğitimde bazı yenilikler yapılmış Avrupalı devletler baz alınan okullar inşa edilmiş, tercüme odaları kurulmuş ve tarihle ilgili değerli eserler Türkçeye çevrilmiştir. Bu gelişmeler başlarda merkezle sınırlı olmakla

birlikte zaman içerisinde taşrada da yaygınlaşmıştır. Gelişmeler devam ederken II. Abdülhamit döneminde tarih ve coğrafya derslerinin verilmesine gerek bulunmadığı tartışılmış ve 1904'te II. Abdülhamit tarafından kurulan bir komisyonda bu dersler kaldırılmıştır (Sakaoğlu, 1998).

II. Meşrutiyet Dönemi ile beraber tarih içerikli dersler ilkokullar için tekrar müfredata girmiş ve öğrencilere padişahlar ve Osmanlı Devleti ile ilgili bilgilerin yanında genel tarihle ilgili bilgilerde öğretilmiştir (Dönmez ve Oruç, 2006). II. Meşrutiyet ile beraber tarih içerikli derslere verilen önem artmış, müfredatta daha fazla tarih dersleri yer bulmuştur ve bu dersler ulusal bilinci oluşturma'nın önemli bir vasıtası olarak görülmüştür. (Aslan, 2012).

Türkiye de tarih öğretimi siyasal milliyetçiliğin yükselmesiyle birlikte tarih, bağımsız bir disiplin olarak okul müfredatlarında yer almaya başlamış, milli kimliğin gelişmesi ve etkin birey yetiştirme vazifeleri yüklenmiştir (Safran, 2008).

Kurtuluş savaşı sonrasında eğitimde yaşanan dağınıklığı kaldırmak ve eğitim kurumlarını devlet denetimine tabi tutmak amacıyla 3 Mart 1924'te Tevhid-i Tedrisat Kanunu (Öğreti Birliği Yasası) kabul edildi (Akbulut, 2003). Bu kanun ile birlikte yeni kurulan ulus devletin eğitim-öğretim sistemi değişmiş, tarih de ilkokul, ortaokul ve liselerde okutulan bir ders haline gelmiştir (Kaymakçı, 2017, 2154). Bu yasa ile birlikte eğitimde yaşanan boşluk giderilmiştir.

Cumhuriyet'in ilanından sonra tarih öğretimi ile ilgili değişimler meydana gelmiş, ilk programlar 1924 yılında Tevhid-i Tedrisat Kanunu'ndan sonra uygulanmaya başlamıştır (Aslan, 2011). Cumhuriyetin ilk yıllarıyla birlikte eğitimde cumhuriyetçi, milliyetçi ve laik öğrenciler yetiştirilmesine önem verilmiştir. Bu eğitim anlayışıyla eğitim, gerçekleştirilen devrimlerin halk tarafından içselleştirilmesi için bir araç olarak görülmüştür (Erdaş, 2006).

Cumhuriyetin ilk yıllarında, 1921, 1923, 1924 ve 1925 yıllarında dört kez Eğitim Kongresi- Heyet-i İlmiye toplanmıştır (Akbulut, 2003, 29). 1924 ve 1926 yıllarında ilkokul programı revize edilmiş ve aynı dönemde Mehmet Fuat ve İhsan Şerif, ilkokul kademesine uygun tarih kitapları yazmışlardır; Ali Reşad ve Ahmed Refik ise ortaokul ve lise kademeleri için tarih kitaplarını kaleme almışlardır (Çapa, 2002). 1927-1928 yıllarında uygulamaya konan İlk Mektepler programının ilköğretim

basamağı iki devreden oluşmaktadır; birinci, ikinci ve üçüncü sınıflar birinci devreyi oluştururken, yeni programdaki hayat bilgisi dersi tarih dersi için bir ön hazırlık görevi üstlenmiştir. *Tarih dersleri kapsamı daha geniş bir şekilde ikinci devrenin birinci sınıfında uygulanmaktadır* (Baymur, 1945, 31- 32). Bu programda tarih dersinin hedefleri şöyle belirtilmiştir;

- *Çocuklara Türk milletinin mazisi hakkında malumat verip onlarda milli şuur uyandırmak,*
- *Bugünkü medeniyetin uzun bir mazinin mahsulü olduğunu anlatmak,*
- *Büyük şahısların hayat ve hareketleri tasvir edilerek çocuklara imtisale şayan numuneler göstermek* (Baymur, 1941. 21-22).

1932 yılında ortaöğretim için oluşturulan "*Orta Mektepler İçin Tarih*" kitaplarının son bölümleri, *İnkılâp Tarihi* dersinin ilk örneği olarak kabul edilmektedir (Aslan, 2004, 99). *Maarif Vekaleti'nin 20 Haziran 1933 tarihli kararıyla İnkılâp Tarihi'nin ders olarak okutulmasına karar verilmiştir. İlk İnkılâp Tarihi dersleri, 1934 yılının Mart ayında, Yusuf Hikmet (Bayur), Mahmut Esat (Bozkurt) ve Yusuf Kemal (Tengirşek) tarafından İstanbul ve Ankara'da seminer şeklinde verilmiştir* (Baykara, 1994 akt., Taş & Sanalan, 2004, 38). 1941 yılında ise *İnkılâp Tarihi ve Türkiye Cumhuriyeti* adı altında bir dersin okutulmasına karar verilmiş ve bu alanda bilimsel araştırmalar yapmak amacıyla ayrı bir *İnkılâp Tarihi ve Türkiye Cumhuriyeti Enstitüsü* kurulmuştur. (Taşbaş, 2007, 179).

1936 ilkokul programının amaçları arasında "kuvvetli cumhuriyetçi, ulusçu, halkçı, devletçi, laik ve devrimci vatandaş" yetiştirmek yer almaktaydı. 1948 eğitim programında ise 4. sınıflar için "ilk insanlar", "Türk Uygarlığı ve Yayılması", "Müslümanlık", "Türklerin Müslüman Olmaları"; 5. sınıflar için ise "Osmanlı Tarihi", "Cumhuriyet Tarihi", "Avrupa Tarihi" ve "II. Dünya Savaşı" konularının müfredata dahil edilmesi planlanmıştır. Tarih dersi, 1924, 1927, 1930, 1931, 1938, 1949, 1967 programlarında "Tarih" adıyla okutulurken, 1968-1969 eğitim-öğretim yılında Coğrafya ve Vatandaşlık dersleri ile birlikte Sosyal Bilgiler dersi adıyla verilmeye başlanmıştır (Altıkulaç, 2014).

Yukarıda bahsedilen tüm bu gelişmeler dolayısıyla tarih dersinin gelişiminin temelinde, yeni devletin oluşturacağı bir milli kimlik unsuru olan inkılap tarihi

düşüncesinden kaynaklanmaktadır. Yeni kurulan Türk devletinin belkemiğini oluşturan Atatürk İlke ve İnkılâplarını, inkılapların oluşum sürecini benimseyen ve sürekliliğini sağlama bilincinde olan nesiller yetiştirmek amaçlanmaktadır (Akbaba, 2008). Meydana gelen olayların öğrencilerde bir milli bilinç oluşturabilmesi ve inkılapların benimsenebilmesi için tarih öğretimi hayati bir önem arz etmektedir. *Şüphesiz, milli bilinçten yoksun, yeni Türk devletinin bağımsızlık mücadelesini ve inkılâplarını özümseyememiş bir nesil hem kendi hem de ülkesinin geleceğini olumsuz yönde etkileyebilir* (Dağaşan, 2019, 9).

2.1.3. Tarih Öğretiminin Temel Felsefesi

Tarih felsefesi, tarihsel olayların, süreçlerin, olguların doğasını ve anlamını inceleyen tarihsel düşünme ile ilgili özel bir soruşturmadır. Geleceğin inşa edilmesinde tarihsel düşünme ve tarih felsefesinin payı önemli ölçüdedir. (Collingwood, 1939).

Tarih öğretiminin temel felsefesi, geçmişteki olayların, süreçlerin ve olguların anlaşılması ve yorumlanması üzerine inşa edilmiştir. Bu, öğrencilerin tarihsel bağlamı kavramalarını, neden-sonuç ilişkilerini analiz etmelerini, tarihsel değişim ve süreklilikleri fark etmelerini sağlar. Tarih eğitimi ve felsefesi aracılığıyla geçmiş ve günümüz arasında köprü kurulup milli bilinç oluşturulabilir (Dağaşan, 2019).

8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programının temel felsefesi şu şekilde açıklanabilir:

“Tarih eğitimi ile öğrencilere, farklı kültür ve medeniyetlere ait olgu ve olayları değerlendirebilecek bir bakış açısı ve yeterlilik kazandırılmalıdır. Geçmişten günümüze ve geleceğe doğru ilerlerken, ülkemizde demokrasinin daha etkin ve verimli bir şekilde yaşanabilmesi için öğrencilerin; demokrasinin tarihsel gelişim ve değişim sürecini bilmeleri ve demokratik toplum düzeninin gerektirdiği davranış, değer ve tutumları kazanmaları beklenir. Ayrıca, Atatürk ilke ve inkılâplarının Türkiye Cumhuriyeti'nin ekonomik, kültürel ve siyasi alandaki ilerlemesine katkılarını anlamaları; milli ve evrensel değerleri benimseyerek bunları hayatlarının her alanına yansıtmaya istekli olmaları ve millî birlik ve beraberliğin sağlanmasında dayanışmanın önemini fark etmeleri gerekmektedir.” (MEB, 2016, 3).

Bu bağlamda tarih öğretimi, öğrencilerin geçmişi anlamalarını, eleştirel düşünmelerini, etik ve kültürel değerleri içselleştirmelerini, demokratik toplum

düzenine uygun davranışları kazandırarak bilinçli ve sorumlu bireyler haline gelmelerine katkı sağlar.

2.1.4. Tarih Öğretiminin Genel Amaçları

Tarih öğretimi genel manada geçmiş ile bugün arasında bir ilişki kurarak geçmişte yaşanan olayları analiz ederek günümüzde yaşanması muhtemel problemlere çözüm üretebilmeyi amaçlar. Milli bilinç meydana getirebilmek amacıyla; siyasal, sosyal, kültürel gibi alanlarda kuşakların geçmişlerine mana kazanmalarını sağlamak tarih öğretiminin genel olarak amaçlarındandır (Dağışan, 2019. *Tarih derslerinin en önemli amacı, çocuğu sosyal ve millî hayata uyum sağlamaya yönlendirmektir* (Sungu ve Ata, 2002, 154). Tarih öğretiminin genel amaçları demokratik, laik, ulusal bağımsızlığı güçlendirici, insancıl bir bakış açısı geliştirecek bilimsel meşguliyettir (Çağlayan, 2016).

Tarih öğretiminin genel amaçları şu şekilde sıralanabilir;

1. Geçmiş Anlama: Öğrencilerin tarihsel olayları ve süreçleri anlamalarını sağlamak.
2. Bilgi Edinme: Tarihsel bilgileri öğrenmeyi teşvik etmek.
3. Eleştirel Düşünme: Öğrencilerin tarihsel olayları ve süreçleri eleştirel bir şekilde değerlendirmelerini sağlamak.
4. Kavram Geliştirme: Öğrencilerin tarihsel bilgileri kendi düşünceleri ve bakış açılarına dayalı olarak kavramalarını sağlamak.
5. Sosyal Beceriler: Öğrencilerin iletişim, iş birliği ve liderlik gibi sosyal becerilerini geliştirmelerini sağlamak.

Bu bağlamda tarih eğitiminin amacı yalnızca geçmiş olayları aktarmakla sınırlı değildir; aynı zamanda öğrencilerin tarihsel olguları analiz etmelerini, yorumlamalarını ve bu bilgileri güncel olaylarla ilişkilendirmelerini sağlamaktır. Bu amaçlar, öğrencilerin tarihsel bilgileri aktif bir şekilde ele alarak, kendi düşüncelerini ve görüşlerini geliştirmelerine yardımcı olur. Ayrıca, tarih öğretimi, öğrencilerin toplumsal kimliklerini ve kültürel miraslarını anlamalarına da katkıda bulunur.

2.1.5. T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi

Eğitim, insan topluluklarının sürekliliğini sağlayan en temel unsurlardan biridir. Toplumsal kültürü bir kuşaktan diğerine aktarmak ve bu aktarımı yaparken gençlere geleceğin kapılarını aralayacak anahtarları sunmak yalnızca eğitimle mümkündür (Taşdelen, 1992, 67).

Günümüzde sadece okullarda gerçekleştirildiği düşünülen eğitim anlayışı aslında bireyin dünyaya gelmesiyle başlayıp, ailede, sokakta, okulda işyerlerinde yani kişinin yaşamı boyunca devam etmektedir (Kaya, 2006, 143).

Her devletin kuruluş tarihini bilmesi ve onu nesiller boyu aktararak sürekliliğini sağlaması mecburidir. Türkiye’de İnkılap Tarihi derslerinin müfredata girmesi amacı, yok oluştan kurtularak yeni bir devlet kurma başarısını kavrama dersidir (Arslan, 2005). *Atatürk döneminde, genç Cumhuriyetin görüşlerini, dayandığı temelleri ve ulaşmak istediği hedefleri yeni kuşaklara öğretmek, milli eğitimin ana amacı olarak belirlenmiş ve böylece yeni Türk Devleti'nin sağlam temeller üzerine oturtulması ve sürekliliği sağlanmıştır.* (Taşdelen, 1992, 68). Yeni Türk devletinin kuruluş sürecinin ve ideolojilerinin genç nesillere aktarılması ve devamlılığının sağlanması ancak tarih içerikli derslerle mümkün olacağından Türkiye’de İnkılap Tarihi dersi müfredata girmiştir.

1930 yılında Türk Tarih Tezi'nin uygulanmaya başlanmasıyla, ilkokul, ortaokul ve liselerde yeni tarih kitapları yer bulmuş ve Türkiye'de milli tarih anlayışı doğrultusunda şekillenen İnkılap Tarihi dersleri önemli bir yer edinmiştir. (Çapa, 2002).

1932 yılında ortaöğretim için oluşturulmuş "Orta Mektepler İçin Tarih" kitaplarının son bölümleri İnkılâp Tarihi dersinin ilk örneğidir (Aslan, 2004, 99). Türkiye'de "Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi" dersleri ilk kez Ankara Hukuk Mektebi'nde "İhtilaller Tarihi" adıyla okutulmaya başlanmıştır (Özceyhan, 2023, 12). Özbaran’a (1992) göre, İhtilaller Tarihi dersi cumhuriyetle beraber kurulan yeni Türk devletin niteliğini öğretebilmek ve ihtilalin ilerleme sürecini özümsetebilmek için okutulmuştur.

1942 Nisan’da kurulmuş olan Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, İnkılap Tarihi dersini üstlenmiştir. 1960 darbesinden sonra dersin adı "Türk İnkılap Tarihi ve Türkiye

Cumhuriyeti Rejimi" olarak belirlenmiş, 1968 Mart ayında ise "Türk Devrim Tarihi" olarak değiştirilmiş, 1980 darbesinin ardından ise yeniden "Türk İnkılap Tarihi" adıyla anılmaya başlanmıştır. (Doğaner, 2005).

Bu ders ile öğrencilerden yalnızca tarih öğrenmeleri beklenmemiştir. Yeni Türk devletinin temelini oluşturan Atatürk İlke ve İnkılaplarını, inkılapların oluşum sürecini kavrayan, içselleştiren ve sürekliliğini gerçekleştirme bilincinde olan bireyler yetiştirmek amaçlanmaktadır (Akbaba, 2008).

2.1.6. T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı

Bu ders, öğrencilerin tarihin önemli dönemlerini ve Atatürkçülük ilkesini anlamalarını amaçlar. Program, öğrencilerin tarihsel bilgileri kazanmalarına ve bu bilgileri modern yaşamla ilişkilendirmelerine yönelik çeşitli stratejiler içerir.

Milli Eğitim Temel Kanunu'nun Birinci Kısım, Birinci Bölümünde, Türk Milli Eğitiminin genel amacı şu şekilde belirlenmiştir: Türk Milletinin tüm bireylerini, Atatürk İnkılap ve İlkelerine ve Anayasa'da yer alan Atatürk Milliyetçiliğine bağlı, Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini sahiplenen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını ve milletini seven, daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayalı demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranışa döken yurttaşlar olarak yetiştirmek. (Resmi Gazete, 1973). Dersin temel amacı doğrultusunda, gençlere Türkiye Cumhuriyeti'nin hangi koşullarda kurulduğunu anlatmak ve cumhuriyeti devamlılığını sağlamak amacıyla cumhuriyetin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ün ortaya koymuş olduğu ilke ve inkılapları tanıtmak ve değerlendirmek, Türk gençliğinin cumhuriyetine ve devletine sahip çıkmasını sağlayacaktır. (İzgi, 1985, 22, akt. Akbaba, 2007).

T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı'nın temel amacı; Türk milletinin geçirdiği sıkıntılı zamanlarda göstermiş olduğu birlik ve beraberliği, Türk İnkılabının gayesini kavrayan; Türk milletinin ihtiyacı olan bilgi, beceri ve değerleri elinde bulunduran etkin ve etkili bireyler yetiştirmektir. 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nun 2. maddesinde yer alan "Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları ile Temel İlkeleri" temel alınarak hazırlanmış olan T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı'yla öğrencilerin:

1. Atatürk'ü tanıyarak onun görüş ve fikirlerini örnek almak,
2. Milli mücadelenin ruhunu anlayıp Türk milleti için önemini kavrayarak açıklamaları,
3. Atatürk'ün ilkeleri ve devrimlerinin, milleti ve vataniyle ayrılmaz bir bütün olan Türkiye Cumhuriyeti'nin temelini oluşturduğunu belirtmeleri,
4. Türk İnkılabının ulusal ve evrensel niteliklerine dair sonuçlar çıkarmaları,
5. Türk modernleşmesinin, Atatürk devrimlerinin meydana gelmesine ve kültürel mirasın sürekliliğine etkisiyle ilgili kanıtlar sunmaları,
6. Türkiye'ye doğrulan iç ve dış tehlikelere karşı hassas olmaları,
7. Tarihin yalnızca siyasi ve askeri değil, aynı zamanda sosyal, ekonomik ve kültürel alanları da içerdiğini vurgulamaları,
8. Geçmiş, bugün ve gelecek ilişkisi içerisinde tarihi bilinç kazanmaları,
9. Ulusal kimliğin oluşum sürecini analiz etmeleri,
10. Uygarlığımızın dayalı olduğu temel değerleri davranışlarına aksettirmeleri,
11. Türk milletinin ve insanlığın bir parçası olduğu bilinciyle, Türkiye'yi ve dünyayı ilgilendiren meselelere hassasiyet göstermeleri,
12. Öğrencilerin. Ders dışında da tarih öğrenmeye ilgi ve istekli olmaları,
13. Tarihsel anlatıları yazılı ve sözlü olarak aktarırken Türk dilini doğru ve etkili bir şekilde kullanmaları hedeflenmektedir (MEB, 2024)

“8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programı, 41 kazanım ve Bir Kahraman Doğuyor, Millî Uyanış: Bağımsızlık Yolunda Atılan Adımlar, Millî Bir Destan: 'Ya İstiklal Ya Ölüm', Atatürkçülük ve Çağdaşlaşan Türkiye, Demokratikleşme Çabaları, Atatürk Dönemi Türk Dış Politikası, Atatürk'ün Ölümü ve Sonrası gibi konulardan oluşan toplamda yedi ünitelerden meydana gelmektedir. Bu dersin öğretim programında, bilişsel ve duyuşsal kazanımlar, bu kazanımların gerçekleşmesini sağlayacak içerikler, içeriğin davranış değişikliğine dönüşmesini sağlayacak yöntem-teknik ve öğrenme-öğretme süreçlerine dair ilgili açıklamalar yer almaktadır.” (Dağışan, 2019, 11). Bu dersin üniteleri, kazanım sayıları ve sürelerine ilişkin bilgiler aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

“Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programı üniteleri, kazanım sayıları ve içerik yoğunluğuna göre belirlenen oranları” Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo.2. 1 Ünite, Öğrenme Çıktıları Sayıları ve Ders Saatleri

Sıra no	Ünite adı	Öğrenme Çıktıları	Süre
1	Mustafa Kemal'in Hayatı	3	14
2	Birinci Dünya Savaşı	5	16
3	Milli Mücadele	4	20
4	Türkiye Cumhuriyeti'nin Kuruluşu ve İnkılaplar	4	20
5	Okul Temelli Planlama	4	
Toplam		15	72

MEB, 2024

2.1.7. T.C. İnkılap Tarihi Ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı'nın Özel Amaçları

Güncellenen Ortaokul 8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı ile öğrencilerin;

1. Mustafa Kemal Atatürk'ün devlet adamı olarak yetkinliklerini ve inkılapçılığını öğrenerek onun görüş ve kişisel özelliklerini kendilerine rol model almaları,
2. Millî Mücadele'den yola çıkarak, Türk milletinin millî birlik ve beraberlik anlayışı içinde özgürlük, bağımsızlık ve vatanseverlik duygularıyla her türlü zorluğu aşabileceğini kavramaları,
3. Türk Millî Mücadelesi ve inkılabının, ulusal ve evrensel yönlerini anlamaları,
4. Zorlu dönemin ağır şartlarına rağmen, Atatürk'ün liderliğinde gerçekleştirilen Türk İnkılabının tarihsel anlamını ve önemini anlamaları,
5. İnsan hakları, ulusal egemenlik, tam bağımsızlık, milliyetçilik, demokrasi, çağdaşlık, laiklik ve cumhuriyet kavramlarının Türk milleti için taşıdığı anlam ve önemi anlamaları,
6. Atatürk İlke ve İnkılaplarının Türkiye Cumhuriyeti'nin sosyal, kültürel ve ekonomik gelişmesindeki rolünü kavrayarak, bu ilkelerin dayandığı değerleri yaşatmaya istekli olmaları,
7. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, millî bilince sahip, ulusal, manevi ve evrensel değerleri benimseyen bireyler olarak yetişmeleri,

8. Atatürk İlke ve İnkılaplarının, ülkesi ve milletiyle ayrılmaz bir bütün olan Türkiye Cumhuriyeti'nin dinamik temelini oluşturduğunu anlamaları,
9. Türkiye'nin coğrafi olarak önemini bölgesel ve küresel etkileri açısından değerlendirerek iç ve dış tehditlere karşı duyarlı olmaları,
10. Bu programda belirtilen kişisel ve sosyal yeterliklerin yanı sıra, tarihe özgü beceri ve yeterlikleri de kazanarak, geçmiş, günümüz ve gelecek arasında bağlantılar kurmaya dayalı bir tarih bilinci geliştirmeleri,
11. Türk milletinin bir üyesi ve insanlığın bir parçası olduğu bilinciyle, Türkiye'yi ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlı olmaları,
12. Günümüzün sorunlarına mantıklı bir şekilde yaklaşarak çözümler üretmelerini sağlayacak ve kendilerini geleceğe hazırlayacak bilgi, beceri, değer ve tutumları kazanmaları hedeflenmiştir. Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı'nda, dersin doğasına uygun olacak şekilde millî, manevî, insani ve evrensel değerlere yer verilmiştir (MEB, 2018).

2.1.8. T.C. İnkılap Tarihi Ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı'nın Uygulanmasında Dikkat Edilecek Hususlar

Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi ile öğrencilere, devletin kurulmasına zemin hazırlayan olaylar, kuruluş sürecinde yaşananlar ve Cumhuriyetimizin temelini oluşturan Atatürk ilke ve inkılapları hakkında bilgiler verilmesi hedeflenmektedir. Bu ders kapsamında ayrıca öğrencilerin çeşitli beceri ve değerler kazanmaları, günümüz gelişmelerini doğru analiz etmeleri ve tarih bilinci kazanmaları beklenmektedir. Öğretim programının tüm öğeleriyle etkin bir şekilde uygulanabilmesi için programda yapılan açıklama ve uyarılara dikkat edilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu çerçevede, dersin öğretiminde şu hususlara dikkat edilmelidir:

1. Öğrenci, Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinin konuları ile ilkökul birinci sınıftan itibaren tanışmaktadır. Dersin öğretmeni, sekizinci sınıfa kadar olan öğretim programlarından faydalananak öğrencinin işlenecek konularla ilgili ön öğrenmelerini göz önünde bulundurmalıdır.
2. Atatürk'ün kişilik özellikleri (vatan ve millet sevgisi, idealistliği, mantıklı ve gerçekçi oluşu, sabır ve disiplin anlayışı, ileri görüşlülüğü, açık sözlülüğü, çok yönlülüğü, öğreticiliği, sanatseverliği, yöneticiliği, yenilikçi düşünce tarzı, önderliği, kararlı ve mücadeleci yapısı, planlı çalışması, inkılapçılığı,

birleştirici ve bütünleştirici tutumu, insan sevgisi) her bir ünitenin uygun kısmında işlenmelidir.

3. Öğretmen, Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinde yer alan tarih yöntemiyle ilgili kavramlar (kanıt, sebep-sonuç, süreklilik-değişim, benzerlik-farklılık gibi) ve dersin içeriğine özel kavramlar (Tekalif-i Millîye, Kuvâ-yı Millîye, millî egemenlik, tam bağımsızlık, cumhuriyet, demokrasi, meclis, insan hakları gibi) konusunda öğrencilerin bilgi sahibi olmalarını ve bu kavramları doğru şekilde kullanmalarını sağlamaya özen göstermelidir.
4. Milli ve dini bayramlar, mahallî kurtuluş ve kutlama günleri, önemli olaylar ve belirli gün ve haftalardan faydalanılarak, öğrencilerin tarihsel duyarlılıklarını geliştirmeleri ve Türk milletine, Türk devletine, Türk vatanına ve Türk bayrağına sevgi, saygı ve takdir duyguları kazanmaları sağlanmalıdır.
5. Öğretmen, öğrencilerin millî, manevi ve evrensel değerlerini güçlendirmeli; millî, üniter, çağdaş, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını yerine getirmeleri konusunda onlara örnek olmalı ve rehberlik yapmalıdır.
6. Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, tarihsel düşünme becerileri, öğrenmeyi öğrenme, sosyal beceriler, vatandaşlık becerileri, kültürel farkındalık, bilgi teknolojilerini kullanma, girişimcilik gibi becerilerin pekiştirilmesi amacıyla çeşitli yöntem ve teknikler kullanılmalıdır.
7. Konuların işlenmesinde birinci el kaynakların (arşiv belgeleri, somut tarihî miras öğeleri, Nutuk vb.) kullanılması önem arz eder. Öğrencilerin ele alınan olayları kendi bakış açıları içinde anlayabilmeleri için o döneme ait yazılı, sesli, görsel ve görüntülü kaynaklara yer verilmesine özen gösterilmelidir. Bu amaçla ayrıca sözlü ve yazılı edebî ürünler ile gazete, internet vb. medya araçlarından yararlanılabilir (MEB, 2018).

Yukarıda 8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarih ve Atatürkçülük Dersinin genel ve özel amaçlarıyla ünite, kazanım sayıları ve bu dersin öğretim programının uygulanmasında dikkat edilecek hususlara yer verilmiştir. Tüm bunlar dersin öğretiminde örnek teşkil eden ve dikkat edilmesi gereken hususlardır.

2.1.9. Tarih Öğretiminde kullanılan Yöntemler

Tarih öğretiminde kullanılan yöntemler, öğrencilerin tarihsel bilgilere ulaşmalarını sağlamak ve bu bilgileri analiz edebilme becerilerini geliştirmek amacıyla çeşitli pedagojik yaklaşımlar ve stratejilerle şekillenir. Bu yöntemler, tarih öğretiminin etkinliğini artırmak ve öğrencilerin tarihi anlamalarını derinleştirmek için büyük bir öneme sahiptir.

1. Anlatım Yöntemi

Anlatım yöntemi, tarih öğretiminde en yaygın kullanılan geleneksel yöntemlerden biridir. Bu yöntemde öğretmen, öğrencilerin konu hakkında bilgi edinmelerini sağlamak için dersin büyük kısmını öğrencilere doğrudan anlatır. Tarihsel olaylar, kişiler ve dönemler, öğretmen tarafından açıklanarak öğretilir. Bu yöntem, özellikle öğrencilerin temel bilgiye hızlı bir şekilde ulaşması gerektiği durumlarda etkilidir. Ancak, öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerinin geliştirilmesi açısından sınırlı olabilir (Gagne, 1985).

2. Soru-Cevap Yöntemi

Soru-cevap yöntemi, öğrencilerin aktif katılımını teşvik eden bir yaklaşımdır. Öğretmen, ders boyunca öğrencilere sorular sorarak öğrencilerin düşünme süreçlerini harekete geçirir ve onları konuyu daha derinlemesine anlamaya yönlendirir. Bu yöntem, öğrencilerin tarihsel olaylar, kişiler ve kavramlar hakkında fikir geliştirmelerine olanak tanır (Erden, 2001). Aynı zamanda, öğrencilerin bilgilerini sadece ezberlemelerini değil, bilgiyi analiz etmelerini ve değerlendirmelerini sağlar.

3. Tartışma ve Grup Çalışması Yöntemi

Tartışma ve grup çalışması, öğrencilerin tarihsel olayları farklı açılardan ele almalarını ve grup içinde işbirliği yaparak ortak bir sonuca ulaşmalarını sağlar. Bu yöntem, öğrencilerin tarihi olayları farklı bakış açılarıyla değerlendirmelerine yardımcı olur ve tarihsel bağlamda anlamlı analizler yapmalarını teşvik eder. Grup çalışması ve tartışma, öğrencilerin sosyal becerilerini geliştirirken, tarihi olaylar hakkında derinlemesine düşüncelerini sağlar (Gündüz, 2006).

4. Drama ve Rol Oynama Yöntemi

Drama ve rol oynama yöntemi, öğrencilere tarihsel olayları canlandırma imkânı sunarak onların empati kurmalarını sağlar. Bu yöntemde öğrenciler, tarihsel kişilikleri veya olayları canlandırarak dönemin ruhunu anlamaya çalışırlar. Rol oynama, tarihsel olayların duygusal ve sosyal boyutlarını öğrenme fırsatı sunar, böylece öğrenciler tarihsel bağlamı sadece bilgi olarak değil, duygu ve düşünce olarak da hissedebilirler (Miller, 2002). Bu yöntem, öğrencilerin tarihi daha canlı ve anlamlı bir şekilde kavramalarını sağlar.

5. Proje Tabanlı Öğrenme

Proje tabanlı öğrenme, öğrencilerin tarihsel bir konu hakkında derinlemesine araştırma yapmalarını ve bir projeyi tamamlayarak öğrendikleri bilgileri sunmalarını sağlar. Bu yöntem, öğrencilere bir tarihsel olayı veya durumu kapsamlı bir şekilde inceleme ve bu sürecin sonunda öğrendiklerini bir ürün halinde sunma fırsatı verir. Proje tabanlı öğrenme, öğrencilerin tarihsel bilgiyi bağımsız olarak edinmelerini ve bu bilgiyi anlamlı bir şekilde organize etmelerini sağlar (Çelik, 2015).

6. Yazılı Anlatım ve Makale Yazma Yöntemi

Tarih öğretiminde yazılı anlatım, öğrencilerin öğrendikleri bilgileri yazılı olarak ifade etmelerini sağlar. Bu süreç, öğrencilerin tarihsel olaylar ve kavramlarla ilgili kendi düşüncelerini düzenlemelerini, analiz etmelerini ve sunmalarını gerektirir. Yazılı anlatım, öğrencilerin eleştirel düşünme ve yazılı ifade becerilerini geliştirmelerine yardımcı olmaktadır (Bilen, 2011). Makale yazma, öğrencilerin tarihsel metinleri analiz etmeleri ve tarihsel bir argümanı oluşturabilmeleri için güçlü bir araçtır.

7. Görsel ve Dijital Yöntemler

Görsel ve dijital materyaller, tarih öğretiminde son yıllarda giderek daha fazla kullanılmaktadır. Haritalar, çizimler, fotoğraflar, videolar ve dijital simülasyonlar, öğrencilerin tarihsel olayları görsel olarak anlamalarına yardımcı olur. Özellikle dijital ortamlar, öğrencilere tarihi daha etkileşimli bir şekilde keşfetme imkânı sunar. Bu yöntem, öğrencilerin tarihsel bilgileri yalnızca kelimelerle değil, görsellerle de ilişkilendirmelerini sağlar (Bates, 2014).

8. Kaynak Çalışması ve Belge Analizi Yöntemi

Kaynak çalışması ve belge analizi, öğrencilerin tarihsel metinler üzerinde çalışarak, geçmiş olayları çeşitli açılardan değerlendirmelerini sağlar. Bu yöntem, öğrencilere birincil ve ikincil kaynakları analiz etme becerisi kazandırır. Öğrenciler, çeşitli tarihi belgeleri inceleyerek, olayların farklı kaynaklardaki yansımalarını karşılaştırabilir ve tarihsel olayları derinlemesine analiz etme yeteneği geliştirirler. Bu tür analizler, öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerini geliştirir (Kara, 2009).

Tarih öğretiminde kullanılan çeşitli yöntemler, öğrencilerin tarihsel bilgiye olan bakış açılarını şekillendirir ve onların bu bilgileri anlamlandırma süreçlerini destekler. Her bir yöntem, öğrencilerin tarihsel olayları farklı açılardan görmelerine ve bu olayları derinlemesine kavramalarına yardımcı olur. Ayrıca, tarih öğretiminde öğrenci merkezli yaklaşımların benimsenmesi, öğrencilerin tarihsel düşünme becerilerini geliştirmelerini ve tarihsel bağlamda bilinçli bir şekilde analiz yapabilmelerini sağlar.

2.1.10. Tarihsel kaynaklar

Tarihsel kaynaklar, geçmişe yönelik bilgi almanın temelini oluşturan, geçmişte meydana gelen olayları, medeniyetleri ve bireyleri anlama amacıyla kullanılan araçlardır. Tarihsel kaynaklar, tarih araştırmacılarının bir devirin veya olayın analizi yapabilmesi için öneme sahiptir.

Geçmiş ile bugün arasındaki ilişkiyi anlayabilmenin ve geçmişten ders çıkarabilmenin yolu tarihsel düşünme becerisine sahip olmaktan geçer. Tarihsel düşünme becerisine erişebilmek için tarih nedir öğrenmek gerekir; E.H. Carr’a göre tarih doğrulanmış olgular kümesi (Gürtürk,2015) olarak tanımlanırken, Kütükoğlu’na göre *tarih, geçmişte insanlar tarafından meydana gelen olayları bize ulaştırır* (1998,1). *Metine göre tarih, geçmişteki olayları yer, zaman ve faillerini belirterek kaynaklara dayalı bir şekilde sebep ve sonuç ilişkisi içinde inceleyen bir bilim dalıdır.* (2012,2). Görüldüğü gibi farklı tarihçilere göre tarih, geçmiş ile bugün arasında köprüsü görevindedir ve geçmişte yaşanmış olayları analiz etmemize olanak sağlar.

Tarihi anlamak, yaşanmış olayları araştırabilmek ve bunlara erişebilmek için geçmişte yaşanmış olayların kayıt altına alınmış olması gereklidir. Tarihçiler ise bu kayıtlara ulaşabilmek amacıyla tarihi kaynaklardan faydalanır. Türk Dil Kurumu’na göre

kaynak, araştırma ve incelemede faydalanılan belge olarak tanımlanmıştır (TDK,2008). *Tarihi kaynak ise geçmişte yaşanmış olan olayları anlatan ve bunlarla ilgili bilgi veren içeriklerdir. Kaynak, tarihi bilgi veren malzemedir* (Kütükoğlu,1998,17). Buradan hareketle tarihçi bu malzemeleri kullanarak tarihi bilgiye erişir. Tarihi kaynaklar önümüze yalnızca yazılı olarak çıkmaz tarım ve müzik aletleri, günümüze ulaşan sanat eserleri, giysiler, resimler, fotoğraflar gibi elde edilen birden fazla nesne tarihi kaynak olarak kullanılabilir.

2.1.11. Tarihsel Kaynakların Sınıflandırılması

Geçmiş hakkında bilgi alabildiğimiz nesnelerden tarihi kaynak olarak yararlanabiliriz. Ancak elde edilen her nesne tarihsel kaynak olarak değerlendirilemez. Ulaşılan bir tarihi nesnenin kaynak olarak nitelendirilebilmesi için içerdiği bilginin, oluştuğu dönemde meydana gelmesi ya da olayın yaşandığı döneme yakın zamanda devrinin kaynaklarından yararlanılarak oluşturulması gereklidir (Kütükoğlu,1998). Dolayısıyla kaynaklar, kaynak olma özelliklerine göre birinci elden kaynaklar ve ikinci elden kaynaklar olarak sınıflandırılabilir.

Ata, birinci elden kaynakları “*çalışılan olayın geçtiği döneme ait kaynaklar*” olarak izah etmiştir (2009, 1’den akt. Aslan, 2015). Bundan dolayı birinci elden kaynaklar olayın yaşandığı esnada aynen yaşandığı şekliyle anlatıldığı ve döneminin izlerini taşıması dolayısıyla tarihçinin ilk elden bilgiye eriştiği bir kaynak olduğundan en güvenilir kaynaklardır. İkinci el kaynak ise olaylara doğrudan şahit olmayan ancak birincil kaynağı inceleyen bireylerin kayıtlarına denir (Işık, 2008).

Tablo.2. 2 Tarihi Kaynakların Sınıflandırılması

Birinci Elden Kaynaklar	İkinci Elden Kaynaklar
Nesne(obje) Kaynakları: Buluntular, aletler, silahlar, icatlar, üniformalar, modalar, mezar taşları.	Dergilerde ve kitaplarda yer alan test verilerinin değerlendirilmesi ve yorumlamalar
İmaj (Görsel) Kaynaklar: Fotoğraflar, filmler, videolar, görsel sanatlar.	Bilimsel dergi makaleleri, görüşler, biyografiler, kitap ve yazar eleştirileri.
İşitsel Kaynaklar: Sözlü tarih kayıtları, görüşme kayıtları, müzik kayıtları.	Bilimsel dergi makaleleri, kitaplar, dokümanlar hakkında değerlendirmeler ve yorumlamalar.
İstatistik Kaynaklar: Nüfus verileri, haritalar, mimari çizimler vs.	Gazete raporları, dergi haberleri, bilimsel makaleler, gazete ve kitaplar.
Metin Kaynaklar: Gazeteler, mektuplar, tarihsel yemek kitapları, reklamlar, günlükler, bilinen tarihsel dokümanların orijinal metinleri.	Bilimsel makale değerlendirmeleri, eleştirileri, görüşleri, yazarlar ve onların çalışmaları hakkındaki eleştiri kitapları ve biyografiler.
Halk Kaynakları: Aile fotoğrafları, atadan kalma aletler, malzemeler ve giysiler.	Tarih dergilerinden alınan makaleler, ders kitapları, monografi ve biyografiler

Amerikan Kongre Kütüphanesi (akt, Doğan, 2007, 23)

2.1.12. Birinci Elden Kaynaklar

Birinci elden kaynaklarla ilgili bazı araştırmacılar farklı tanımlamalar yapmıştır, buna göre;

- *Birinci elden kaynak, çalışılan olayın geçtiği döneme ait kaynaklardır* (Paykoç,1991,6).
- *Devrinde meydana getirilmiş kaynakları “Ana Kaynak”, ana kaynaktan faydalanılarak meydana getirilenleri ise “Birinci Elden Kaynak “denir* (Kütükoğlu, 1994,18).
- *Olaylara kendisi tanık olan ya da katılan kişilerin ifadelerini içeren kayıtlar; gazete haberleri, manüskriptler, anılar, notlar; mektuplar; yazılı kaynaklar; resmi kaynaklar, haritalar; siyasetçilerin konuşmaları ve yasalar birinci el*

kaynak olarak adlandırılır. Diğer bir deyişle, birinci el kaynaklar, incelenen döneme ait kalıntı ve bulgulardır (Ata,1998'den akt. Işık, 2008, 70).

- Birincil kaynaklar, araştırmacılara doğrudan gözlemler veya birinci elden bilgi sunarak olayların nasıl geliştiği, halkın ruh hali, politikaların uygulanışı gibi birçok konuda derinlemesine bilgi verir. Ancak, bu tür kaynaklar bazen taraflı olabilir ve yorumlama gerektirebilir. Örneğin, 1917 Rus Devrimi'ne dair yazılmış bir dönemin gazete haberi, dönemin siyasi atmosferini anlamada önemli bir birincil kaynaktır (Suny, 2017).

Birinci elden kaynaklarla tarih öğretimi dersin etkin olan halidir, öğretmen öğrencilerini birinci elden kaynakları araştırıp incelemeye ve üzerinde çalışmalar yapması için yönlendirmelidir. Bunu yapmaktaki amaç öğrencileri olumlu yönde faaliyete geçirerek tarihsel analiz yapabilecek hale getirmektir. (Drake ve Brown,2003). Tarih öğretiminde birinci elden kaynak kullanılması, öğrencileri derste aktif tutarak verimli ders işlenebilir hale getirilmesine olanak sağlar.

Öğretmenlerin, tarih öğretiminde yararlanacağı ilk kaynaklar birinci elden kaynaklar olmalıdır zira olayın yaşandığı esnada oluşturulan bu kaynaklar tarih öğretiminde kullanılacak olan en güvenilir kaynaklardır. Öğretmenin sözel olarak anlatımının yerine dersin kalıcı ve etkili bir öğretimin sağlanması amacıyla oyun oynama, grafik yapma, harita üzerinde inceleme ve farklı kaynaklardan faydalanması öğrencilere de yazılı kaynaklar, resimler, fotoğraflar gibi dokümanları kullanabilme şansının verilmesi gereklidir. (Cooper, 1996). *Günümüzde çağdaş teknolojinin olanaklarından faydalanılarak, öğretmen ve ders kitabının yanı sıra farklı kaynaklar da öğretimin sağlanmasına katkı sunmaktadır. Bu nedenle, sınıf içinde tarihsel dokümanlar gibi çeşitli kaynaklara ne kadar fazla yer verilirse, öğrencilerin güdülenme düzeylerinin o kadar artacağı belirtilmektedir (Demirel, 1999, 49).* Bu bağlamda dersin aktif ve kalıcı hale gelebilmesi için yazılı, görsel, sözlü kaynaklar kullanılmalıdır.

Barton'a (akt. Işık,2008) göre birinci el kaynakların özelliklerini şöyle sıralamıştır;

- Birincil kaynakların, ikincil kaynaklara göre inandırıcılığı daha fazladır.
- Birincil kaynaklar geçmişe yönelik münakaşalar olarak değerlendirilebilir.

- Tarihçiler kesin hüküm ve güvenilirliği değerlendirebilmek amacıyla kaynak olarak kullanırlar.
- Özgün tarih araştırması yapan öğrenciler birincil kaynakları kullanır.
- Birinci elden kaynak kullanımı geçmişin anlamını çözümlendirebilir ve zevklidir.

Amerikan Kongre Kütüphanesi'ne göre birinci el kaynak türleri;

1. Nesne Kaynakları: Buluntular, araçlar, silahlar, icatlar, askeri üniformalar, mezar taşları.
2. İmaj Kaynakları: Görseller, filmler, güzel sanatlar
3. İşitsel Kaynaklar: Sözel tarih ve görüşme kayıtları
4. İstatistik Kayıtlar: Nüfus dokümanları, haritalar, mimari planlar
5. Metin Kaynakları: Gazeteler, mektuplar, özgün tarihsel metinler
6. Halk Kaynakları: Atadan kalma manevi miras araç gereç ve kıyafetler.

Danzer ve Newman'a (akt., Işık, 2008, 72) göre birinci el kaynak türleri:

1. *Basılı belgeler*
2. *Elektronik medya*
3. *Görseller, grafikler ve tablolar*
4. *Folklor, gelenekler ve mitoloji*
5. *Fiziki çevre ve araç-gereç kültürüne ait materyaller*

Kütükoğlu'na (1994, 18) göre birinci el kaynak türleri;

1. *Sözlü Kaynaklar*
2. *Yazılı, Çizili, Sesli ve Görüntülü Kaynaklar*
3. *Müzelik Malzeme*

Öğretmenler genelde birinci elden kaynakları iki farklı şekilde kullanırlar. Bazı öğretmenler tarihi bir konu işlerken kaynakları konu ile bağlantılı kullanarak konunun sağlamasını öğrencilerin görebilmesini amaçlar. Bazı öğretmenlerse öğrencilerin bilgiye kendileri keşfedebilmeleri amacıyla birden çok kaynak sunarak bilgiye ulaşmalarını sağlarlar (Drake, 2003).

Birinci Elden Kaynakların Kullanılmasının Faydaları (Mims, 2002, 143-144'dan akt. Işık, 2008) Şu Şekilde özetlenebilir.

Öğrenciler; Kişisel bir bakış açısıyla tarihi belgelere anlam yükleyebilirler. Arşivde korunan belgeler tarihi anlamlandırmada özgün bir bakış açısı sağlar. Tarihi belgelerin orijinallliği öğrencilerde araştırma isteği oluşturur ve analiz yaparak eleştirel düşünme becerisinin geliştirilmesinde fayda sağlar. Tarihi belgelerin verdiği his ve coşku ile öğrenciler tarihi belgelerden anlam çıkarma noktasında hız kazanırlar. Aynı zamanda empati yeteneklerini geliştirmede fayda sağlar.

Tarih öğretiminde birinci elden kaynak kullanımı öğrencilerde tarihsel düşünme becerisi, sorgulama ve empati yapma yeteneğini geliştirir. Öğrencilerin tarihsel kaynakları öğrenmesi ve kullanması geçmişteki insan tabiatıyla direkt bağ kurmasına fayda sağlar. Birinci elden kaynak kullanımı ile öğrenciler geçmiş ve bugün arasındaki ilintiden yola çıkarak geçmişteki olayları analiz edebilir ve bugün yaşanması muhtemel bir olayda karşısına çıkabilecek sorunlara çözüm sunabilir. Birinci elden kaynak kullanımı öğrencilere tarihsel düşünme becerisi, analiz ve sentez yapma, eleştirel düşünme, sorgulayıcı bakış açısı kazandırma olanağı sağlayabilir.

2.1.13. İkinci Elden Kaynaklar

İkinci elden kaynakları araştırmacılar farklı şekillerde tanımlamış ve sınıflandırmıştır;

Kütükoğlu'na (1994, 17) göre *ikinci elden kaynaklar, devrine yakın bir zamanda ve devrinin kaynaklarından faydalanılarak meydana getirilmiş olmalıdır. İkinci grup kaynaklar, birincilerin bulunmadığı hallerde önem kazanırlar. Paykoç'a göre (1991, 6) ikinci elden kaynaklar ise birinci elden kaynaklara dayanarak hazırlanmış telif eserlerdir. İkinci el kaynaklar, birinci el kaynaklardan elde edilen bilgileri derleyerek genellikle olayları daha geniş bir perspektiften sunar. Örneğin, Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküşü üzerine yapılan akademik bir araştırma, dönemin ekonomik ve sosyal koşullarını ele alırken, birinci el kaynaklardan alıntılar yaparak analizi derinleştirir (Berkes, 2004).*

Bu açıklamalar doğrultusunda ikinci el kaynak, geçmişte yazılmış eserleri okuyup analiz edip yorumlayarak onlardan sonuç çıkarılan kaynaklardır. Diğer bir deyişle çalışılan dönemle doğrudan bir şekilde temasta bulunmayarak oluşturulan eserlerdir.

Nichol (1991, 20, akt., Aslan, 2015, 12); ikinci el kaynakları “*tarih dergilerinden alınan makaleler, ders kitapları, monografiler, ders kitapları ve biyografiler*” olarak

sınıflandırmıştır. İkinci el kaynak kullanımı öğrencilere farklı bakış açısı geliştirmeyi sağlar. Farklı bakış açılarını belirleyebilmek için Şahin ve Köksal (2003, 71, akt., Işık, 2008, 79) tarafından tavsiye edilen şu aşamalar izlenebilir:

Metindeki tüm olaylar listelenerek, neticesinde tarafların durumu, olaylara karşı verdikleri tepkiler ve kendi değerlendirmeleri tayin edilmelidir.

2.1.14. Yazılı, Sözlü, Görsel Kaynaklar

1. Yazılı Kaynaklar: Yazılı kaynaklar araştırmacılar tarafından farklı sınıflandırmalara tabii tutulmuştur;

Kütükoğlu'na (1998) göre yazılı kaynaklar; Padişahın hükümlerini taşıyan belgeler, imzalar ve kararların yer aldığı evraklar.

Hukuki değer taşıyan dosyalar, özel anlaşmalar ve mektuplar.

Planlar, haritalar, soy ağacı belgeleri, biyografiler ve otobiyografiler şeklinde açıklanabilir.

Blyth ve Hughes (1997) göre yazılı kaynaklar;

Kişisel Kayıtlar: Kişilerin mektupları, kimlik belgesi, vasiyetname, faturalar ve okul karnesi vb.

- a) Kültürel ve Estetik Kayıtlar: Öyküler, manzumlar, halk müzikleri, ninniler, gazete, haberleri vb.
- b) Yerel Kayıtlar: Cadde, sokak, yer yön levhaları, haritalar, nüfus sayım dökümanları, yerel belgeler vb.
- c) Hükümet Kayıtları: Milli nüfus sayım sonuçları, meclis tutanakları, uluslararası antlaşmalar, milli haritalar vb.
- d) Kâğıt Olmayan Kayıtlar: Papirüsler, kil tabletler, mimari eserler, mezar taşları, madeni paralar, el işlemleri (akt. Doğan, 2007).

Tarihe konu olan yazılı kaynakların hem devletlerarası yazışmalar hem de bireysel eserler sonucunda oluşmuştur. Yazılı kaynaklar arşivler ve kütüphanelerde saklanır ve bu belgelere kişiler arşivlerden ulaşabildiği gibi internetten de ulaşabilir. Arşivlerde korunan evrakların orjinallik payı yüksek olsa da bir kısmının yanıltıcı olması ihtimaller dahilindedir. (Acun, 2013 akt. Aslan, 2015)

Andreetti (1993,65-73) öğrencilerin yerel tarih çalışmalarında kullanabilecekleri yazılı kaynakları şu şekilde sıralamıştır;

1. Yerel Kayıtlar: Kentteki kütüphanelerden temin edilebilir.
 2. Cadde Yön Levhaları ve İsimleri: Kentlerde birkaç yılda bir yapılarak bütün cadde ve sokakların isimleri ve ikametlerde oturanların meslek bilgileri kaydedilir.
 3. Eski Haritalar: Eski haritaların çoğunlukla kullanım alanı 19. Yüzyılım orta dönemine kadar gittiği görülmekte olup kentlerin isimleri hakkında önem arz eden bilgiler verebilir.
 4. Yerel Gazeteler: Kent ve kasabalardaki yerel haberler kütüphanelerde toplanıp saklanmaktadır.
 5. Nüfus Kayıtları: Nüfus kayıtlarında, yaş, cinsiyet, doğum tarihi ve meslekler hakkında bulunan bilgiler sosyal konulu tarih çalışmalarına uygun değildir.
 6. Yerel Tarih Kitapları: Bir coğrafya hakkında yazılan kitaplar o bölge ile ilgili bakışı yansıtmaları açısından şaşırtıcıdır.
 7. Resmi Belgeler: Kentin ve kasabanın yerel yönetimden veya bağlı olduğu merkezdeki sorumlulardan alınabilir. Sosyal hayat ve yapısı hakkında bilgi verebilir. Ayrıca müzelerde bulunan belgelerden de faydalanılabilir.
 8. Kişisel Kayıtlar: Günlü, mektup gibi bireysel yazılar, kimlikler ve aile cüzdanları ile aile tarihi yazmak için elverişlidir.
- (Akt. Doğan, 2007)

2.Sözlü Kaynaklar: Yazında sözlü olarak adlandırılan işitsel kaynakları, Stardling (2003, 196) *geçmişe ilişkin sözlü tanıkların kayda geçirilmesi ve analiz edilmesi* şeklinde tanımlamıştır. Sözlü kaynakları, tarihi şiirler, destanlar, hikâyeler, efsaneler, menkıbeler, fıkralar, manalı sözler, ata sözleri gibi öğelerle sınıflandırmak mümkündür (Bernheim, 1936, akt. Aslan, 2015). Kütükoğlu (1998, 19) ise sözlü kaynakları, *"menşe'i belli olan veya olmayan, fakat ağızdan ağıza söylenerek gelen tarihi şiirler, hikayeler, efsaneler, destanlar, menkıbeler vb."* şeklinde açıklamıştır.

Sözlü kaynakların, yazılı kaynakların yeterli geldiği zamanlarda kullanılmaması tercih edilmelidir. Sadece yazılı kaynaklar konuyu yeterince

anlaşılır kılmadığı durumlarda sözlü kaynaklara başvurulabilir (Özçelik, 2011). Sözlü kaynaklar, yazılı kaynaklara ulaşamadığında ya da yazılı kaynaklara yardımcı olmak amacıyla kullanılmalılardır (Kütükoğlu, 1998). Teknolojinin ilerlemesiyle kaynaklar daha ulaşılabilir hale geliyor. Ulaşılabilirliği basit olmasına rağmen tarihçiler çalışmalarında resmî belgeler kullanılmaktadırlar ve sözlü kaynaklara yeterince güvenmemektedirler. Çünkü araştırmacılar sübjektif olabileceğinden şüphelenmektedirler. Fakat bir tarihçi araştırma yaparken yalnızca yazılı belgelerden, arşiv ve kütüphanelerden faydalanmak dışında farklı kaynaklardan da istifade etmelidir (Aslan, 2015).

Sözlü kaynaklar, yazılı kaynakların ulaşamadığı durumlarda araştırmacıların başvurabileceği ikinci bir arşiv niteliğindedir. Araştırma yapılırken yazılı kaynaklarla birlikte sözlü kaynaklardan da faydalanmak araştırmaya olumlu katkı sağlayacaktır.

3.Görsel- İşitsel Kaynaklar: Tarih öğretiminde yazılı ve sözlü kaynaklar ile birlikte öğrenciye birçok yönüyle hitap eden görsel kaynaklarda tercih edilmelidir. Görüntü ve ses kişilerin hem göz hem de kulağına hitap ederek birden fazla duyu organını harekete geçirmesi açısından tarih öğretiminde önem arz etmektedir. Tarih araştırmalarında kaynak olarak kullanılabilen görsel-işitsel materyalleri belgesel, haber görüntüleri, film, dizi ve kişisel kayıtlar olarak sıralayabiliriz (Aslan, 2015, 11). Kütükoğlu (1998, 22) ise görsel kaynakları şu şekilde sıralamıştır.

a) *Resim ve Fotoğraflar:* Resimler karakalem sulu veya yağlı boya fark etmeksizin yazılı kaynaklarda yer almayan özellikleri yansıtabilirler.

b) *Dokümanter Filmler ve Video Barutlar:* Sinema ve televizyon hayatımıza girdiğinden beri eğlence dışında eğitici ve öğretici özelliğe de sahiptir.

Tarih derslerinde kullanılan iki boyutlu görsel materyalleri Şimşek (2012, 138) iki ana grupta toplamıştır, bunlar; Gerçeğe yakın görseller ve gerçeği sembolize eden görsellerdir.

2.1.15. 8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi Ve Atatürkçülük Dersinde Tarihsel Kaynak Kullanımı

Öğretim materyalleri öğrencilerin çeşitli duyu organlarına hitap ederek öğrenmeyi kolaylaştırır ve öğrencilerin anlamalarına yardımcı olur (Saban, 2008, 56).

Bir öğretim materyalinin hazırlanmasında bazı temel ilkelerin göz önünde bulundurulması gerekir. Bunlar kısaca şu şekilde özetlenebilir: Yalın, duru ve anlaşılır, dersin öğrenme çıktılarına uygun seçilerek dersin önemli noktalarına değinerek özetlenmeli, görseller öğelerin önemini vurgulamak için kullanılarak öğrenin alıştırmaya yapmasına elverişli olmalı ve her öğrencinin seviyesine uygun olmalı ve herkesin erişebilmek gerçekte hayatta işlevsel olarak seçilmeli, esnek ve dayanıklı olmalıdır (Demirel, 2015).

Geçmiş zamanda yaşanmış olayları günümüzde öğrencilere sunan tarih dersleri, milli kültür aktarımı ve sürekliliğinin sağlanması, hak ve sorumluluklarını bilen, çevresine saygılı, etkili vatandaş yetiştiren, sorgulayıcı düşünme becerileri geliştirici özellikleri ile eğitimciler için önemli fırsatlar sunar (Altıkulaç 2014). Tarih derslerinde konuların işlenişi sırasında kullanılabilecek olan fermanlar, kitabeler, biyografiler, savaşlar, antlaşmalar, tarihsel hikâyeler ve kahramanlar, çevre gezileri, müze ziyaretleri, sözlü tarih çalışmaları aracılığıyla tarih öğretimi daha zevkli ve kolay olacaktır (Demircioğlu ve Tokdemir, 2008, 77). Tarih derslerinde öğrenme, çocuğun çevresinde aldığı somut şeylerin içselleştirilmesinden çok, sözlü ve kitabi öğrenme ve kanıtın sorgulanması gibi birtakım süreçleri düş gücü ve yaratıcılık gibi birtakım yeteneklerle birlikte içerir (Dilek, 2007, 59).

Türkiye Cumhuriyeti İnkılap tarihi ve Atatürkçülük dersi konularının bir bütün olarak ele alındığı derslerde bilgi, beceri ve değer boyutunun birlikte ve eş güdüm içerisinde yapılandırılması gerekmektedir. Öğrenme süreci içinde “Nasıl Öğreteceğiz?” sorusunun cevabı, öğreticinin yöntem seçimidir. Süreç içinde kullanılacak yöntem ve teknikler ne kadar çok duyu organına hitap ederse bireyde kalıcı davranış değişikliği yaratma olasılığı o denli artar. (Altıkulaç, 2014, 27-32).

Türkiye Cumhuriyeti İnkılap tarihi ve Atatürkçülük dersinde kullanılabilecek birçok kaynak, yöntem ve teknik bulunmaktadır. İnkılap tarihi dersinin tarihi kaynaklardan faydalanılarak oluşturulmuş öğretim etkinlikleri ile desteklenmesi öğrenciyi aktif kılacak, dersi zevkli hale getirecek ayrıyeten hatırlanmasını kolaylaştırıp kalıcılığa ve akademik başarıya olumlu katkı sağlayacaktır.

Türkiye Cumhuriyeti İnkılap tarihi ve Atatürkçülük dersinde kullanılabilecek bir çok yazılı yazısız materyaller bulunmaktadır bunlardan; mektuplar, belgeler,

raporlar, hesap pusulaları, faturalar, tutanaklar, ticari kayıtlar, tapular, senetler, siciller, resmi yazışmalar, kanun metinleri, posterler, kataloglar, günlükler, seyir defterleri, fermanlar, buyruklar, haritalar, planlar, nüfus kayıtları, broşürler, gazeteler, dergiler, afişler, kitaplar, istatistikler, yıllıklar, envanterler, belediye kayıtları, meclis tutanakları, hükümet kayıtları, yazışmalar, emlak kayıtları, kişisel dokümanlar, dini kitaplar ve kağıtlar, hatıratlar, edebi metinler, ilimsel ve matematiksel hesaplamalar ve kayıtlar, biyografiler, otobiyografiler, kronikler ve tarihçeler, paralar, madalyalar, taş yazılar, binaların, kapıların, duvarların, anıtların üstündeki yazılar, kitabeler vb. birer yazılı materyaldir (Işık, 2008, 32).

2.1.16. Tarih Öğretim Programında Temel Beceriler

Tarih öğretiminin etkili bir şekilde gerçekleşebilmesi adına tarihsel düşünme becerilerinin içselleştirilmesi önemlidir. Bu temel beceriler kullanılarak tarihsel olgu ve olaylar analiz edilebilir, dönemin şartları göz önüne alınarak yorumlanabilir, kronolojik bir sıralamayla hangi olayın hangi dönemde yaşandığı tasnif edilebilir ve geçmiş ile bugün arasında rahatlıkla bir ilişki kurularak etkili bir tarih öğrenimi gerçekleşebilir. Tarih öğretiminde üst düzey düşünme becerileri geliştirilmelidir (Paykoç, 1991). Tarih öğretiminde amaç öğrencilerin kavramsallaştırma, kronolojik düşünme ve neden sonuç ilintisi kurabilme becerilerinin geliştirilmesidir (Köksal, 2007).

Amerikan tarih programlarında beceriler beş “Tarihsel Düşünme Standardı” altında incelenmektedir (Doğan, 2007, 59). Bu beceriler;

1. *Kronolojik Düşünme Becerisi*
2. *Tarihsel Anlama Becerisi*
3. *Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi*
4. *Tarihsel Araştırma Becerisi*
5. *Tarihsel Sorunların Analizi ve Karar verme Becerisi*

Kronolojik Düşünme Becerisi: Tarihte meydana gelen olayların zaman içindeki sırasını görme ve bu olayların birbirleriyle olan ilişkilerini kavrama yeteneğidir. Kronoloji bilen öğrenci geçmiş ile bugünü ayırabilir ve yaşanan olayın zamansal ayrımını kavrayabilir. Zaman ve kronolojiyle ilgili bilgilerin kavranmamış olması tarihi anlaşılması güç ve birbirine bağlı olmayan olaylar kümesine dönüştürmektedir (Demircioğlu, 2005).

Tarihsel Anlama Becerisi: Tarihsel metinlerin en belirleyici özelliklerinden biri de tarihi olayları inandırıcı bir şekilde yeniden düzene koymasdır (Işık, 2008, 146). Tarihsel metinleri anlamak öğrencinin olayın yaşandığı çağa göre yorumlama kapasitesini geliştirir. Öğrenci olayı o günün koşullarına göre yorumlayarak analiz eder ve geçmişte o olayı yaşayanların bakış açısı ile değerlendirir. Tarihsel metinleri (öykü, biyografi, otobiyografi, hatırat, günlük vb.) anlamak, öğrencilerin tarihte yaşanmış olayları dönemin şartlarına göre analiz yapmalarını ve anlamalarını sağlayacaktır (MEB, 2017).

Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi: Tarihsel olayları, kanıtları ve kaynakları gerçekçi bir şekilde sorgulayabilme yeteneğidir. Öğrenciler yalnızca ders kitabında yer alan ya da anlatılan bilgilere direkt olarak araştırmadan sorgulamadan inanmak yerine tarihsel analiz ve yorum becerisine sahip olarak bilgiye araştırarak doğru analizler yaparak doğrudan ulaşabilirler. Öğrenciler, geçmiş ile bugünü ayırabilen bir düşünceye ve tarih ile ilgili kavramları benimseyebilecekleri verimli ortamlara sahip olabilmeleridir (Erdoğan, 2007).

Tarihsel Araştırma Becerisi: Öğrencilerin birincil ve ikincil kaynakları kullanarak tarihsel araştırma yapabilme yeteneğidir. Tarihsel sorgulama ile öğrenenler kanıtların tarafsız analizine dayalı bir anlayış kazanırlar ve bunu geliştirebilirler (Booth, 1993, akt, Dağışan, 2019, 15). Öğrenciler, araştırarak sorgulayarak ve eleştirerek güvenilir kaynaklardan doğru bilgiye ulaşmalıdır.

Tarihsel Sorunların Analizi ve Karar verme Becerisi: Tarihsel olayları ve süreçleri inceleyerek bilgiler edinme bu bilgiler doğrultusunda bilinçli kararlar alma yeteneğidir. Öğrencinin sorgulama sonucunda edinilen bilgiyi tarihsel empati ve hassasiyetle değerlendirmesidir (Kıcı, 2006).

2.1.17. Yaratıcılık

Yaratıcı ve Kültürel Eğitim Ulusal Danışma Komitesi (NACCCE), yaratıcılığı şu şekilde; “hem orijinal hem de değerli sonuçlar üretmek için biçimlendirilmiş yaratıcı faaliyet” tanımlamıştır (Çay, 2021). Yaratıcılık, bireylerin yeni, özgün ve değerli fikirler, çözümler veya ürünler geliştirme yeteneği olarak tanımlanabilir. Yaratıcılık konusunda bilim insanları farklı görüşlere yer vermiştir. İnsanın en etkili faaliyetlerinden biri, zihinsel yeteneklerini yeni bir ürün yaratmak amacıyla kullanmasıdır (Erdoğan, 2006, 62) şeklinde yaratıcılık genel olarak tanımlanmıştır.

Guilford (1950) ise yaratıcılığı "bilişsel yetenek" olarak tanımlamış ve bu yeteneğin farklı düşünme biçimleri ile ilişkili olduğunu belirtmiştir. Bu bağlamda, yaratıcı düşünme esneklik, orijinallik, özgünlük ve çeşitlilik gibi özellikleri içerir. De Bono yaratıcılığı, beklendik olmayan ve farklı bir kavram ortaya koyma olarak tanımlar (Bono, 1997). Öztürk (2004, 78) 'e göre, yaratıcılığın iki farklı tanımı bulunmaktadır. Birincisi, kendisini gerçekleştiren yaratıcılık, yani yaratıcılığın tümünde bulunan ve temeli ele alan yaratıcı tutum ve davranış şekli; ikincisi ise, özel insanlara özgü kabul edilen yaratıcılık şeklidir. Tüm bu tanımlamalar doğrultusunda yaratıcılık, yeni, özgün ve farklı bir düşünce ya da ürün ortaya çıkarma şeklinde tanımlanabilir.

2.1.18. Yaratıcılık Süreçleri

Wallas (1926 akt. Avcu, 2014,14). Dört adımdan oluşan yaratıcı süreci şu şekilde tanımlamıştır.

1. *Hazırlanma*: Bu aşamada birey bilgi toplar ve sorun hakkında düşünerek olması muhtemel düşüncelerini ele alır.
2. *Planlama (kuluçka)*: *Wallas'ın modelinin kalbidir*. Burada kişi sorun konusunda bilinçli değildir. Bu aşamada zihin problem ya da soru üstüne düşünce üretmeye devam etmektedir.
3. *Aydınlanma*: Aniden soruna uygun olan düşünceler açığa çıkar. Ve çözüm apaçık bir şekilde karşısına çıkar.
4. *Doğrulama*: uygulamalı etkin ve etkili olarak uygun olan sonuçlar kontrol edilir. Bu aşama devamınca çözüm yolları ayrıntılı bir şekilde ortaya konulur ve gerekli ayarlamalar yapılır. Eğer çözüm doyum sağlamıyorsa aynı aşamalar tekrar edilir (Starko, 2010).

2.1.19. Yaratıcılıkta Yaklaşımlar

Yaratıcılık, farklı disiplinlerde farklı biçimlerde tanımlanabilen ve çeşitli yaklaşımlar doğrultusunda incelenebilen çok yönlü bir kavram olarak ele alınır. Bu bağlamda, yaratıcı düşünme ve yaratıcı süreçlerin anlaşılmasına yönelik başlıca yaklaşımlar şunlardır;

1. *Bilişsel Yaklaşım*; bireylerin var olan bilgilerini farklı şekillerde organize etme ve yeni bağlantılar kurma yeteneği olarak tanımlar. Bu yaklaşımda, yaratıcı düşünme "divergent thinking" (farklı düşünme) olarak tanımlanan ve bir problemi çözmek için birden fazla çözüm yolu geliştirebilme yeteneğiyle

ilişkilendirilir (Guilford, 1950). Bilişsel teoriler, yaratıcılığın bir bilişsel süreçten geçtiğini öne sürerek, örnek olarak problem çözme ve esneklikten kaynaklandığını savunur. Bu bağlamda, bireylerin yeni fikirler üretebilmesi için bilgiyi daha önce düşünülmemiş şekilde organize edebilmeleri gereklidir. Runco ve Jaeger (2012), bu tür bilişsel süreçlerin, yaratıcı fikirlerin ortaya çıkmasında belirleyici faktörler olduğunu belirtir.

2. Psikoanalitik yaklaşım; yaratıcılığı, bireyin bilinç dışı düşüncelerinin dışa vurumu olarak değerlendirir. Freud (1908) teorisinde, yaratıcılık, bilinç ötesi dürtüler, bastırılmış arzular ve içsel çatışmaların yaratıcı faaliyetler aracılığıyla dışa vurulmasıyla ilişki kurmuştur. Bu yaklaşıma göre, yaratıcı insanlar, duygusal ve psikolojik çatışmalarını sanat ya da bilim gibi alanlarda dışa vururlar. Freud, yaratıcılığın, bireyin içsel gerilimlerini çözme veya dengeleme yoluyla ortaya çıktığını öne sürmüştür. Bu yaklaşıma göre, yaratıcılık bir "çift yönlü" süreçtir hem içsel çatışmaları dışa vurur hem de dış dünyayı yeniden şekillendirir.
3. Sosyo- Kültürel Yaklaşım; yaratıcılığın yalnızca bireysel bir özellik olmadığını, aynı zamanda sosyal, kültürel ve çevresel faktörlerin etkisiyle gelişen bir süreç olduğunu vurgular. Vygotsky (1962)'e göre, yaratıcı düşünme, sosyal etkileşimler ve dil aracılığıyla gelişir. Çocuklar, çevrelerinden ve diğer bireylerden öğrendikleri bilgi ve deneyimlerle yaratıcılıklarını beslerler.
4. Kişisel Özellikler Yaklaşımı; bu yaklaşımda, yaratıcı kişilerde genellikle yüksek düzeyde özsaygı, özgür düşünme ve tutkulu bir şekilde çalışmaya yönelik içsel bir dürtü bulunur. Aydın (2013), yaratıcı düşünme becerilerinin, kişilik özelliklerinin bir sonucu olduğunu ve bireylerin kişisel özelliklerini geliştirerek yaratıcı potansiyellerini artırabileceklerini belirtmektedir.

2.1.20. Yaratıcılık Engelleri

Yaratıcı bireyler farklı ve kendine has fikirler ya da ürünler oluşturan kişilerdir ancak kişi her zaman her koşulda bu yaratıcılığı performansa dökemeyebilir hayatta karşılaşılan bazı problemler yaratıcının önünde kimi zaman engeller oluşturabilir. Bu engeller, bireysel, sosyal ve kültürel faktörlerden kaynaklanabileceği gibi çevresel ve

örgütsel koşullardan da etkilenebilir. Yaratıcılığı engelleyen unsurları şu şekilde sıralamak mümkündür (Yeşilyurt, 2020):

- Algısal engeller: Sorunu kavrayacak olgunlukta olmayıp soruna ait unsurları fark edememekten kaynaklanan engellerdir. Neden ve sonuç ilişkisini algılanmadığı için sağlıklı tespit ve değerlendirmeler yapmak mümkün olmamaktadır.
- Duygusal engeller: bireyler başarısızlık korkusu, eleştirilme kaygısı veya hata yapma korkusu nedeniyle yaratıcı süreçlere girmekte zorlanabilirler. Korku, özellikle yenilikçi ve sıra dışı fikirlerden kaçınmaya neden olabilir. Başarısızlık, eleştirilme, hata yapma gibi psikolojik etmenleri içeren engellerdir.
- Kültürel engeller: Bireyin ait olduğu kültürün yaratıcılığına etkisi vardır. Bazı kültürler yaratıcılığı desteklerken bazı kültürler ise yaratıcılığı kısıtlayıcı bir unsur olabilmektedir. Yaratıcı düşünceler geleneksel normlarla uyumsuz olarak kabul edilebilir. Bu durum, yenilikçi fikirlerin dışlanmasına veya bastırılmasına yol açabilir.
- Eğitsel engeller: Olumsuz eğitim deneyimlerinin yaratıcılık üzerindeki engellerdir. Bu engeller eğitim müfredatında bulunan yetersizlikleri, öğrenme atmosferi ve yöntemlerinin yaratıcılığa elverişsizliğini içerir. Bununla birlikte başarısızlığı kabul etmeyen eğitim sisteminin de yaratıcılığı kısıtladığı söylenebilir.
- Çevresel Engeller: Toplumların ve kültürlerin dayattığı normlar, bireylerin yaratıcı fikirler geliştirmelerini engelleyebilir. Yaratıcı düşünceler, genellikle toplumsal normlarla uyumsuz olarak algılanır. Bu durum, bireyleri sıradan ve alışılmış çözümleri tercih etmeye zorlar.

Bireysel korku, kaygı, katılık ve düşük motivasyon gibi faktörler ile çevresel hiyerarşik yapılar ve kültürel normlar, yaratıcı düşüncenin önündeki en büyük engeller arasında yer almaktadır. Bu engellerin aşılabilmesi için hem bireysel hem de toplumsal düzeyde yaratıcı düşüncenin desteklendiği bir ortamın oluşturulması önemlidir.

2.1.21. Yaratıcı Düşünme

Yaratıcı düşünce kişinin özgün ve yeni fikirler ortaya koyma süreci olarak tanımlanabilir. Genel olarak ani bir şekilde meydana gelen düşünme türüdür. Bu süreç içerisinde bilinçli veya bilinçsiz olarak bir düşünme süreci gerçekleşir (Demirel, 2011, 411). Yaratıcı düşünme, kişisel bir yetenek olmanın haricinde sosyalleşmeden de etkilenen hayatın her alanında kullanılan bir beceridir (San, 2019). Rawlinson (1995, 20) yaratıcı düşünmeyi daha önce aralarında ilişki kurulmayan nesneler ya da düşünceler arasında bağ kurmak olarak tanımlamaktadır. Yaratıcı düşünme, kişinin bilişsel düzeyi kullanılarak orijinal bir fikir üretmesi değil bununla birlikte henüz ürün olarak ortaya konmamış, sorun çözme süreciyle beraber bir süreçtir (Aslan, 2001).

Sonuç olarak, yaratıcı düşünme, bireylerin ve toplulukların karşılaştıkları zorluklara yenilikçi ve etkili çözümler bulabilmeleri için gerekli bir beceridir. Eğitimden iş dünyasına kadar pek çok alanda yaratıcı düşünmenin önemi vurgulanmaktadır.

2.1.22. Yaratıcı Düşünme İle İlgili Kuramlar

1. **Çağrışım Kuramı:** Zihinsel süreçlerin ve öğrenmenin, bireylerin yaşantılarına bağlı olarak birbiriyle ilintili fikirlerin, imgelerin veya kavramların bir araya gelmesiyle oluştuğunu öne süren bir teoridir. Bu kurama göre, bir nesne, olay veya kavram, zihin içerisinde başka bir nesne veya kavramla bağlantı kurarak çağrışımlar yaratır. Kişilerin zihinsel dünyası, bu çağrışımlar aracılığıyla anlam kazandığı ve organize olduğu kabul edilir. Thorndike, hayvanlar üzerinde yaptığı deneylerle, öğrenmenin, belirli bir davranışın sonuçlarıyla ilişkili olarak güçlendiğini ve pekiştirildiğini ortaya koymuştur. Bu bağlamda, davranışlar ve sonuçlar arasında kurulan çağrışımlar, öğrenmenin temelini oluşturur (Thorndike, 1911). Bununla birlikte, Pavlov'un klasik koşullanma teorisi, çağrışım kuramının bir diğer önemli yönünü oluşturur. Pavlov, köpeklerle yaptığı deneylerde, nötr bir uyarıcı ile yemek verilmesi arasında bir ilişki kurarak, bu uyarıcının köpeklerin salya üretmesiyle sonuçlandığını gözlemlemiştir. Bu deney, çağrışımların öğrenilmesi ve pekiştirilmesi sürecini açıklayan klasik koşullanma modelinin temelini atmıştır (Pavlov, 1927). Hayvanlar ve insanların problem çözmede benzer davranışlar sergilediği Thorndike ve Pavlov tarafından yapılan deneylerde ortaya çıkmaktadır.

2. **Psikanalitik Kuram:** Bireyin davranışlarını, bilinçdışı süreçlerini ve zihinsel yapılarını derinlemesine incelenmesini amaçlayan bir yaklaşımdır. Bu kuram, Sigmund Freud tarafından geliştirilmiştir. Freud (1915) yaratıcılığı bir savunma mekanizması olarak tanımlamaktadır. Yaratıcılık, bilinç düzeyine çıkaramadığımız libido enerjisine karşı bireyin ortaya çıkardığı bir mekanizmadır. Yüceltme olarak adlandırdığı savunma mekanizmasının ardından yaratıcı düşüncenin geldiğini ve yaratıcı düşüncenin eserinin toplumca kabul gören, işlenmiş bir haz duygusu olduğunu savunmaktadır (Yamak, 2020).
3. **Gestalt Kuram:** Bireylerin çevrelerini algılama biçimlerini, problem çözme süreçlerini ve bilişsel yapıları anlamaya yönelik bir yaklaşım sunar. Bu kuramın temelleri, özellikle insan zihninin dünyayı bir bütün olarak algılama eğiliminde olduğunu ve zihinsel süreçlerin organizasyonunu savunur. Yaratıcılık ise bu organizasyon ve algılama süreçlerinin merkezinde yer alan, yeni ve anlamlı fikirlerin üretimiyle ilgilidir. İnsanlar çevrelerindeki bilgiyi "bütün" olarak algılarlar ve bu algı süreci, zihnin en basit ve anlamlı biçimde organizasyon yapma eğilimini yansıtır (Wertheimer, 1923). Kuramın temel ilkeleri, algılama, yeniden yapılandırma, farkındalık ve içgörü gibi kavramlar, yaratıcı sürecin temel bileşenleriyle örtüşmektedir.
4. **Hümanist Kuram:** Hümanist yaklaşım, yaratıcılığı kişi odaklı ele almaktadır. Yaratıcılık doğuştan her bireyde olan bir özellik olarak tanımlanmaktadır (Parsıl, 2012). Hümanistler insanın özünde iyi olduğunu ve her insanın doğuştan getirdiği bu iyi potansiyelle çevresindekilerle iş birliğine yatkın, yaratıcı ve güvenilir bir etkileşimde olduğunu savunur. Maslow (1968), yaratıcılığın kendiliğinden ileri gelerek ve sabit şekilde ortaya çıktığını vurgulamaktadır. Bununla beraber bireyin yaşamı boyunca ihtiyaç duyduğu durumları açıklamak amacıyla ortaya koyduğu ihtiyaçlar hiyerarşisinde, yaratıcılığı en üst sıraya koymuştur ve bu aşamayı "kendini gerçekleştirme" olarak isimlendirmiştir. Kendini gerçekleştirme, özgürlük, öz farkındalık ve otantik kendilik gibi ilkeler, bireylerin yaratıcı potansiyellerini ortaya koymalarını destekler.
5. **Bilişsel Kuram:** Piaget'nin (1931) bilişsel alanda yapmış olduğu çalışmaları temel alarak, bilişsel kuram; bilginin alınması, işlenmesi ve geri çağırılması gibi

zihinsel süreçleri ele almıştır. Bilişsel kuram, insanların bilgi işleme süreçlerini, yeni bağlantılar kurma becerilerini ve farklı açılardan bakabilme yeteneklerini geliştirebileceğini savunur. İnsan zihninin bilgi işleme süreçlerini anlamaya yönelik bir yaklaşım olarak, algılama, hafıza, öğrenme, problem çözme ve dil gibi zihinsel işlevleri inceleyen bir yaklaşımdır. Bilişsel kuram, insanların çevrelerinden gelen bilgiyi nasıl işlediği, anlamlandırdığı ve depoladığı üzerine yoğunlaşırken, bu süreçlerin yaratıcılık gibi üst düzey bilişsel becerilerle de doğrudan ilişkili olduğunu vurgular

2.1.23. Yaratıcı Düşünme Yöntem ve Teknikleri

1. Beyin Fırtınası: Bir grup kişiden bir konu hakkında çok sayıda fikri yaratıcı düşüncelerini kullanarak kısa sürede elde etmeyi amaçlayan bir teknik olarak tanımlanabilir (Üstündağ, 2003). Yaratıcı düşünceyi teşvik etmek ve problem çözme sürecinde yeni fikirler geliştirmek için yaygın olarak kullanılan bir teknik ve grup çalışması yöntemidir. Bu teknik, bireylerin, herhangi bir kısıtlama veya eleştiriden kaçınarak özgürce düşünmelerini sağlar. Amaç kısa sürede çok fikir üretmektir. Beyin fırtınası tekniğinde öğrencilerden bir konu hakkında fikir yürütmeleri istenir ve bu sayede öğrencilerin yaratıcılığı geliştirilir. Beyin fırtınasının 4 temel kuralı vardır;

a. Herhangi bir fikrin eleştirilmesine izin verilmez. Hiç kimse fikirlerin tümü bitmeden değerlendirme yapmamalıdır. Sözlü veya sözsüz mimik ile fikirlerin eleştirilmesi önlenmelidir.

b. Tüm fikirler, saçma olanlar bile hoş karşılanır. İşleme alınması zor veya saçma olan fikirler, işe yarar bir fikre yol açabileceği için kısıtlama yapılmamalıdır.

c. Miktar aranır, ne kadar çok fikir olursa o kadar iyidir. Fikirlerin kalitesi daha sonra belirlenebilir.

d. Kombinasyon ve iyileştirme yapılır. İnsanlar, fikirleri birleştirerek ve başkalarının fikirlerinin üzerine yeni fikirler geliştirerek iyi fikirler bulabilir. (Higgins, 1996; Starko, 2014. Akt. Çay, 2021, 24).

2.Zihin Haritası: Bir not alma tekniği olarak Tony Buzan tarafından geliştirilmiş olan zihin haritaları serbest çağrışıma dayalı bir tekniktir. Haritalar her zaman

merkezden çevreye doğru hazırlanır. Zihin haritaları genellikle sınırsız bağlantılar kurmayı teşvik eder, bu da bireylerin daha önce düşünmedikleri yeni fikirleri keşfetmelerine imkan tanır. Zihin haritaları, düşünceler arasındaki bağları ortaya koyarak farklı bakış açılarının görülmesini sağlar (Buzan, 2006).

Buzan (2006, akt. Çay, 2021, 29-30) zihin haritası oluşturmada 7 adımı aşağıdaki gibi tavsiye etmiştir:

1. Boş bir sayfanın merkezinden başlayın. Merkezden başlamak, beyine her yöne doğru yayılma özgürlüğü verir.
2. Ana fikir için görsel kullanarak başlayın. Hem hayal gücünü kullanmaya neden olur hem de görsel odaklanmayı sağlayarak daha fazla fikir bulmaya yardımcı olur.
3. Renkler kullanarak haritaya ekstra canlılık ve heyecan katın.
4. Ana dalları merkeze bağlayın ve ikincil ve üçüncül dalları da birincil ve ikincil dallara bağlayarak ilerleyin. Beyin çağrışım yoluyla çalıştığı için birbirlerine bağlı olan dallar daha kolay anlaşılır ve hatırlanır.
5. Dalları, düz bir çizgi yerine kavisli bir şekilde oluşturun. Dallarin kıvrımlı olması haritayı daha çekici yapar
6. Cümle ve ifade oluşturmak yerine anahtar kelimeler oluşturun. Tek bir kelime özgürdür ve yeni fikir veya düşünceleri ortaya çıkarabilir.
7. Görselleri harita boyunca kullanın. Bir görsel, bin kelimeye eşdeğerdir. Tek bir görseller çok fazla şey anlatılabilir.

Zihin haritalarının düşünceleri oluşturmak, görselleştirmek, tasarımı ve sınıflandırmasını yapmanın yanı sıra problem çözme ve karar alma süreçlerinde kullanılır. Yaratıcılığı destekleyen etkileri, bilginin organizasyonundaki esneklik ve görselleştirme yoluyla düşünsel süreçlerin genişletilmesiyle ilişkilidir. Bu yöntem, bireylerin daha yaratıcı düşünmelerini ve problem çözme yeteneklerini artırmalarını sağlamaktadır.

2. **Yaratıcı Drama:** Bir grubun bir rehberlik eşliğinde belirli bir mekanda yaşantılarından yola çıkarak belli bir konu etrafında, rol oynama ve doğaçlama tekniklerini kullanarak canlandırmalar yapmasıdır (Metinnam). Drama,

özellikle tiyatro ve rol yapma üzerinden gelişen, kişilerarası etkileşimlerin ve özgün düşünme süreçlerinin aktif bir şekilde deneyimlendiği bir tekniktir (Wagner, 1999). Bu teknikte öğrencilere bir rol verilir ancak hazırlık süresi verilmez. Öğrenciler oyun sırasında yaratıcılıklarını kullanarak oyun oynarlar. Drama tekniği, yaratıcı düşünmeyi teşvik eden, duygusal zekayı ve sosyal etkileşimi güçlendiren bir yöntemdir. Drama, bireylerin farklı bakış açıları geliştirmelerine, özgün çözümler üretmelerine ve yaratıcı becerilerini daha etkin bir şekilde kullanmalarına yardımcı olabilir.

3. **Örnek Olay İncelemesi:** Günlük hayatta karşılaşılan sorunların sınıf ortamına getirilip çözülmesiyle sağlanan bir tekniktir. Belirli bir durumu, olayı ya da problemi derinlemesine inceleyerek, bu olayın dinamiklerini, etkileşimlerini ve sonuçlarını anlamayı amaçlar (Yin, 2018). Günlük yaşamı ilgilendiren, gerçek ya da gerçeğe yakın konuları ele alır. Seçilen örnek olay öğrencinin seviyesine uygun olmalıdır ve olay gerçekse olayın kahramanları ve mekanların ismi değiştirilmelidir. Gerçek dünya bağlamında karmaşık problemleri incelemek ve çözüm üretmeye çalışmak, öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerini artırır, farklı bakış açıları geliştirmelerine yardımcı olur ve yenilikçi çözümler üretmelerini sağlar.
4. **Altı Şapkalı Düşünme:** Edward de Bono tarafından geliştirilmiş bir düşünme yöntemidir ve bireylerin farklı düşünme tarzlarını sistematik bir şekilde kullanarak daha kapsamlı ve yaratıcı düşüncelerini sağlamayı amaçlar. Bu teknikte, bir probleme yaklaşmanın altı farklı yolu farklı renkli şapkalarla tanımlanır. Öğrenci, belirli bir sorun hakkında istenen düşünme şeklini değiştirerek, çözüm üretebilir ve yeni bakış açıları bulabilir (Starko, 2014).

Edward De Bono (1985) Şapka renkleri ve anlamlarını şu şekilde açıklamıştır:

Beyaz Şapka: Sadece nesnel ve doğrulanabilir verilere odaklanmayı teşvik eder. Bu şapka altında yapılan düşünme, tarafsız ve tartışmasız bilgileri temsil eder. Bu bilgi temeli, daha sonra yaratıcı çözüm önerileri için bir başlangıç noktası oluşturur.

Kırmızı Şapka: Duygusal tepkilere odaklanır ve kişisel hislerin, sezgilerin ve duyguların ifade edilmesini teşvik eder. Bu şapka, bireylerin duygularını dile getirir.

Sarı Şapka: Olumlu düşünme ve fırsatlara odaklanmayı teşvik eder. Bu şapka altında bireyler, problemi çözmek için olası faydaları ve avantajları keşfederler. Pozitif düşünme, yaratıcı çözümlerin ortaya çıkmasını kolaylaştırır çünkü bireyler, her durumu bir fırsat olarak değerlendirme eğiliminde olurlar.

Yeşil Şapka: Doğrudan yaratıcı düşünmeyi teşvik eder. Bu şapka altında, bireyler sıradışı ve yenilikçi fikirler üretmeye teşvik edilir. Bu, yaratıcılığın en belirgin şekilde aktif olduğu şapkadır.

Siyah Şapka: Eleştirel düşünmeyi ve potansiyel riskleri vurgular. Bu şapka altında, önerilen fikirlerin olası zorlukları ve dezavantajları değerlendirilir.

Mavi Şapka: Sürecin kontrol edilmesini ve düzenlenmesini sağlar. Bu şapka, diğer şapkaların ne zaman kullanılacağını belirler ve yaratıcı düşünme sürecinin yönlendirilmesine yardımcı olur. En son takılan şapkadır ve bütün tartışılanları değerlendirerek son kararı verir.

Altı şapkalı düşünme tekniği, yaratıcı düşünmenin çok yönlülüğünü vurgulayan ve bu süreci sistematik bir şekilde yönlendiren bir yöntemdir. Bu tekniğin kullanımı, bireylerin daha yaratıcı, özgün ve etkin çözümler üretmelerine yardımcı olabilir.

- 5. Sinektik:** Gordon tarafından geliştirilmiş ve birbiriyle ilgisi olmayan farklı unsurların bir araya gelmesiyle oluşan bir tekniktir. Sinektik, garip olanı bilindik hale getirmek, bilindik olanı garipleştirmek için kullanılan metaforlara dayanır (Clapham, 2003). Yaratıcı düşünme süreçlerini teşvik eden, yenilikçi çözümler geliştirmeyi sağlayan ve farklı bakış açılarıyla problem çözmeyi mümkün kılan bir yöntemdir. Bu teknik, bireylerin alışılmadık bağlantılar kurarak yaratıcı çözümler bulmalarına olanak tanır ve yaratıcı düşünmenin daha etkin bir şekilde gelişmesini sağlar.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Önceki bölümde ilgili literatüre araştırması yapılarak araştırmanın problemi, amaçları ve önemine ayrıntılı olarak değinilmiştir. Bu bölümde araştırmanın; modeli, veri toplama ve verilerinin analizi ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırma nitel araştırma paradigması çerçevesinde tasarlanmıştır. Nitel araştırmanın esnek bir yapıya sahip olması ve genelleme amacının ön planda olmaması (Yıldırım ve Şimşek, 2005, 295) bu araştırmanın modelinin seçilmesinde en önemli nedenidir. Nitel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik bir sürecin izlendiği araştırma türüdür ve nitelik araştırmaları, olay ya da durumları sosyal olarak açıklamaya çalışır (Arslan, 2012, 13)

Nitel araştırma, insan davranışlarını, sosyal olguları ve kişilerin yaşantılarını derinlemesine anlamaya yönelik bir araştırma yaklaşımıdır. Bu tür araştırmalar genellikle sayısal veriler yerine sözel ve görsel verileri kullanarak, bireylerin veya grupların yaşamlarını ve sosyal bağlamlarını anlamayı hedefler. Nitel araştırmanın temel amacı, araştırılan olguların anlamlarını ve dinamiklerini kapsamlı bir şekilde ortaya koymaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Nitel araştırmalar, daha çok açık uçlu sorularla, derinlemesine görüşmeler, gözlemler, odak grup tartışmaları ve doküman analizleri gibi veri toplama teknikleri kullanır. Bu sayede, araştırmacılar katılımcıların bakış açılarından yararlanarak anlamlı bilgiler elde edebilirler (Denzin ve Lincoln, 2011). Nitel araştırmanın bir diğer özelliği, araştırma sürecinin esnek ve dinamik olmasıdır, veri toplama süreci araştırmanın amacına göre şekillendirilebilir ve değiştirilebilir (Merriam, 2009).

Sonuç olarak, nitel araştırma, sosyal ve eğitim bilimleri gibi alanlarda, bireylerin ve grupların deneyimlerini ve görüşlerini daha derinlemesine incelemeyi mümkün kılan, esnek ve anlam odaklı bir yaklaşımdır.

Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden tek durum deseni kullanılmıştır. Durum çalışması eğitim bilimleri alanlarında nitel araştırmalarda genel olarak kullanılan bir yöntem olarak karşımıza çıkar (Gall, Gall ve Borg, 2003). “Niçin” ve

“nasıl” sorularını temel alan, araştırmacının kontrol edemediği bir olgu veya olayı derinliğine incelemesine olanak veren bir araştırma yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Tek durum deseni ise belirli bir olgu, olay veya birimin derinlemesine incelenmesini amaçlayan nitel bir araştırma desenidir (Yin, 2003). Tek durum deseni, nitel araştırma desenlerinden biri olup, genellikle bir olay, durum ya da olgunun derinlemesine incelenmesi amacıyla kullanılır. Bu desen, araştırmacının belirli bir olayı, durumu ya da fenomeni ayrıntılı bir şekilde keşfetmesine olanak sağlar ve çok sayıda katılımcı ya da örneklem yerine tek bir örneklem üzerinde yoğunlaşır. Tek durum deseni, genellikle az sayıda katılımcı ile yapılan, bireysel ya da grup düzeyinde derinlemesine bilgi toplanan ve karmaşık sosyal ya da psikolojik durumların anlaşılmasını hedefleyen araştırmalarda tercih edilir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Tek durum çalışmasında araştırmacılar bir konuya odaklanır ve bu konuya örnek vermek amacıyla sınırlı bir durum seçer (Stake, 1995). Bu bağlamda tek durum araştırması, belirli bir durumun incelenerek ve bu durumun neden ve nasıl gerçekleştiğini anlamaya yönelik bir araştırma desenidir. Eğitimde öğrenme deneyimlerinin etkilerini incelemek amacıyla kullanılabilir.

3.2.Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubu belirlenirken, amaçlı örnekleme tekniklerinden olan “kolay ulaşılabilir” örnekleme tekniği kullanılmıştır. Kolay ulaşılabilir örnekleme tekniği, “tamamen halihazırda var olan, ulaşması çabuk ve kolay olan unsurlara dayanır” (Patton, 2005) Araştırmanın çalışma grubunu Kars ili Merkez ilçesinde, Cevriye Tatiş Ortaokulu’nda bulunan 2023-2024 eğitim -öğretim yılında 8. Sınıfa devam eden 8/B şubesinde bulunan 17 öğrenciden oluşturmaktadır.

3.3.Veri Toplama

Araştırmada, literatür taraması yapıldıktan ve araştırmaya dair yapılacaklar belirlendikten sonra uygulama planı hazırlanmış ve uygulama çalışmasıyla veriler toplanmaya başlanmıştır. Araştırma iki aşamalı olarak tasarlanmış ve yürütülmüştür. Bu araştırmanın aracı tarihi metinlerdir. Araştırmanın ilk aşamasında T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinde tarihi metinlerin kullanılması, öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerine etkisine yönelik bir değerlendirme yapmak amacıyla Kars ili Merkez ilçesinde yer alan Cevriye Tatiş Ortaokulu 8. Sınıfa devam eden öğrenciler belirlenmiştir. Araştırmanın ilk aşamasını uygulamak üzere alan uzmanı olan 3 öğretmen

üyesi, 1 dil uzmanı, 1 sosyal bilgiler öğretmeninin görüşleri alınarak 8. Sınıf T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi ders kitabında yer alan 5 adet tarihi metinden yararlanılmıştır (Ek-1). Tarihi metinlerin konusu 1. dönem işlenen konulardan seçilmiş, uygulama 2. Dönem yapılmıştır. Araştırmada, öğrencilere öncelikle sadece konu başlığı verilerek bu konuyla alakalı bir resim çizmeleri ve daha sonra konu ile ilgili tarihi metinler öğrencilere verilip okunması istenmiştir. Bu metinler okunduktan sonra da öğrencilerden bir resim çizmeleri istenmiştir. Ardından araştırmanın ikinci aşamasına 1 dil uzmanı 3 alan uzmanı akademisyen ve 1 tane sosyal bilgiler öğretmenine kontrol edilerek uzman görüşleri doğrultusunda hazırlanmış 4 maddelik yarı yapılandırılmış görüşme formu (Ek-2) ile tarihi metinlerin yaratıcı düşünme becerilerine etkisi ile ilgili görüşlerinin alınması amacıyla öğrenciler arasından rastgele seçilmiş 10 öğrenci ile görüşme yapılmıştır. Metinler seçilirken ve görüşme formu hazırlanırken alan uzmanlarının görüşleri alınmış ve dil uzmanları tarafından anlaşılabilirliği incelenerek çalışmanın güvenilirliği sağlanmıştır. Uygulama aşamaları araştırmacı tarafından yürütülerek veri toplama süreci tamamlanmıştır.

3.4.Verilerin Analizi

Araştırmada literatür taraması yapılarak kuramsal çerçeve oluşturulmuştur. Uygulama yapılmadan önce uygulama yapılacak olan okulun tespitine çalışılmış ve uygulamanın kaç hafta yapılacağına karar verilmiştir. Araştırmada uygulama yapılacak okulun bir devlet okulu olmasından dolayı çalışmanın başında Kars İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden gerekli yasal izinler alınmıştır (Ek-3). Daha sonra uygulamada kullanılacak tarihi metinler 4 uzman görüşü alınarak seçilmiştir. Uygulama sonrasında kullanılacak olan yarı yapılandırılmış gözlem formunu oluşturabilmek amacıyla bir taslak gözlem formu oluşturulmuştur. Yapılan pilot uygulamada 9 soru kullanılmış fakat formdaki eksiklikler giderildikten ve alanının uzmanı 4 öğretim görevlisine kontrol ettirildikten sonra gözlem formu son şeklini alarak 4 adet sorudan oluşturulmuştur. Adı geçen yarı yapılandırılmış gözlem formu Ek-2' de yer almaktadır.

Çalışmada uygulama yapılmadan önce öğrenciler, araştırmacı tarafından ön bilgiler vererek uygulamanın nasıl yapılacağı konusunda bilgilendirilmiştir. Araştırmanın uygulama süreci 6 haftalık bir süreyi kapsamaktadır.

- I. Hafta: Öğrencilere, ders kitabında yer alan ‘Bir Kahraman Doğuyor’ adlı ünite ‘XX. Yüzyılın Başlarında Osmanlı Devleti’ isimli konu önce konu başlığı verilerek resim çizimleri istenmiş daha sonra ‘XX. Yüzyılın Başlarında Osmanlı Devleti’ metni verilerek metni okuduktan sonra resim çizimleri istenmiştir.
- II. Hafta: Öğrencilere, ders kitabında yer alan ‘Milli Uyanış: Bağımsızlık Yolunda Atılan Adımlar’ adlı ünite ‘Kuva-yı Milliye Hareketi’ isimli konu önce konu başlığı verilerek resim çizimleri istenmiş daha sonra ‘Kuva-yı Milliye Hareketi’ metni verilerek metni okuduktan sonra resim çizimleri istenmiştir.
- III. Hafta: Öğrencilere, ders kitabında yer alan ‘Milli Uyanış: Bağımsızlık Yolunda Atılan Adımlar’ adlı ünite ‘Milli Bilincin Uyandırılması: Geldikleri Gibi Giderler’ isimli konu önce konu başlığı verilerek resim çizimleri istenmiş daha sonra ‘Milli Bilincin Uyandırılması: Geldikleri Gibi Giderler’ metni verilerek metni okuduktan sonra resim çizimleri istenmiştir.
- IV. Hafta: Öğrencilere, ders kitabında yer alan ‘Milli Bir Desten: Ya İstiklal Ya Ölüm!’ adlı ünite ‘Tekalif-i Milliye Emirleri’ isimli konu önce konu başlığı verilerek resim çizimleri istenmiş daha sonra ‘Tekalif-i Milliye Emirleri’ metni verilerek metni okuduktan sonra resim çizimleri istenmiştir.
- V. Hafta: Öğrencilere, ders kitabında yer alan ‘Milli Bir Desten: Ya İstiklal Ya Ölüm!’ adlı ünite ‘Sanatçıların ve Edebiyatçıların Gözüyle Milli Mücadele’ isimli konu önce konu başlığı verilerek resim çizimleri istenmiş daha sonra ‘Sanatçıların ve Edebiyatçıların Gözüyle Milli Mücadele’ metni verilerek metni okuduktan sonra resim çizimleri istenmiştir.
- VI. Hafta: Görüşme formlarının doldurulması

Bu çalışmada derinlemesine profesyonel ayrıntılara girilmedi, öğrencilerin resim yeteneklerini ölçmekten ziyade kendilerine verilen metni okuduktan sonra metnin yaratıcı düşüncelerine etkisinin olup olmadığını gözlemlemek amacıyla çizilen resimlerle birlikte çalışma değerlendirilmiştir. 6 haftalık bir uygulama sonucunda tarihi metinlerde yaratıcı düşünme becerilerinin etkisini öğrenmek amacıyla öğrenciler

yarı yapılandırılmış görüşme formunu doldurmuştur. Gözlem formundan elde edilen bulgular içerik analizi ile çözümlenmiştir. İçerik analiziyle görüşme yapılan bireyleri tanıttıcı bulgular değerlendirilir, içerik analizi yoluyla veriler tanımlanmaya çalışılır; birbirine benzediği ve birbiri ile ilişkisi olduğu tespit edilen veriler belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirilerek yorumlanır (Altunışık vd, 2010, 322 akt. Karataş, 2015, 9). Yarı yapılandırılmış görüşme formlarının analizi sırasında kodlamalar yapılmıştır.

Elde edilen veriler araştırmacı tarafından incelendikten sonra kodlar ve kategoriler oluşturulmuş ve verilerin sunumunda öğrenci görüşlerinden aynen alıntılara yer verilmiştir. Alıntılarda öğrencilerin kimlikleri saklı tutularak kodlamalar Ö1, Ö2, Ö3... şeklinde verilmiştir. Öğrencilere kodlama yapılırken herhangi cinsiyet, yaş gibi özellikler dikkate alınmamış, kodlamalar görüşme sırasına göre yapılmıştır. Yapılan kodlamalardan sonra kategorilere göre katılımcılara yer verilerek görüşme formları analizinin son şekli verilmiştir.

3.5.Geçerlilik ve Güvenirlik

Bu araştırmada toplanan tüm veriler öncelikle araştırmacı tarafından daha sonra uzman araştırmacı tarafından değerlendirilerek analiz edilmiş ve sonuçlar karşılaştırılmıştır. Değerlendirmeden sonra görüş farklılıkları tespit edilmiş ve bu farklılıkta göz önünde bulundurularak araştırmanın güvenilirliği (Güvenirlik Formülü= Görüş birliği/Görüş birliği + Görüş ayrılığı) hesaplanmıştır (Miles ve Huberman, 1994). Bu doğrultuda araştırmacılar arasında ki %83.33 olarak tespit edilmiştir. Nitel çalışmalarda araştırmacı ve uzman değerlendirmelerinde uyumun %70 ve üzerinde olması yeterli güvenilirlikte olduğunu gösterir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Dolayısıyla bu araştırmanın sonuçlarının güvenilir olduğunu göstermektedir.

Görüşme formunda yer alan sorular 8. Sınıf T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabında yer alan tarihi metinler gözetilerek, öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyleri göz önünde bulundurularak alanında uzman 1 Sosyal Bilgiler öğretmeni, alanda uzman 3 akademisyen ve 1 dil uzmanının görüşleri alınarak hazırlanmıştır. Bu şekilde kapsam ve yapı geçerliği sağlanmaya çalışılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde uygulamadan elde edilen verilerin incelenmesiyle bulgulara yer verilmiştir. Bulgular, yöntem kısmında araştırmanın basamaklarında bahsedilen 5 haftalık uygulamanın sonuçları doğrultusunda hafta hafta elde edilen verilerden yapılacaktır.

4.1.Birinci Haftanın Bulguları

BİR KAHRAMAN DOĞUYOR

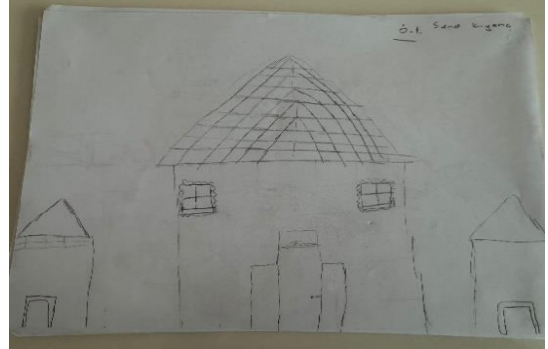
XX. YÜZYILIN BAŞLARINDA OSMANLI DEVLETİ

Metin-1

“Tanzimatla birlikte devlet yönetiminin yanı sıra Osmanlı kültür hayatında da yeni bir dönem başladı. Bu dönemde başta İstanbul olmak üzere ülkenin büyük şehirlerinde mimariden yaşam tarzına, eğitimden ekonomiye kadar önemli değişiklikler yaşandı.

Tanzimat Dönemi’nde mimari yapılar genellikle Batı tarzında inşa edildi. Diğer yandan devlet desteğiyle Avrupa ülkelerine, özellikle de Fransa’ya gençler gönderildi. Batı dillerini öğrenen ve Avrupa kültürünü yakından tanıyan bu gençlerin etkisiyle sosyal hayatın kılık kıyafet, görgü kuralları ve eğlence alışkanlıkları gibi alanlarında değişimler gözlemlendi. Toplumun orta halli ve zengin kesimleri lüks tüketime yönelirken evler masa, sandalye, koltuk gibi eşyalarla Batı tarzında döşenmeye başlandı. “

Resim 1

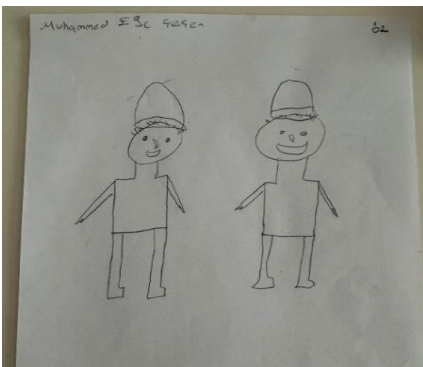

Ö1 Metin kullanılmayan resim

Ö1 Metin kullanılan resim

Yukarıda yer alan resimler incelendiğinde, araştırmaya katılan Ö1'in yapmış olduğu metinsiz resimde nesne olarak kale suru, belirsiz yapıya yer verdiği, kişi olarak kavuk tarzı başlıklı bir kişiye yer verdiği, o dönem ulaşım ve savaş amaçlı kullanılan hayvan figürü olarak ata yer verdiği görülmektedir. Aynı öğrenci verilen metni okuduktan sonra çizmiş olduğu resimde sadece çatısı olan mimari yapılara yer vermiştir. Bu bağlamda Ö1'in çizmiş olduğu resimler değerlendirildiğinde öğrencinin kendisine verilen metinde geçen kavramlara pek dikkat etmediği tam tersine metinsiz resimde daha fazla detaya yer verdiği anlaşılmaktadır. Bu noktada Ö1'in kendisine verilen metinden yola çıkarak daha detaylı bir resim yapmadığı görülmektedir.

Resim 2

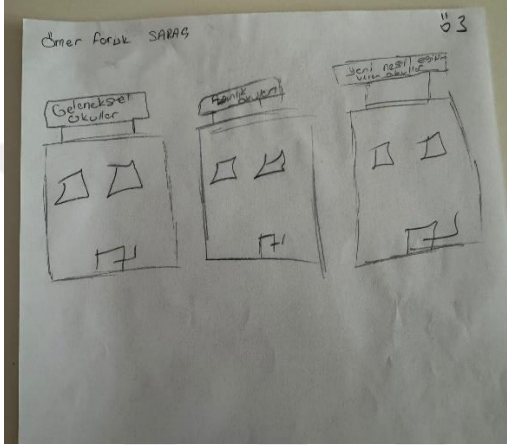
Ö2 Metin kullanılmayan resim

Ö2 Metin kullanılan resim

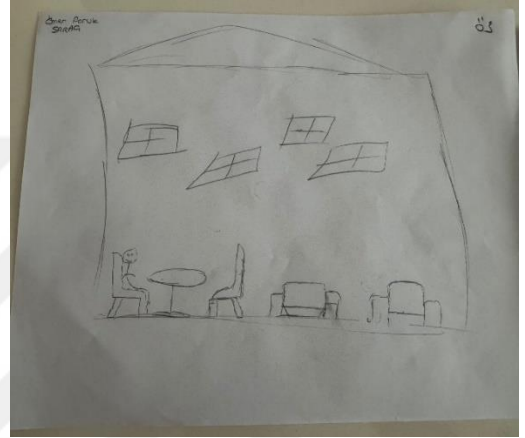
Yukarıda verilen resimler incelendiğinde Ö2'nin yapmış olduğu metin kullanılmayan resimde yalnızca dönemin kıyafetlerini belirten kavuk tarzı iki adet başlıklı kişiye yer verdiği görülmektedir. Daha sonra aynı öğrenci verilen metni

okuduktan sonra çizmiş olduğu resim incelendiğinde dönemin kılık-kıyafet ve yaşayış tarzını ele alan kişiler ve mimariyi betimleyerek batılı tarzda masa, silah ve bayrağa yer vermiştir. Bu bağlamda Ö2'nin çizmiş olduğu resimler değerlendirildiğinde öğrencinin metin kullanılarak çizmiş olduğu resimde daha fazla detaya yer verdiği ve metni okuduktan sonra zihninde daha da somutlaşan kavramları çizmiş olduğu anlaşılmaktadır.

Resim 3

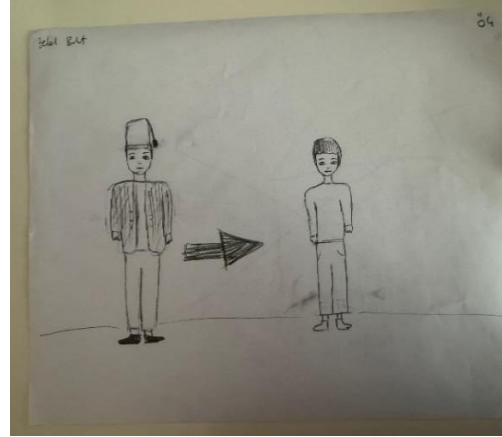
Ö3 Metin kullanılmayan resim

Ö3 Metin kullanılan resim

Yukarıda yer alan resimler incelendiğinde, araştırmaya katılan Ö3'ün metin kullanılmadan yaptığı resimde klasik tarzdan batılı tarza doğru üç adet okul tasvir ettiği görülmektedir. Aynı öğrencinin kendisine verilen metni okuduktan sonra yapmış olduğu resim incelendiğinde metinde yer alan batılı tarzda kullanılan ev, masa, sandalye gibi kavramlara yer verirken kılık-kıyafet ve kişi tasviri yapmadığı söylenebilir. Ö3'ün yapmış olduğu resimler değerlendirildiğinde, öğrencinin verilen kavramlardan nesnelere dikkat ederken kişilere yer vermediği görülmüş olsa da bu noktada metin kullanılarak yapmış olduğu çizimde daha fazla detaya yer verdiği anlaşılmaktadır.

Resim 4

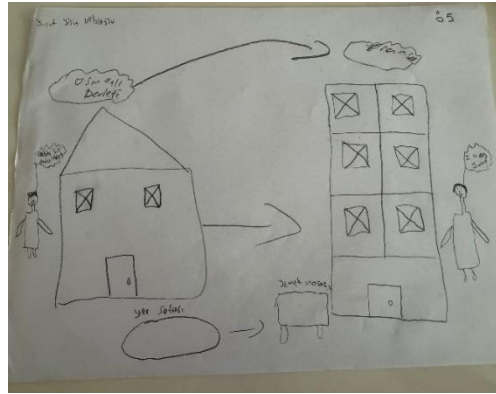
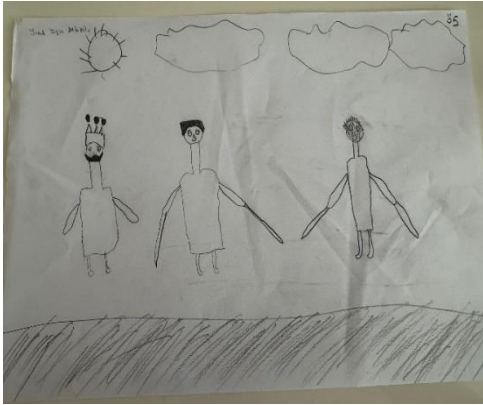

Ö4 Metin kullanılmayan resim

Ö4 Metin kullanılan resim

Yukarıda verilen resimler incelendiğinde, araştırmaya katılan Ö4'ün metin kullanmadan yapmış olduğu resimde dönemin kılık-kıyafetini gösteren bir kadın ve kız çocuğunu çizdiği, metin kullanılan resimde kılık- kıyafetteki değişimi gösteren bir kişi tasvir ettiği görülmüştür. Bu bağlamda Ö4'ün çizdiği resimler değerlendirilirken Ö4'ün metin kullandıktan sonra metinde yer alan kılık-kıyafet değişimine dikkat ettiği görülürken diğer detaylara yer vermediği anlaşılmıştır.

Resim 5

Ö5 Metin Kullanılmayan resim

Ö5 Metin Kullanılan resim

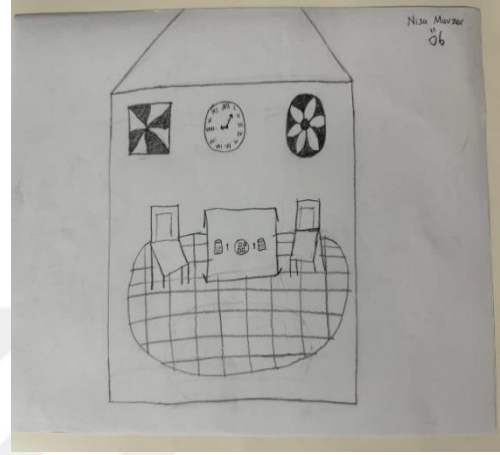
Yukarıdaki resimler incelendiğinde, Ö5'in metin kullanmadan yapmış olduğu resimde kavuklu, fesli ve başlık takılmayan üç kişi çizdiği aynı öğrenci kendisine verilen metni okuduktan sonra çizmiş olduğu resimde, mimari yapıda, görgü kurallarında değişim gösteren kavramlara, örnek alınan ülke gibi detaylara yer verdiği

görülmüştür. Bu bağlamda Ö5'in metin kullanılarak çizdiği resimde detaylara yer verdiği ve bu noktada metin kullanılmayan resim ile metin kullanılarak çizdiği resimde anlamlı farklılık göze çarpmaktadır.

Resim 6

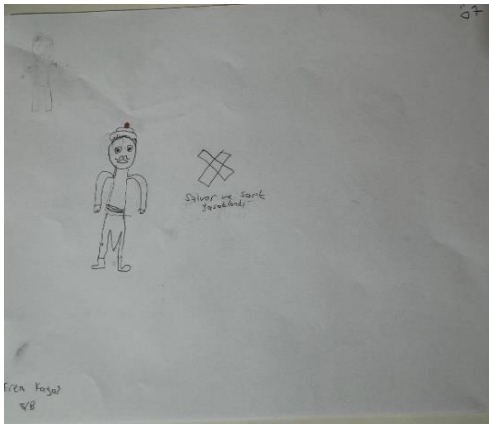
Ö6 Metin kullanılmayan resim

Ö6 Metin kullanılan resim

Yukarıda yer alan resimler incelendiğinde, araştırmaya katılan Ö6'nın yapmış olduğu metinsiz resimde nesne olarak bir okul, kişi olarak ise dönemin kılık-kıyafetini yansıtan bir öğrenci çizdiği görülmektedir. Aynı öğrenci kendisine verilen metni okuduğunda nesne olarak metinde bahsi geçen masa, sandalye ve mimari yapıya yer verdiği görülmüştür. Bu bağlamda Ö6'nın çizmiş olduğu resimler değerlendirildiğinde metin kullanılan resimde detaylara yer verdiği söylenebilir.

Resim 7

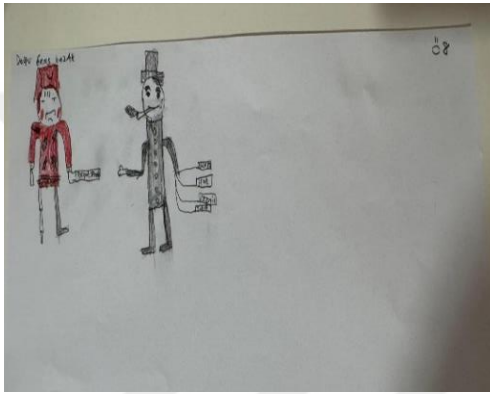
Ö7 Metin kullanılmaya resim

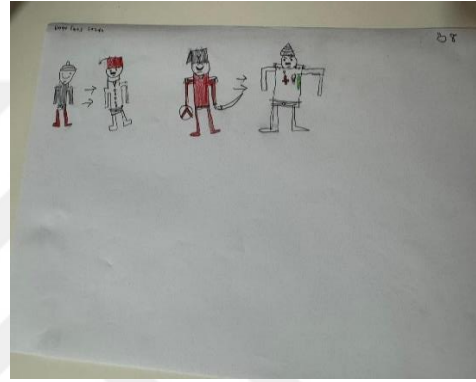
Ö7 Metin kullanılan resim

Yukarıdaki resimler incelendiğinde, araştırmaya katılan Ö7'nin metin kullanılmayan resimde yalnızca sarık ve şalvar giyen bir kişi çizerek sarık ve şalvarın yasaklandığını belirten bir sembol çizdiği görülmektedir. Aynı öğrenci kendisine verilen metni okuduktan sonra çizdiği resimde nesne olarak yer sofrası, masa, sandalye ve bir kişiye yer vermiş, bu resminde bir karşılaştırma yaparak geleneksel sofrada düzeninden modern sofraya geçişi resmettiği görülmüştür. Bu bağlamda Ö7'nin çizdiği resimlerde anlamlı bir farklılık karşımıza çıkmaktadır.

Resim 8

Ö8 Metin kullanılmayan resim

Ö8 Metin kullanılan resim

Yukarıda yer alan resimler incelendiğinde, araştırmaya katılan Ö8'in çizmiş olduğu metinsiz resimde farklı devletlerden olduğu anlaşılan asker görünümüne iki kişiye yer verdiği, kendisine verilen metinden sonra çizmiş olduğu resimde yine aynı şekilde asker görünümüne dört kişi çizmiştir. Bu resimler değerlendirildiğinde Ö8'in metinlerde ki kişi ve nesnelere dikkat etmediği kavramlarda detaylara yer vermediği görülmüştür. Bu noktada Ö8'in çizdiği resimler arasında anlamlı bir farklılık olmadığı anlaşılmaktadır.

Resim 9

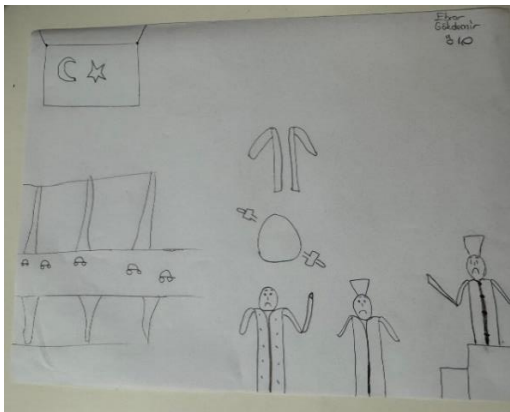
Ö9 Metin kullanılmayan resim

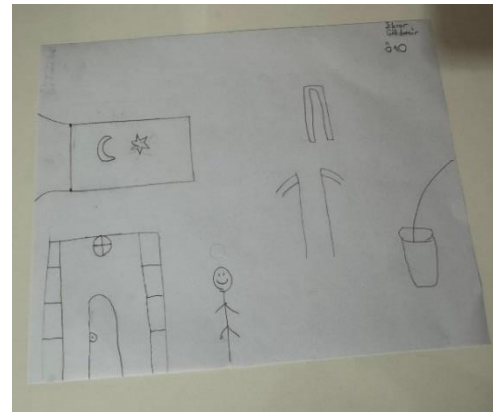
Ö9 Metin kullanılan resim

Yukarıda verilen resimler incelendiğinde, araştırmaya katılan Ö9'un çizmiş olduğu metinsiz resimde kişiler ve nesneler incelendiğinde dönemin sosyal yaşamını resmettiği anlaşılmaktadır. Aynı öğrenci kendisine verilen metni okuduktan sonra çizdiği resimde nesne olarak masa, sandalye, mimari yapıya yer verirken kişi olarak batı tarzını yansıtan iki gence yer vermiştir. Bu bağlamda Ö9'un çizdiği resimler değerlendirildiğinde her iki resimde de detaylara yer veren Ö9 metin kullanarak çizdiği resimde konuyu daha somut hale getirerek metinde geçen kişi, sembol ve nesnelere dikkat ederek detaylı bir çizim yaptığı ve iki resim arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür.

Resim 10

Ö10 Metin Kullanılmayan resim

Ö10 Metin kullanılan resim

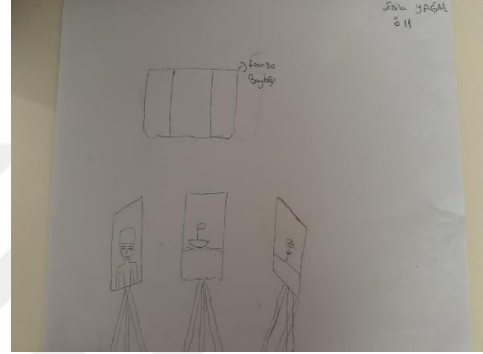
Yukarıda yer alan resimler incelendiğinde, araştırmaya katılan Ö10'un yapmış olduğu metinsiz resimde kişi olarak kavuklu ve cübbeli üç kişiye yer verdiği, nesne

olarak otomobil benzeri ulaşım araçlarına ve bayrağa yer verdiği görülmüştür. Aynı öğrencinin kendisine verilen metni okuduktan sonra çizmiş olduğu resim incelendiğinde ise bir kişiye ve nesne olarak bir mimari yapıyı resmettiği görülmüştür. Bu bağlamda Ö10'un çizmiş olduğu resimler değerlendirildiğinde resimlerde bazı detaylara yer verilmiş fakat bu resimler arasında anlamlı bir farklılık olmadığı söylenebilir.

Resim 11

Ö11 Metin kullanılmayan resim

Ö11 Metin Kullanılan resim

Yukarıdaki resimler incelendiğinde, araştırmaya katılan Ö11'in yapmış olduğu metinsiz resimde kişi olarak bir asker, nesne olarak kale ve surları, ulaşım aracı olarak da ata yer verdiği görülmektedir. Aynı öğrencinin kendisine verilen metni okuduktan sonra çizmiş olduğu resme bakıldığında metinde geçen Fransa etkisini bayrak ile tasvir ettiği sosyal hayat olarak resim sergisini zihninde canlandırarak aktardığı söylenebilir. Bu iki resim değerlendirildiğinde metin kullanıldıktan sonra Ö11'in çizmiş olduğu resimde metinden yola çıkarak zihninde yaratıcı şekilde canlandığı bir sosyal hayat tasviri yaptığı yorumu yapılabilir ve bu bağlamda metin kullanılan resim ile metin kullanılmayan resim arasında anlamlı farklılık olduğu göze çarpmaktadır.

Resim 12

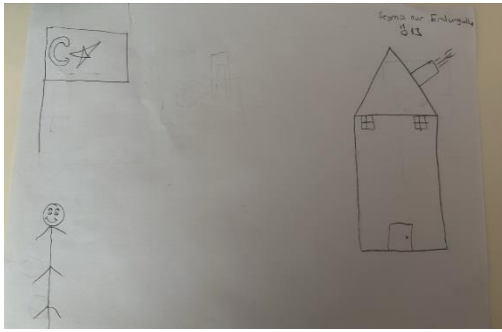
Ö12 Metin kullanılmayan resim

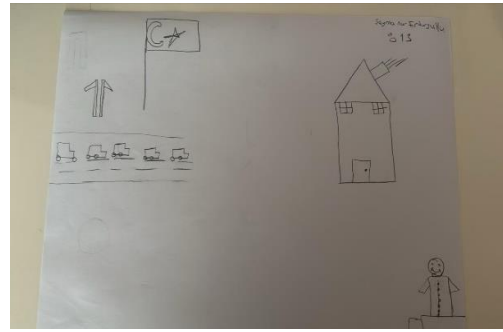
Ö12 Metin kullanılan resim

Yukarıda yer alan resimler incelendiğinde, Ö12'nin yapmış olduğu resimde kale ve surlarının yer aldığı belirsiz bir yapıya yer verdiği görülmektedir. Aynı öğrenci kendisine verilen metni okuduktan sonra yapmış olduğu resimde ise yine kale ve surlarına yer verdiği ve kişi olarak bir askere yer vermiştir. Ö12'nin çizmiş olduğu resimler değerlendirildiğinde metin kullanılmayan ve metin kullanılan resimler arasında detaylara yer vermediği ve bu bağlamda anlamlı bir farklılık olmadığı söylenebilir.

Resim 13

Ö13 Metin kullanılmayan resim

Ö13 Metin kullanılan resim

Yukarıdaki resimler incelendiğinde, araştırmaya katılan Ö13'ün çizmiş olduğu metin kullanılmayan resimde kişi olarak belirsiz bir kişiye, nesne olarak belirsiz bir eve ve bayrağa yer vermiştir. Aynı öğrencinin kendisine verilen metni okuduktan sonra çizmiş olduğu resimde kişi olarak belirsiz bir kişiye, ulaşım araçlarına, belirsiz bir eve ve bayrağa yer verdiği görülmektedir. Ö13'ün çizmiş olduğu resimler değerlendirildiğinde metin kullanılan resimde, metin kullanılmayan resme göre daha

detaylı bir çizim yapmış olsa da metinde geçen kavramlara dikkat etmediğinden iki resim arasında anlamlı bir farklılık olmadığı anlaşılmaktadır.

Resim 14

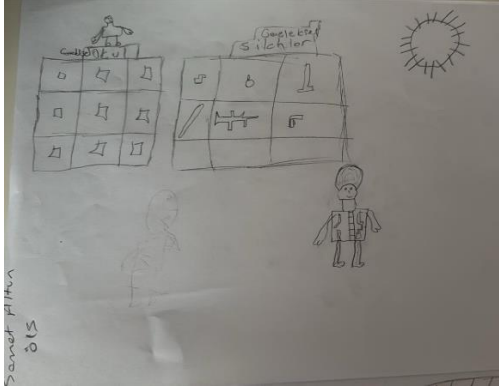
Ö14 Metin kullanılmayan resim

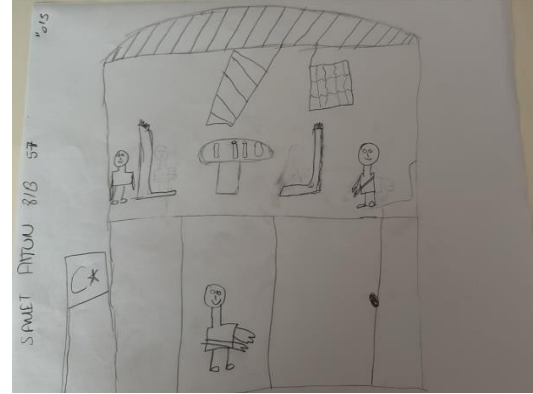
Ö14 Metin kullanılan resim

Yukarıda verilen resimler incelendiğinde, bu araştırmaya katılan Ö14'ün çizmiş olduğu sadece konu başlığı verilen resimde, kişi olarak birden çok belirsiz insana, nesne olarak çeşitli belirsiz yapılara, birkaç ülkenin bayraklarına, kılık kıyafetlere ve ulaşım aracı olarak savaşlarda kullanılan tank benzeri bir araca yer vermiştir. Aynı öğrencinin kendisine verilen metni okuduktan sonra çizdiği resimde, metinde bahsi geçen mimaride yaşanan değişimi zihninde apartman olarak canlandırıp kâğıda döktüğü ve nesne olarak mimari yapılara yer verdiği, kılık-kıyafet ve sosyal yaşamda değişimi göstermek amacıyla şapka, para, sandalye gibi nesnelere yer verdiği ve yine metinde geçen Fransa etkisinden resimde bahsettiği görülmüştür. Bu bağlamda Ö14'ün çizmiş olduğu resimler değerlendirildiğinde her iki resimde de detaylara yer verdiği fakat metin kullanılan resimde zihinsel düşünme becerilerini aktif olarak kullanıp metinde geçen kavramları zihninde canlandırıp kâğıda dökmeyi başardığı ve kavramları kullanırken detaylara yer verdiği görülmüştür bu noktada iki resim arasında anlamlı farklılık olduğu söylenebilir.

Resim 15

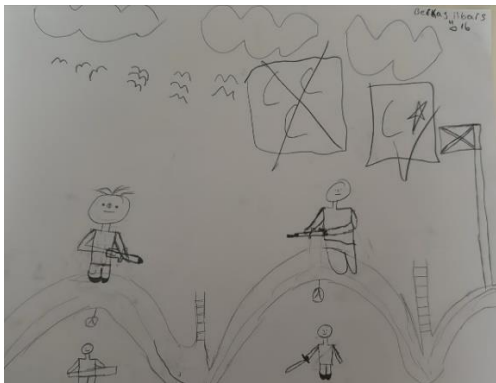
Ö15 Metin kullanılmayan resim

Ö15 Metin kullanılan resim

Yukarıda yer alan resimler incelendiğinde Ö15'in çizmiş olduğu metin kullanılmayan resimde kişi olarak kavuk benzeri başlık takmış olan bir kişiye ve nesne olarak o dönemde kullanılan geleneksel silah ve okul binasına yer vermiştir. Aynı öğrenci kendisine verilen metni okuduktan sonra çizmiş olduğu resimde kişi olarak belirsiz bir kişiye ve bir yapıya, o yapı içerisinde metinde bahsedilen masa ve sandalye detayına yer verdiği görülmüştür. Bu bağlamda Ö15'in çizdiği resimler değerlendirildiğinde metinde kullanılan kavramlardan sadece birine yer verdiği ve bu noktada Ö15'in metinde kullanılan detayları gözden kaçırdığı söylenebilir.

Resim 16

Ö16 Metin kullanılmayan resim

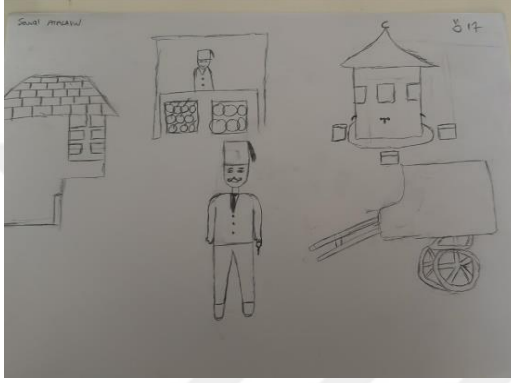

Ö16 Metin kullanılan resim

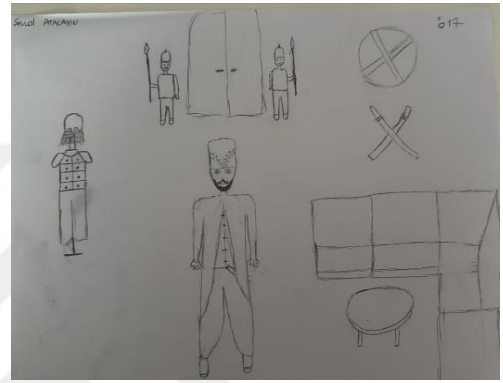
Yukarıda verilen resimler incelendiğinde, bu araştırmaya katılan Ö16'nın çizmiş olduğu metin kullanılmayan resimde kişi olarak belirsiz birkaç kişiye, nesne olarak silahlar ve bayraklara yer verdiği görülmüştür. Aynı öğrencinin kendisine

verilen metni okuduktan sonra çizmiş olduğu resimde metinde bahsi geçen mimari değişimi resme aktarmış olduğu, belirsiz birkaç kişi tasvir ettiği yine metinde bahsedilen masa ve sandalye gibi kavramlara yer vermiştir. Bu bağlamda Ö16'nin yaptığı resimler değerlendirilirken metin kullanılan resimde kullanılan kavramlara dikkat ettiği ve metin kullanılmayan resimden daha çok detaya yer verdiği anlaşılmaktadır.

Resim 17

Ö17 Metin kullanılmayan resim

Ö17 Metin kullanılan resim

Yukarıda yer alan resimler incelendiğinde araştırmaya katılan Ö17'nin yapmış olduğu metinsiz resimde o dönemde giyilen fes takan iki kişiye yer verdiği, nesne olarak yine o döneme ait ulaşım aracı ve belirsiz yapılara yer verdiği görülmüştür. Aynı öğrencinin kendisine verilen metni okuduktan sonra çizmiş olduğu resimde, kişi olarak kılık-kıyafetteki değişmiş bir kişiye ve belirsiz birkaç askere, metinde bahsi geçen masa sandalye detayına yer vermiştir. Bu bağlamda Ö17'nin çizmiş olduğu resimler değerlendirildiğinde öğrencinin metinde geçen bazı detaylara yer verdiği söylenebilir.

Yukarıda verilen tüm bu resimler genel olarak değerlendirilecek olursa; öğrencilerin, metinde yer alan kişi ve mekanlara dikkat ettiği gözlenmiştir. Öğrencilere sadece konu başlığı verilerek çizdirilen resimlerde belirsiz kişi, mekan, nesne özellikleri görülürken öğrencilerin verilen metni okuduktan sonra çizdikleri resimlerde daha somut kavramlara yer verdikleri kişilerin ve mekanların daha belirli hale geldiği ve bu bağlamda tüm resimler değerlendirildiğinde metin temel alınarak çizilen resimlerde öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerini aktif olarak kullandığı söylenebilir.

4.2.İkinci Haftanın Bulguları

MİLLÎ UYANIŞ: BAĞIMSIZLIK YOLUNDA ATILAN ADIMLAR

KUVA-YI MİLLİYE HAREKETİ

“10 Aralık 1919’da Kastamonu Kız Öğretmen Okulu bahçesinde toplanan üç binden fazla Kastamonulu kadın, işgalleri ve yapılan insanlık dışı vahşetleri şiddetle protesto ettiler. Mitingde bir konuşma yapan tertip komitesi başkanı Zekiye Hanım’ın sözleri şu şekildedir:

Kardeşler, hemşireler!

Daha bir sene evvel kırmızı rengi ile başımızda dalgalanan ulu sancağımız görüyorsunuz ki siyahlara, matemlere büründü. Muharebe meydanlarında vatan ve din uğrunda binlerce evladımızı gömdükten sonra haktan, adaletten bahseden Avrupalıların bir seneden beri, yenildik diye başımıza açmadıkları felaket kalmadı.

Haktan en çok bahsedenler, haksızlığın en büyüğünü yaptılar. Her tarafı yüksek minarelerinden beş vakitte Allah’ın ismini bağirtan Adana’mız, Antalya’mız ve nihayet güzel Ayıntab, Maraş ve Urfa’mız elimizden alınmak isteniyor.

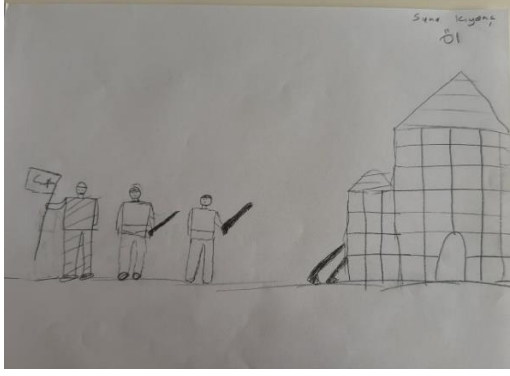
Hanımlar!

Büyük felaketlerimiz önünde evlatlarımızın, kardeşlerimizin kanıyla suladığımız yurtlarımızın işgaline, kardeşlerimizin felaketine susacak mıyız? Hayır hanımefendiler! Mağlubuz, silahımız yok fakat göğsümüzde imanımız, bütün dünyayı yaradan Allah’ımız var.

Hanımlar!

Biz, dünyayı kanlara boğan erkeklere müracaat edecek değiliz. Bizim gibi şefkatle, merhametle düşündüklerine şüphe etmediğimiz İtilaf Devletlerinin büyük kadınlarına müracaat edecek ve birer telgrafla bize yapılan haksızlıkları yazacak ve anlatacağız. Eğer onlar da hakkımızı teslim etmezlerse erkeklerimizle bir safta, dinimiz ve istiklalimiz için öleceğiz.”

Resim 1

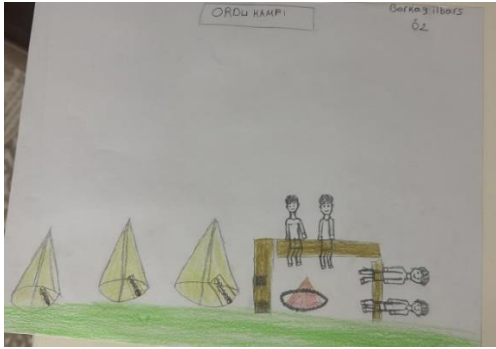
Ö1 Metin kullanılmayan resim

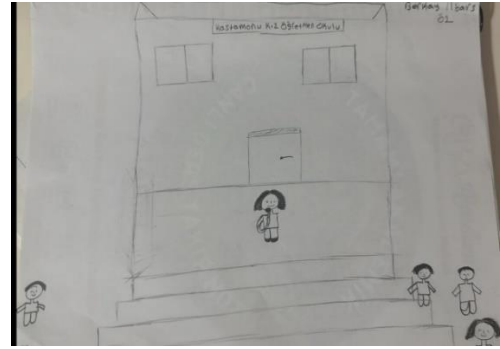
Ö1 Metin kullanılan resim

Yukarıda yer alan resimler incelendiğinde, bu araştırmaya katılan Ö1'in yapmış olduğu metinsiz resimde belirsiz kişilere ve nesne olarak belirsiz bir yapıya yer verdiği görülmüştür. Aynı öğrencinin kendisine verilen metni okuduktan sonra çizmiş olduğu resimde ise aynı şekilde belirsiz kişilere ve belirsiz bir yapıya yer verdiği görülmüştür. Bu bağlamda Ö1'in çizmiş olduğu resimler değerlendirilirken metin kullanılmayan ve metin kullanılan resimler arasında bir farklılık olmadığı görülmüştür. Bu noktada Ö1'in kendisine verilen metinde geçen kavramlara dikkat etmediği saptanmıştır.

Resim 2

Ö2 Metin kullanılmayan resim

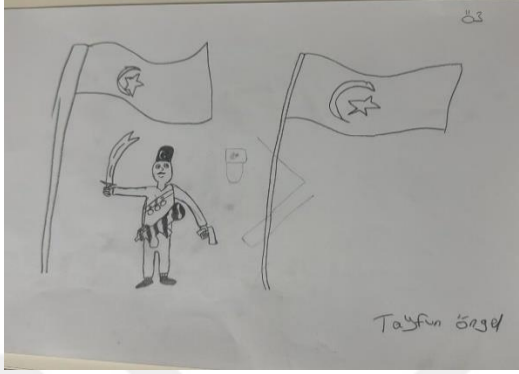

Ö2 Metin kullanılan resim

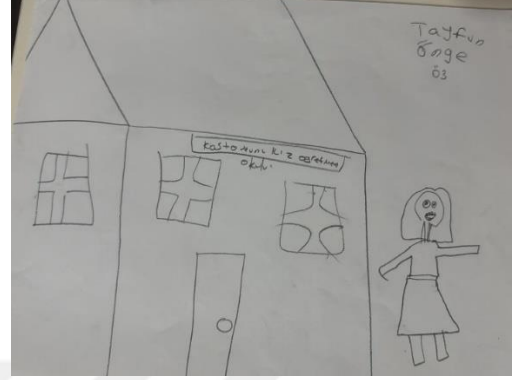
Yukarıda yer alan resimler incelendiğinde, bu araştırmaya katılan Ö2'nin sadece konu başlığı verilerek yaptığı resimde 'ordu kampı' adını verdiği belirsiz bir yapı ve belirsiz kişilerin çevresinde oturduğu bir masaya yer verdiği görülmüştür. Aynı öğrencinin kendisine verilen metni okuduktan sonra çizdiği resimde, metinde yer alan Kastamonu Kız Öğretmen Okulu'nu, kişi olarak ise metinde yer alan kişileri çizdiği görülmüştür. Bu bağlamda Ö2'nin yapmış olduğu resimler değerlendirildiğinde metin

kullanılan resimde metinde yer alan detaylara yer verdiği ve metni okuyarak yaratıcı düşünme becerilerini kullandığı görülmüştür.

Resim 3

Ö3 Metin kullanılmayan resim

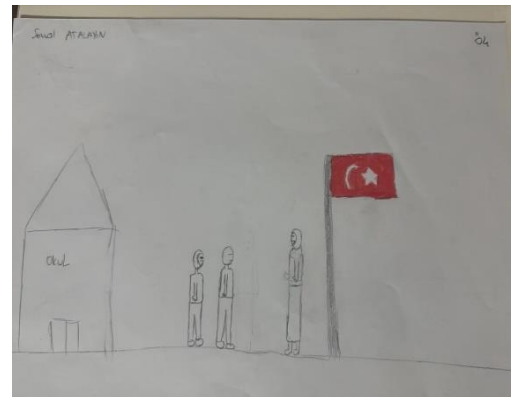
Ö3 Metin kullanılan resim

Yukarıda verilen resimler incelendiğinde, bu araştırmaya katılan Ö3'ün metinsiz yaptığı resimde kişi olarak asker olduğu belirtilen birine ve nesne olarak bayrak ve silah aletlerine; kendisine verilen metni okuduktan sonra çizdiği resimde ise metinde yer alan Kastamonu Kız Öğretmen Okulu'na ve metinde geçen bir kadına yer verdiği görülmüştür. Bu bağlamda Ö3'ün yaptığı resimler değerlendirildiğinde metni okuduktan sonra detaylara yer verdiği anlaşılmıştır.

Resim 4

Ö4 Metin kullanılmayan resim

Ö4 Metin kullanılan resim

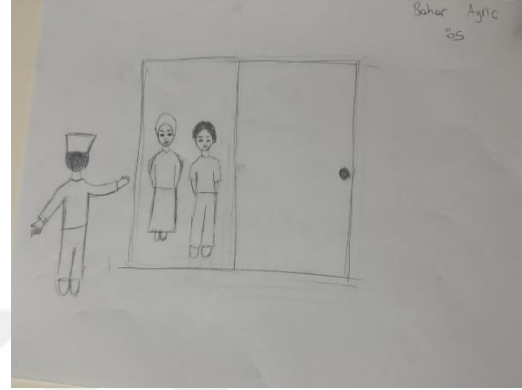
Yukarıda yer alan metinler incelendiğinde, bu araştırmaya katılan Ö4'ün yapmış olduğu metin kullanılmayan resimde kişi olarak belirsiz 3 kişiye ve nesne olarak silahlara yer verdiği, kendisine verilen metni okuduktan sonra ise çizmiş olduğu

resimde ise belirsiz bir okulu ve belirsiz kişileri resmettiği ve böylece Ö4'ün yapmış olduğu resimler değerlendirilirken metinde yer alan mekana yer verirken detaylara dikkat etmediği görülmüştür.

Resim 5

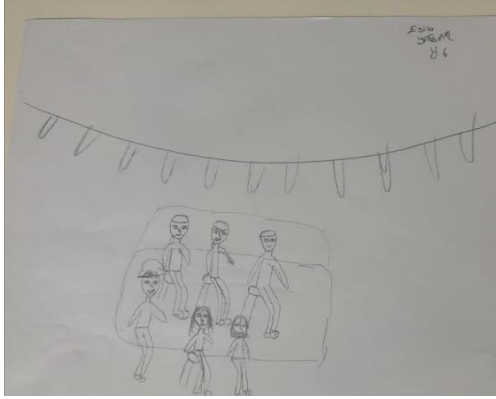
Ö5 Metin kullanılmayan resim

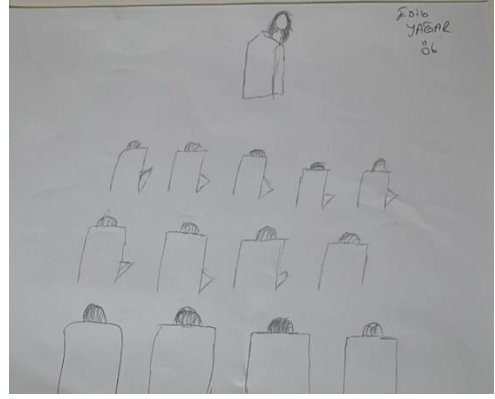
Ö5 Metin kullanılan resim

Yukarıda yer alan resimler incelendiğinde, bu araştırmaya katılan Ö5'in yapmış olduğu metin kullanılmayan resimde belirsiz 3 kişiye yer verdiği, kendisine verilen metni okuduktan sonra yaptığı resimde ise yine belirsiz kişilere yer verdiği görülmüştür. Bu bağlamda Ö5'in yaptığı resimler değerlendirilirken iki resim arasında anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır.

Resim 6

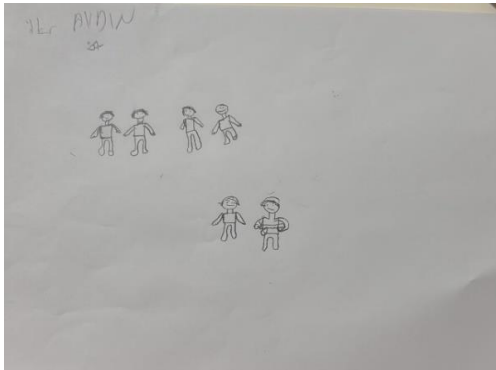
Ö6 Metin kullanılmayan resim

Ö6 Metin kullanılan resim

Yukarıdaki resimler incelendiğinde, bu araştırmaya katılan Ö6 metin kullanmadan yapmış olduğu resimde belirsiz birkaç kişiye yer verirken metni okuduktan sonra yapmış olduğu resimde kürsü benzeri bir yapı arkasında bir kişiye ve onu dinleyen kişilere yer vermiştir. Bu resimde Ö6'nın metinde geçen kız öğretmen okulunda yapılan toplantıyı tasvir ettiği anlaşılmaktadır. Bu bağlamda Ö6'nın yapmış olduğu resim değerlendirilecek olursa Ö6'nın metinde geçen kavramlara yer verirken detaylara dikkat etmediği saptanmıştır.

Resim 7

Ö7 Metin Kullanılmayan resim

Ö7 Metin kullanılan resim

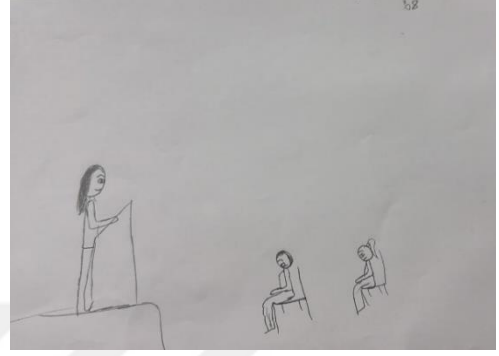
Yukarıda yer alan resimler incelendiğinde, bu araştırmaya katılan Ö7'nin yapmış olduğu metin kullanılmayan resimde o dönemin kılık kıyafetini yansıtan birkaç belirsiz kişiye yer verdiği görülmüştür. Aynı öğrencinin kendisine verilen metni okuduktan sonra yaptığı resimde nesne olarak metinde geçen kız öğretmen okulunu ve yine metinde geçen mitingi resmettiği görülmüştür. Buradan hareketle Ö7'nin yapmış

olduğu resimler değerlendirilecek olursa metin kullanılmayan resimde detay kullanmadığı, metni okuduktan sonra yaptığı resimde metinde geçen nesne ve olaylara yer verdiği anlaşılmıştır.

Resim 8

Ö8 Metin kullanılmayan resim

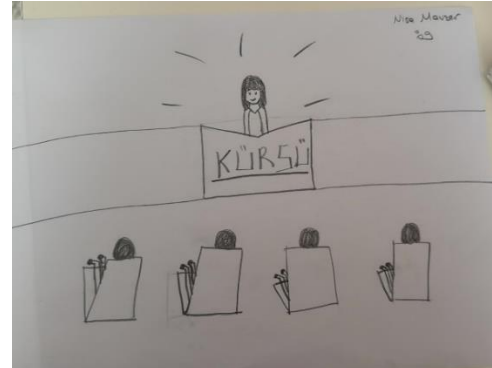
Ö8 Metin kullanılan resim

Yukarıdaki resimler incelendiğinde, bu araştırmaya katılan Ö8'in yapmış olduğu metin kullanılmayan resimde bir çatışmaya, ayağının sarılı olmasından hareketle gazi olduğunu düşündüğümüz kişilere ve bayrağa yer verdiği görülmüştür. Aynı öğrenci kendisine verilen metni okuduktan bir mitingi resmetmiştir. Bu bağlamda Ö8'in çizmiş olduğu resimler değerlendirildiğinde öğrencinin kendisine verilen metinde geçen kavramlara pek dikkat etmediği tam tersine metinsiz resimde daha fazla detaya yer verdiği anlaşılmaktadır. Bu noktada Ö8'in kendisine verilen metinden yola çıkarak daha detaylı bir resim yapmadığı görülmektedir.

Resim 9

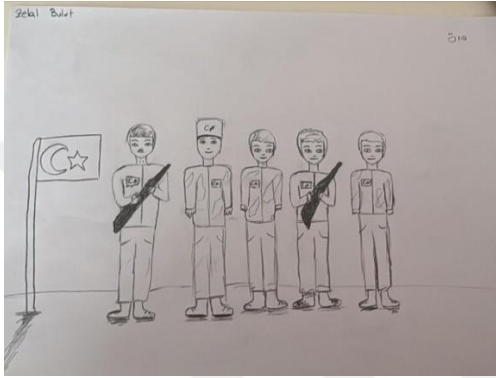
Ö9 Metin Kullanılmayan resim

Ö9 Metin kullanılan resim

Yukarıdaki resimler incelendiğinde, bu araştırmaya katılan Ö9 yapmış olduğu metin kullanılmayan resimde elinde bayrak olan belirsiz birkaç asker çizmiştir. Aynı öğrenci kendisine verilen metni okuduktan sonra, metinde bahsedilen mitingi yaratıcı düşünme becerilerini kullanarak resmettiği görülmüştür. Ö9'un çizmiş olduğu resimler incelediğinde öğrencinin metinde geçen tüm detayları vermese de genel olarak metinde geçen olayı resmettiği anlaşılmıştır.

Resim 10

Ö10 Metin kullanılmayan resim

Ö10 Metin kullanılan resim

Yukarıdaki resimlerde incelendiğinde bu araştırmaya katılan Ö10 metin kullanmadan yapmış olduğu resimde kişi olarak askerleri nesne olarak ise bayrak ve silahları çizmiştir. Ö10'un kendisine verilen metni okuduktan sonra yapmış olduğu resimde, metinde geçen kadınlara, mitinge yer verdiği ve konuşmacı olan Zekiye Hanım'ı metni okuduktan sonra zihninde canlandığı şekliyle resmettiği görülmüştür. Buradan hareketle Ö10'un çizmiş olduğu resimler değerlendirildiğinde, her iki resimde de ayrıntılara dikkat ettiği, metin kullanılan resimde metinde geçen kavram ve kişilere yer vererek daha detaylı bir resim çizdiği saptanmıştır.

Resim 11

Ö11 Metin kullanılmayan resim

Ö11 Metin kullanılan resim

Yukarıda verilen resimler incelendiğinde bu araştırmaya katılan Ö11 yapmış olduğu metin kullanılmayan resimde, belirsiz askerlere, tüfeğe, ok ve yaya, savaş ve ulaşım aracı olarak kullanılan ata yer vermiştir. Öğrenci, kendisine verilen metni okuduktan sonra yapmış olduğu resimde, metinde geçen kız öğretmen okulunu ve miting amacıyla kürsüde olan kişiyi çizmiştir. Ö11'in çizmiş olduğu resimler değerlendirildiğinde metinsiz olan resimde detayları çizmediği, metin kullanılan resimde ise metinde geçen bazı kişi ve nesnelere yer verirken tüm detaylara dikkat etmediği anlaşılmıştır.

Yukarıda verilen tüm bu resimler genel olarak değerlendirilecek olursa; öğrencilerin, metinde yer alan kişi ve mekanlara dikkat ederek resim çizdiği gözlenmiştir. Sadece konu başlığı verilerek metin kullanmadan çizdirilen resimlerde öğrencilerin belirsiz kişilere, mekanlara yer verdiği öğrencilerin detaya inilmeden yüzeysel resimler çizdikleri görülürken verilen metni okuduktan sonra çizdikleri resimlerde daha somut kavramlara yer verdikleri kişilerin ve mekanların daha belirli hale geldiği ve detaylı resimler çizdikleri görülmüştür. Sonuç olarak tüm bu resimler değerlendirildiğinde; metin baz alınarak çizilen resimlerde öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerini aktif olarak kullandığı anlaşılabılır.

4.3.Üçüncü Haftanın Bulguları

MİLLİ UYANIŞ: BAĞIMSIZLIK YOLUNDA ATILAN ADIMLAR

MİLLİ BİLİNCİN UYANDIRILMASI: GELDİKLERİ GİBİ GİDERLER

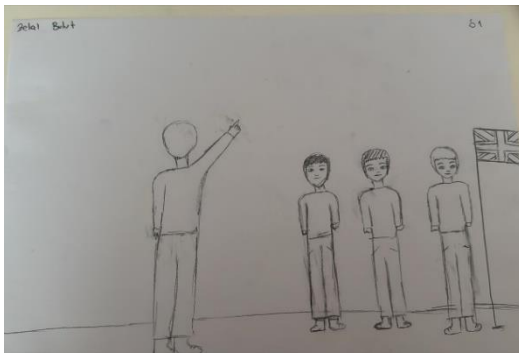
“Mustafa Kemal Temsil Heyeti üyeleriyle birlikte Ankara’ya gidecektir ama parasızdır. Üstelik onları Ankara’ya götürecek otomobilin benzini ve lastiği yoktur.

Altı teneke benzin ve iki çift lastik Amerikan koleji müdiresinden sağlanır. Okul müdiresi bütün ısrarlara rağmen para kabul etmez. Bu durum karşısından Mustafa Kemal Paşa, alınan malzemelerin listesini ve ısrarlara rağmen para alınmadığını gösterir bir belge düzenleterek imza ettirir.

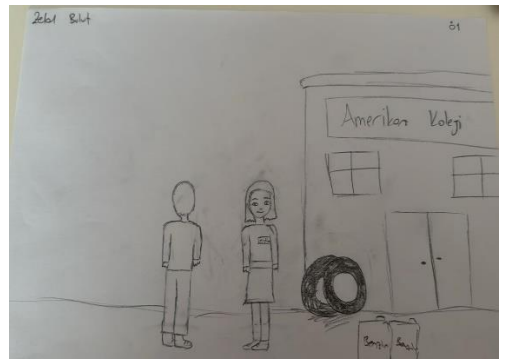
Temsil Heyeti’nin elindeki para yolluk olarak alınan yirmi haşlanmış yumurta, bir okka peynir ve on ekmeğe ancak yetmiştir. Heyet kalan para ihtiyacını da Bitlis Eski Valisi Mazhar Müfit Bey’in girişimiyle Osmanlı Bankasının Sivas şubesinden aldıkları borç ile karşılamıştır.

Yüzbaşı Bedri Bey ile birlikte Osmanlı Bankasına giden Mazhar Müfit Bey, ‘Bitlis Eski Valisi’ imzasıyla bir senet düzenlettirir. Bedri Bey de ‘tüccardan’ diye kefil olur. Böylece yola çıkacakları günün sabahı bankadan bin lirayı alırlar. Hareket etmek üzerelerken Mazhar Bey halkı selamlamakta olan Mustafa Kemal Paşa’nın kulağına eğilerek parayı aldıklarını söyler. Paşa ‘Yalnız birlikte ödeyeceğiz’. Der.”

Resim 1

Ö1 Metin kullanılmayan resim

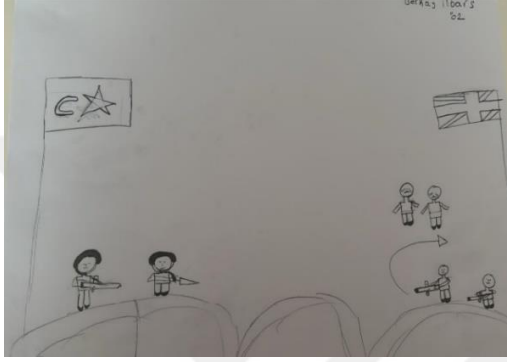

Ö1 Metin kullanılan resim

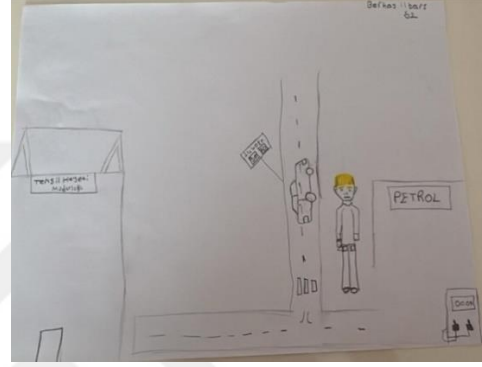
Yukarıda verilen resimler incelendiğinde, bu araştırmaya katılan Ö1’in çizmiş olduğu metin kullanılmayan resimde İngiltere bayrağı önünde birkaç belirsiz asker ve komutan vardır. Aynı öğrenci kendisine verilen metni okuduktan sonra resimde, mekan

olarak metinde geçen Amerikan Koleji'ni ve kişi olarak ise müdireyi ve belirsiz bir kişiyi, nesne olarak ise yine metinde geçen benzin ve lastiği resmetmiştir. Ö1 çizmiş olduğu resimlerde metin kullanılmayan resme göre metin kullanılan resimde daha fazla detaya ve metinde geçen kişi, mekan ve nesnelerin tamamına değilse de bazılarını yer vermiştir. Bu noktada Ö1 çizmiş olduğu resimler arasında anlamlı bir farklılık saptanmıştır.

Resim 2

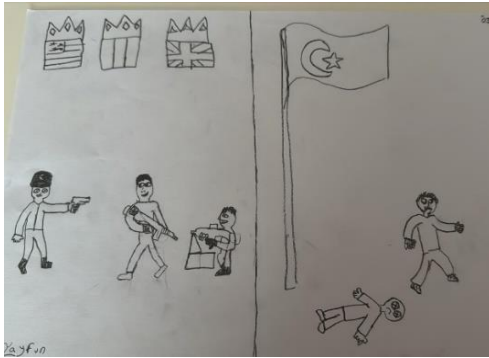
Ö2 Metin kullanılmayan resim

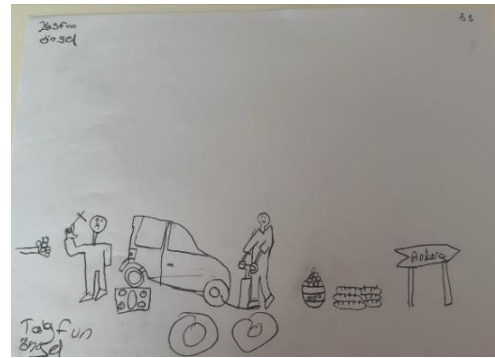
Ö2 Metin kullanılan resim

Yukarıdaki resimlerde araştırmaya katılan Ö2 çizmiş olduğu metin kullanılmayan resimde İngiltere ve Türkiye arasında yapılan bir savaşı tasvir etmiştir. Öğrenci metni okuduktan sonra ise metinde geçen Temsil Heyeti Müdürlüğü'nü, otomobili, benzini ve Mustafa Kemal olduğu düşünülen bir kişiyi çizmiştir. Ö2'nin çizmiş olduğu resimlere baktığımızda metinde kullanılan nesne, kişi ve sembollere dikkat ederek detaylı bir resim çizdiği görülmüştür.

Resim 3

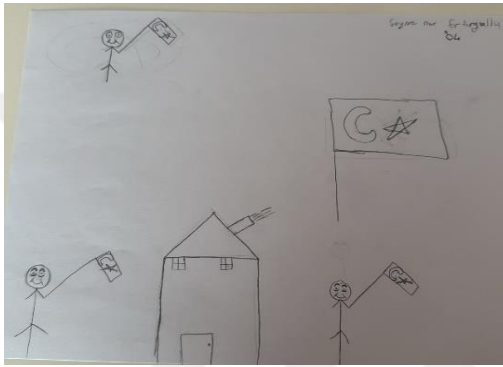
Ö3 Metin kullanılmayan resim

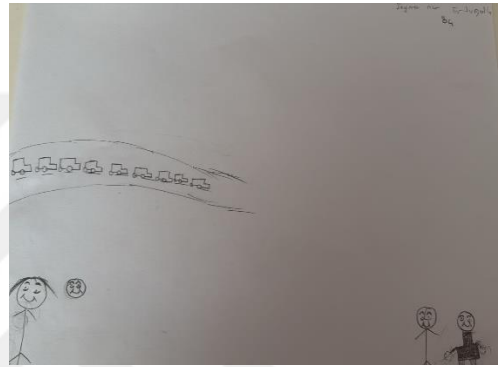
Ö3 Metin kullanılan resim

Yukarıda verilen resimlerde, araştırmaya katılan Ö3'ün çizmiş olduğu metin kullanılmayan resimde savaşı tasvir ederek belirsiz kişi ve silahlara yer vermiştir. Ö3 kendisine verilen metni okuduktan sonra otomobil, yiyecekler, araba lastiği, belirsiz kişiler ve Ankara'yı gösteren bir tabela çizmiştir. Bu noktada Ö3'ün çizmiş olduğu resimler değerlendirildiğinde metin kullanılan resimde kişi, mekan ve nesneleri yaratıcı düşünme becerilerini kullanarak çizdiği, metin kullanılmayan resme göre daha detaylı bir resim çizim yaptığı söylenebilir.

Resim 4

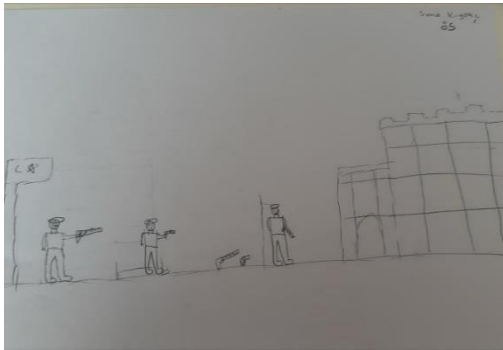
Ö4 Metin kullanılmayan resim

Ö4 Metin kullanılan resim

Yukarıda verilen resimler incelendiğinde, bu araştırmaya katılan Ö4'ün metinsiz resimde mekan olarak bir ev ve kişi olarak ellerinde bayrak olan belirsiz kişiler çizdiği görülmüştür. Öğrenci kendisine verilen metni okuduktan sonra da belirsiz kişiler ve araçlar çizmiştir. Böylelikle Ö4'ün resimleri değerlendirildiğinde iki resim arasında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

Resim 5

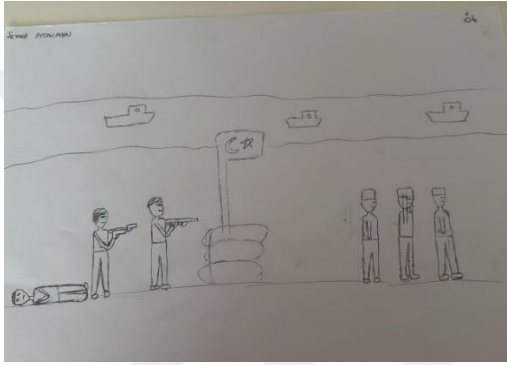
Ö5 Metin kullanılmayan resim

Ö5 Metin kullanılan resim

Yukarıdaki resimler incelendiğinde, Ö5'in metin kullanılmayan resimde mekan olarak kale surları, kişi olarak belirsiz birkaç asker ve silahları kullandığı görülmüştür. Aynı öğrenci kendisine verilen metni okuduktan sonra resimde, metinde geçen Osmanlı Bankası'na ve belirsiz kişilere yer vermiştir. Buradan hareketle Ö5'in çizdiği resimler değerlendirildiğinde metinde geçen detaylara tümüyle yer vermemekle birlikte metin kullanılmayan resimde daha çok detaya yer verdiği anlaşılmıştır.

Resim 6

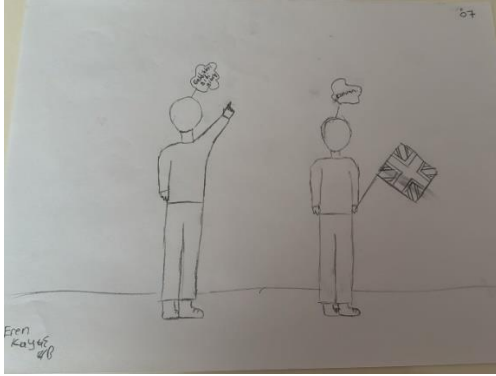
Ö6 Metin kullanılmayan resim

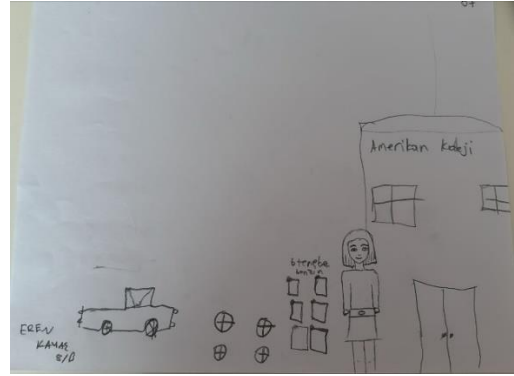
Ö6 Metin kullanılan resim

Yukarıda verilen resimler incelendiğinde, bu araştırmada yer alan Ö6'nın yapmış olduğu metin kullanılmayan resimde savaşı tasvir ettiği belirsiz asker ve silahlar kullandığı görülmüştür. Aynı öğrenci kendisine verilen metni okuduktan sonra resimde, metinde yer alan Osmanlı Bankası'nı ve belirsiz kişileri çizmiştir. Bu noktada Ö6'nın çizdiği resimler değerlendirildiğinde metin kullanılmayan resimde daha fazla detaya yer verdiği, metin kullanılan resimde ise metinde geçen kişi ve sembollere dikkat etmediği görülmüştür.

Resim 7

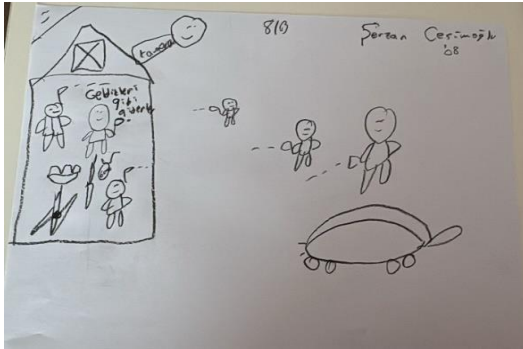
Ö7 Metin kullanılmayan resim

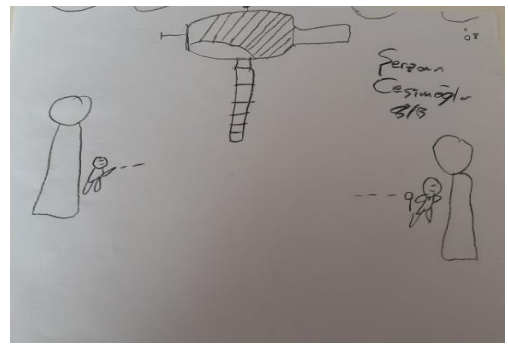
Ö7 Metin kullanılan resim

Yukarıda yer alan resimler incelendiğinde, bu araştırmaya katılan Ö7'nin yapmış olduğu metin kullanılmayan resimde İngiltere bayrağı tutan belirsiz kişiyi ve Mustafa Kemal Atatürk'ün sözü olan 'Geldikleri gibi giderler' sözünü alıntılayarak çizmiş olduğu görülmüştür. Aynı öğrenci kendisine verilen metni okuduktan sonra resimde mekan olarak metinde geçen Amerikan Koleji, kişi olarak Amerikan kolej müdürsini ve nesne olarak otomobili, benzini ve otomobil lastiğini çizmiştir. Bu bağlamda Ö7'nin çizmiş olduğu resimler değerlendirildiğinde metin kullanılan resmi detaylara dikkat ederek çizdiği ve resimde metin kullanılmayan resme göre daha fazla öge kullandığı görülmüştür. Bu noktada metin kullanılmayan resim ile metin kullanılan resim arasında anlamlı bir farklılık saptanmıştır.

Resim 8

Ö8 Metin kullanılmayan resim

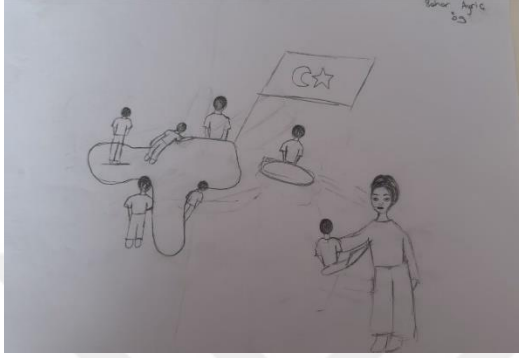

Ö8 Metin kullanılan resim

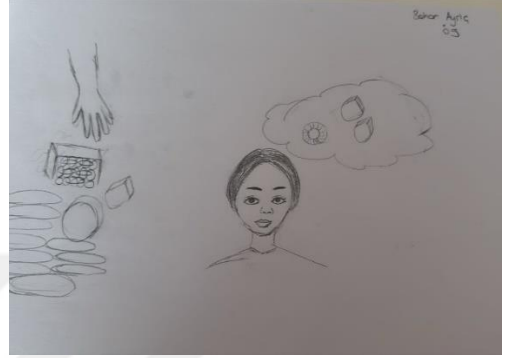
Yukarıda verilen resimler incelendiğinde, Ö8'in metin kullanılmayan resimde belirsiz kişiler, belirsiz bir araç ve mekan olarak bir ev çizdiği ve bir savaşı tasvir ettiği görülmüştür. Aynı öğrencinin kendisine verilen metni okuduktan sonra çizmiş olduğu

resimde belirsiz kişi ve araç çizdiği bu belirsiz kişilerin çatışma halinde olduğu görölmüştür. Bu bağlamda Ö8'in çizmiş olduğu resimler değerlendirildiğinde Ö8'in metinde geçen kavramlara dikkat etmediği ve iki resim arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görölmüştür.

Resim 9

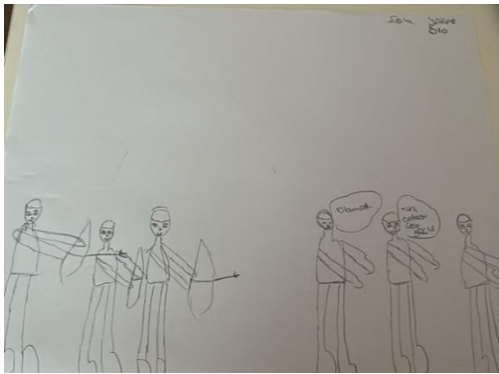
Ö9 Metin kullanılmayan resim

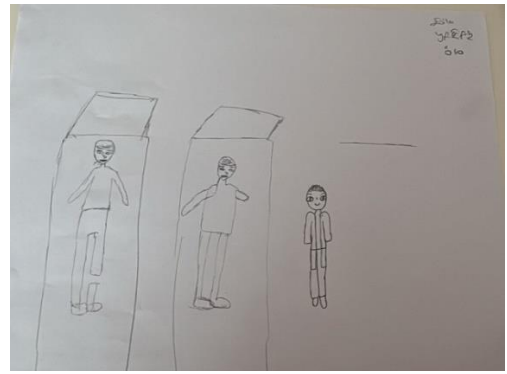
Ö9 Metin kullanılan resim

Yukarıdaki resimler incelendiğinde, araştırmaya katılan Ö9'un metin kullanılmayan resimde belirsiz bir kadın ve belirsiz bir mekanda yer alan kişiler çizdiği görölmüştür. Aynı öğrencinin kendisine verilen metni okuduktan sonra çizmiş olduğu resimde ise belirsiz bir kadın ve belirsiz nesnelere yer verdiği görölmüştür. Bu bağlamda Ö9'un çizdiği resimler değerlendirilirken metinde geçen kavramlara dikkat etmediği ve iki resim arasında anlamlı bir farklılık olmadığı anlaşılmıştır.

Resim 10

Ö10 Metin Kullanılmayan resim

Ö10 Metin kullanılan resim

Yukarıdaki resimlerde, Ö10'un çizmiş olduğu metin kullanılmayan resimde belirsiz askerlerin savaş halini çizmiştir. Aynı öğrenci kendisine verilen metni

okuduktan sonra belirsiz mekanlar içerisinde birer kişi ve dışarıda bir kişiyi resmetmiştir. Her iki resim değerlendirildiğinde Ö10'un metinde geçen kavramlara dikkat etmediği ve iki resim arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür.

Resim 11

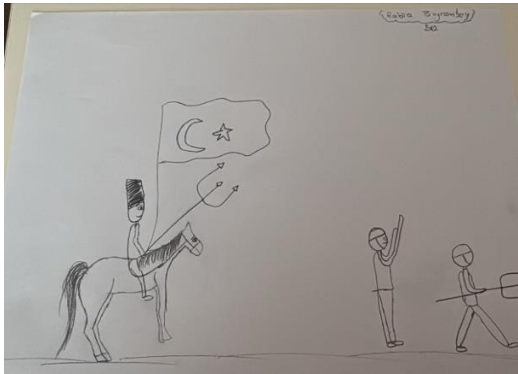
Ö11 Metin kullanılmayan resim

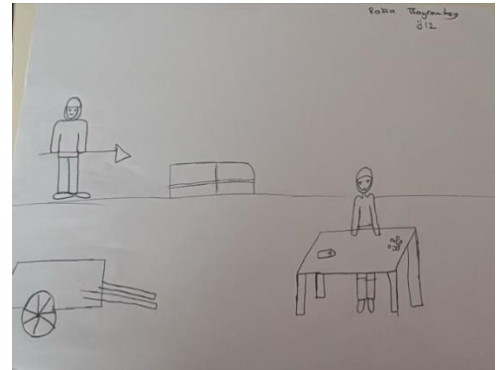
Ö11 Metin kullanılan resim

Yukarıdaki resimlerde, Ö11 metin kullanılmayan resimde Türk bayrağına, askere ve belirsiz kişilere yer vermiştir. Öğrenci metni okuduktan sonra ise ellerinde kılıçlar olan iki asker çizmiştir. Resimler değerlendirildiğinde metinde geçen kavramlara dikkat etmediği ve iki resim arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür.

Resim 12

Ö12 Metin kullanılmayan resim

Ö12 Metin kullanılan resim

Yukarıda yer alan resimler incelendiğinde, araştırmaya katılan Ö12 metin kullanılmayan resimde at üzerinde bir elinde bayrak diğer elinde dirgen olan bir kişiyi

ve belirsiz askerleri çizmiştir. Öğrenci kendisine verilen metni okuduktan sonra yapmış olduğu resimde belirsiz bir kişiyi, bir masayı, belirsiz nesneleri ve bir kağıdı çizdiği görülmüştür. Ö12'nin çizmiş olduğu resimler değerlendirildiğinde öğrencinin kendisine verilen metinde geçen kavramlara pek dikkat etmediği tam tersine metinsiz resimde daha fazla detaya yer verdiği anlaşılmaktadır. Bu noktada Ö12'nin kendisine verilen metinden yola çıkarak daha detaylı bir resim yapmadığı görülmektedir.

Yukarıda verilen tüm bu resimler genel olarak değerlendirilecek olursa; öğrencilerin, metinde yer alan kişi ve mekanlara dikkat ederek resim çizdiği gözlenmiştir. Öğrencilere sadece konu başlığı verilerek metin kullanmadan çizdirilen resimlerin daha yüzeysel resimler olduğu, detaya inilmediği kişi, mekan ve nesne özelliklerinin belli olmadığı, resimlerde sadece konu başlığından dolayı genel savaş tasvirlerine yer verildiği görülmüştür. Öğrencilerin kendilerine verilen metni okuduktan sonra çizdikleri resimlerde daha somut kavramlara yer verdikleri, kişilerin ve mekanların daha belirli hale geldiği detaylı resimler çizdikleri belirlenmiştir. Tüm bu resimler değerlendirildiğinde metin temele alınarak çizilen resimlerde öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerini aktif olarak kullandığı sonucuna varılmıştır.

4.4.Dördüncü Haftanın Bulguları

MİLLÎ BİR DESTAN: YA İSTİKLAL YA ÖLÜM!

TEKALİF-İ MİLLÎYE EMİRLERİ

“1 Sayılı emirimle her ilçede bir Tekalif-i Milliye Komisyonu kurdurdum.

2 Sayılı emrime göre her aile birer kat çamaşır, birer çift çorap ve çarık hazırlayıp Tekalif-i Milliye Komisyonuna teslim edecekti.

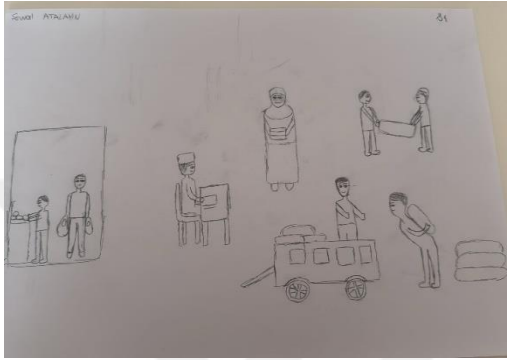
3 Sayılı emrimle tüccarın ve halkın elinde bulunan çamaşırlık bez, her türlü kışlık ve yazlık kumaş, kalın bez, kösele, meşin, tel, çivi, kundura ipliği, nal, mih, yem torbası, yular, semer ve urgan stoklarının yüzde kırkına, bedeli sonradan ödenmek üzere el koydum.

4 Sayılı emrimle eldeki buğday, saman, un, arpa, fasulye, bulgur, nohut, mercimek, kasaplık hayvan, şeker, gaz, pirinç, sabun, yağ, tuz, zeytinyağı, çay, mum stoklarının yine yüzde kırkına, bedeli sonradan ödenmek üzere el koydum.

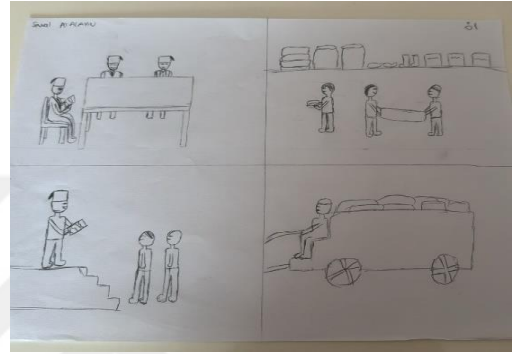
5 Sayılı emrimle ordu için alınan taşıtlardan geriye kalanlarıyla ayda bir kez ve parasız olarak yüz kilometrelik bir uzaklığa kadar askeri ulaştırma işlerinde taşıma yapılmasını zorunlu kıldım.

7 Sayılı emrimle halkın elinde bulunan savaşta işe yarar bütün silah ve cephanenin üç gün içinde teslimini istedim.”

Resim 1

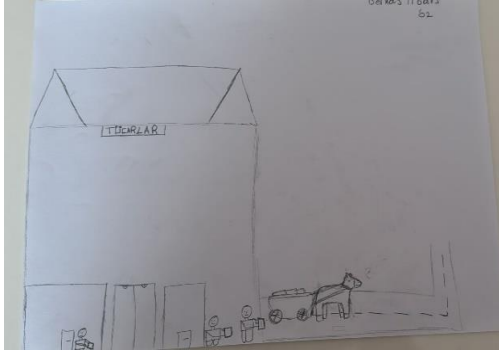
Ö1 Metin kullanılmayan resim

Ö1 Metin kullanılan resim

Yukarıdaki resimler incelendiğinde, bu araştırmaya katılan Ö1'in metin kullanılmayan resiminde birbiri ile yardımlaşan kişiler ve bazı nesnelerin araçlara yükleniyor olduğu görülmektedir. Aynı öğrencinin kendisine verilen metni okuduktan sonra dört bölüme ayrılmış şekilde çizdiği resimde ilk bölümde bir masa etrafında toplanan 3 belirsiz kişi ile metinde geçen komisyonu canlandırdığı, ikinci bölümde bazı nesnelerin taşınmasını, üçüncü bölümde belirsiz bir kişinin iki belirsiz kişiye yazılı bir metin okumasını ve son bölümde ise bazı nesnelerin yüklendiği bir aracın olduğu görülmüştür. Ö1'in yapmış olduğu resimler değerlendirildiğinde her iki resimde de detaylara yer verdiği fakat metin kullanılan resimde daha somut detaylar kullanıldığı görülmüştür.

Resim 2

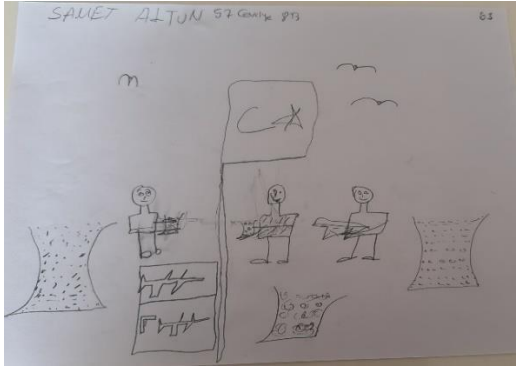
Ö2 Metin kullanılmayan resim

Ö2 Metin kullanılan resim

Yukarıda yer alan resimler incelendiğinde, araştırmaya katılan Ö2'nin çizmiş olduğu metin kullanılmayan resimde 'Tüccarlar' adı verdiği bir mekanda nesnelerin at arabasına taşınıyor olduğu görülmüştür. Ö2 kendisine verilen metni okuduktan sonraki resminde Kurgun isimli bir köy çizilmiş ve giysi, yemek, silah taşındığı görülmüştür. Ö2'nin çizmiş olduğu resimler değerlendirildiğinde metinde geçen kişi, mekan nesnelere dikkat etmediği ve iki resim arasında anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır.

Resim 3

Ö3 Metin kullanılmayan resim

Ö3 Metin kullanılan resim

Yukarıdaki resimlerde Ö3'ün metin kullanılmayan resimde bazı belirsiz kişi ve nesnelere yer vermiştir. Aynı öğrenci metni okuduktan sonra resminde Tekalif-i Milliye Komisyonunu canlandırmış ve buraya getirilen nesneleri çizmiştir. Ö3'ün çizdiği resimleri değerlendirildiğinde metinde geçen detayları yaratıcı düşünme becerilerini kullanarak resmettiği ve bu noktada ilk çizdiği resimle metni okuduktan sonra çizmiş olduğu resim arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür.

Resim 4

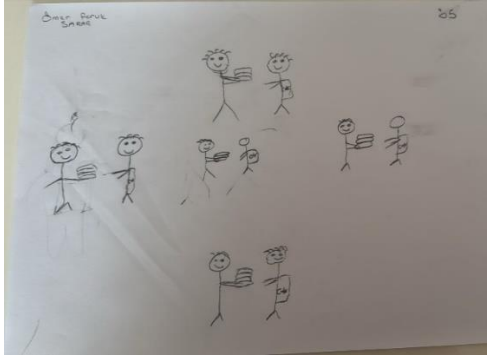
Ö4 Metin Kullanılmayan resim

Ö4 Metin kullanılan resim

Yukarıda verilen resimlerde, Ö4 çizdiği metin kullanılmayan resimde bir kadın ve bazı nesnelere yer vermiştir. Öğrenci kendisine verilen metni okuduktan sonra da iki kadın ve belirsiz nesneler çizmiştir. Ö4'ün resimleri değerlendirildiğinde metinde geçen kişi, mekan nesnelere dikkat etmediği ve iki resim arasında anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır.

Resim 5

Ö5 Metin kullanılmayan resim

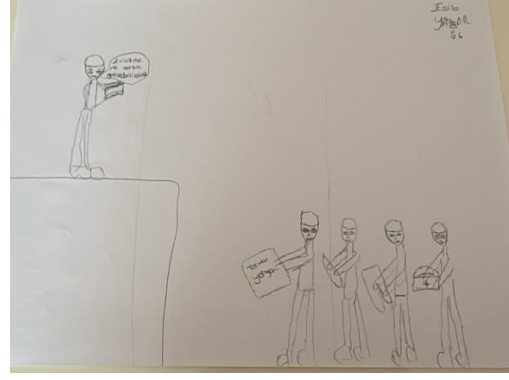
Ö5 Metin kullanılan resim

Yukarıda yer alan resimler incelendiğinde, Ö5'in çizdiği metin kullanmadığı resimde belirsiz kişilerin birbirlerine belirsiz nesneler verdiği görülürken metni okuduktan sonra çizdiği resimde yine belirsiz kişilerin bazı nesneleri Tekalif-i Milliye 'ye teslim ettiği görülmüştür. Resimler değerlendirildiğinde Ö5'in metinde geçen tüm detaylara yer vermemekle birlikte metin kullanılmayan resme göre daha detaylı bir resim çizdiği anlaşılmaktadır.

Resim 6

Ö6 Metin kullanılmayan resim

Ö6 Metin kullanılan resim

Yukarıdaki resimlerde Ö6 metin kullanmadan yaptığı resmi yemek, elbise ve acil ekipman olarak bölümlere ayırmış ve bu bölümlere ait nesneleri yerleştirmiştir. Aynı öğrenci kendisine verilen metni okuduktan sonra çizdiği resimde belirsiz kişilerin bazı nesneleri belirsiz bir mekana teslim ettiği görülmüştür. Bu noktada Ö6'nın çizdiği resimler incelendiğinde metinde geçen kişi, mekan ve nesnelere dikkat etmediği görülmüştür.

Resim 7

Ö7 Metin kullanılmayan resim

Ö7 Metin kullanılan resim

Yukarıda yer alan resimler incelendiğinde, bu araştırmaya katılan Ö7'nin çizmiş olduğu metin kullanılmayan resimde mekan olarak belirsiz iki ev, kişi olarak belirsiz bir kişi ve nesne olarak o dönemde kullanılan ulaşım aracı ata, silah ve yiyeceklere yer verdiği görülmüştür. Öğrencinin kendisine verilen metni okuduktan sonra çizmiş olduğu resimde belirsiz üç kişiye, belirsiz bir mekana ve bazı nesnelere yer verdiği görülmüştür. Ö7'nin resimleri değerlendirildiğinde metinde geçen kişi,

nesnelere, belirsiz bir mekan ve kişilere yer verdiği görülmüştür. Bu bağlamda Ö9'un yaptığı resimler değerlendirildiğinde metin kullanılmayan resme göre metin kullanılan resimde daha fazla detaya yer alırken tüm kavramlara yer vermediği anlaşılmaktadır.

Resim 10

Ö10 Metin kullanılmayan resim

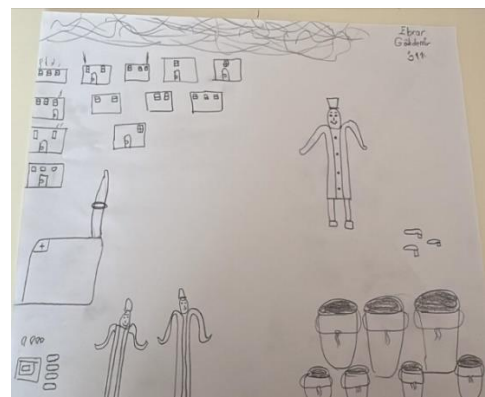
Ö10 Metin kullanılan resim

Yukarıdaki resimler incelendiğinde, bu araştırmaya katılan Ö10'un çizmiş olduğu metin kullanmayan resimde biri asker olduğu belli olan iki kişinin birbirine belirsiz bir nesne verdiği görülmektedir. Ö10 metni okuduktan sonra çizdiği resimde üç eve, belirsiz kişilere ve bazı nesnelere yer vermiştir. Bu noktada Ö10'un çizdiği resimler incelendiğinde metinde geçen kişi, mekan ve nesnelere dikkat etmediği görülmüştür.

Resim 11

Ö11 Metin kullanılmayan resim

Ö11 Metin kullanılan resim

Yukarıda yer alan resimler incelendiğinde, Ö11'in çizmiş olduğu metin kullanılmayan resimde belirsiz birçok eve, kişi ve nesneye yer verdiği görülmüştür.

Öğrenci metni okuduktan sonra da çizdiği resimde belirsiz evler, kişiler ve nesneler çizmiştir. Ö11 çizmiş olduğu resimlerde kişi, mekan nesnelere dikkat etmemiştir. Bu noktada iki resim arasında anlamlı bir farklılık olmadığı anlaşılmıştır.

Yukarıda verilen tüm bu resimler genel olarak değerlendirilecek olursa; öğrencilerin, metinde yer alan kişi ve mekanlara dikkat ederek resim çizdiği gözlenmiştir. Öğrencilere sadece konu başlığı verilerek metin kullanmadan çizdirilen resimlerde detaya inilmediği belirsiz kişi, mekan ve nesnelere yer verildiği görülmüştür. Konu başlığı verilerek yapılan çizimlerde genel olarak Tekalif-i Milliye emirleri ve Mustafa Kemal Atatürk resmedilirken metni okuduktan sonra çizilen resimlerde daha somut kavramlar yer almış kişiler ve mekanlar daha belirgin ve detaylı hale gelmiştir. Tüm bu resimler değerlendirildiğinde metin esas alınarak yapılan resimlerde metni okuyan öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerini aktif olarak kullanarak yaratıcı ve özgün çizimler yaptıkları görülmüştür.

4.5.Beşinci Haftanın Bulguları

MİLLİ BİR DESTAN: YA İSTİKLAL YA ÖLÜM!

SANATÇILARIN VE EDEBİYATÇILARIN GÖZÜYLE MİLLİ MÜCADELE

“Sivrihisar büyük bir yanardağın ağzındadır. Yarım ay şeklindeki kayalıklar Sakarya’ya egemendir. Oraya Binbaşı Tahsin’le giderken bana bu kayalıkların ucu göklere değiyormuş gibi yüksek görünürdü.

Sivrihisar yolunda en büyük köy Külk idi. Anadolu’da böyle bir köyün bulunduğunu aklımdan geçirmezdi. Bağları, bahçeleri iki üç katlı taş yapıları vardı. Bu sefer orası dinamitle yıkılmıştı. Kadınlar yıkıntılar arasında, hasta çocuklarla dolaşıyorlardı. Bazıları da tarlalardaki yatmış ekinlerin arasından bir şeyler çıkarıp çocuklarının karınlarını doyurmaya çalışıyorlardı. Yunanlar en fazla burasını yakıp yıkmışlar; yaşama araçlarını ortadan kaldırmışlardı. Ne kimsenin başında bir dam ne hayvan ne yiyecek kalmıştı. Kerem Dede’nin karısı Fatma Nine ile konuştum.

‘Ah, evladım.’ Dedi, ‘ne oturup da yazı yazıyorsun. Boğazları kesilmiş bir halk için yazı neye yarar? Bu köyün üç bin sığır ve koyunu vardı. Şimdi yaralı kocamla kızıma yedirecek yumurta bile bulamıyorum. Bir tek tavuk kalmadı. Tuz bile yok. Yaprakları, otları kaynatıp yerken insan içine bir parça tuz koyabilse.’

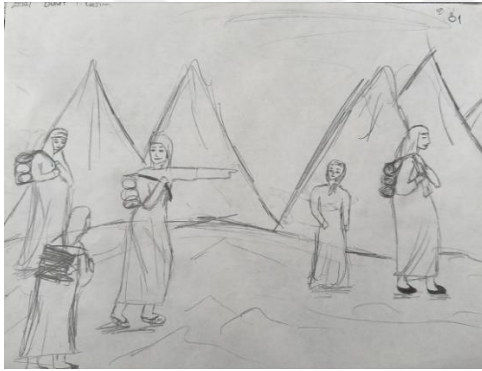
Ona olan bitenleri yazmanın benim görevim olduğunu da anlattım. İsmet Paşa'ya haber vermek gerektiğini söyledim. Kadın, boynunu ve gözlerini kollarına silerek:

'Paşa'ya söyle, önce bizim ihtiyaçlarımızı görsün. Bir şey yürümüyor, her şey bozuldu, evladım.'

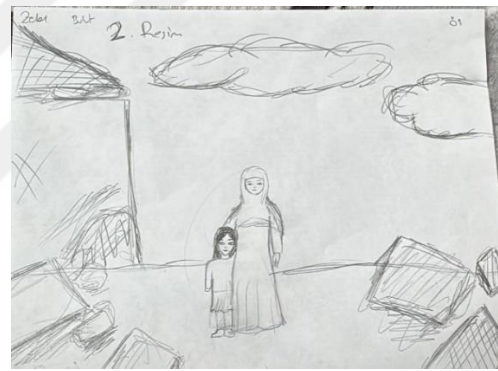
Orada, taşların üzerinde not alarak Hilal-i Ahmer merkezine tez elden ilaç, yiyecek ve battaniye göndermelerini yoksa kimsenin yaşayamayacağını bildirdi. O gece, Sivrihisar'a çok geç dönebildim.

Ekim ayı çıkmadan Sakarya Vadisi'nde her damla su donmuştu. Köylüler arasında deri kürkle dolaşırken fena halde utanırdım. Ellerimin ve ayaklarımın donması, bu kabahat duygusunu biraz giderirdi."

Resim 1

Ö1 Metin kullanılmayan resim

Ö1 Metin kullanılan resim

Yukarıda yer alan resimler incelendiğinde, bu araştırmaya katılan Ö1'in çizmiş olduğu metin kullanılmayan resimde belirsiz birkaç kadının sırtlarında bazı nesneler taşıdığı görülürken öğrenci kendisine verilen metni okuduktan sonra çizdiği resimde ise bir anne ve çocuğu ve belirsiz bir ev resmetmiştir. Ö1'in çizmiş olduğu resimler değerlendirildiğinde metinde geçen kişi, mekan nesnelere dikkat etmeden çizdiği ve iki resim arasında anlamlı bir farklılık olmadığı söylenebilir.

Resim 2

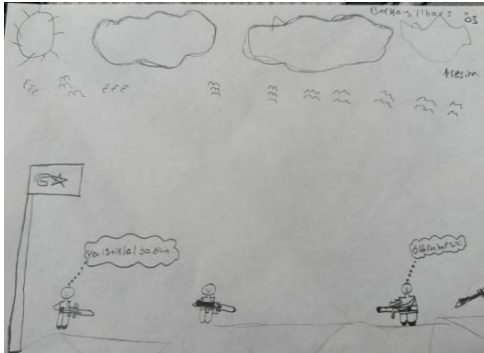
Ö2 Metin kullanılmayan resim

Ö2 Metin kullanılan resim

Yukarıdaki resimlerden Ö2'nin çizmiş olduğu metin kullanılmayan resimde büyük bir Türk bayrağı ve bir savaşı tasvir ettiği görülmüştür. Ö2 kendisine verilen metni okuduktan sonra çizdiği resimde metinde geçen köy ve Binbaşı Tahsin olduğu düşünülen bir kişi ve belirsiz bir kişi ile hayvanlar çizmiştir. Ö2'nin çizdiği resimler değerlendirildiğinde metin kullanılmayan resme göre metin kullanılan resimde daha fazla detaya dikkat edilirken tüm kavramlara yer vermediği anlaşılmaktadır.

Resim 3

Ö3 Metin kullanılmayan resim

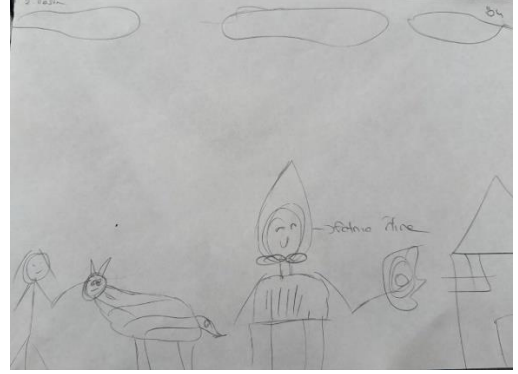
Ö3 Metin kullanılan resim

Yukarıda yer alan resimler incelendiğinde Ö3'ün çizmiş olduğu metin kullanılmayan resimde bir savaşı tasvir etmiş fakat kendisine verilen metni okuduktan sonra çizdiği resimde belirsiz birkaç kişiye yer verdiği görülmüştür. Bu bağlamda Ö3'ün çizmiş olduğu resimler değerlendirildiğinde metinde geçen kişi, mekan nesnelere dikkat etmeden çizdiği görülmüştür. Bu noktada iki resim arasında anlamlı bir farklılık olmadığı söylenebilir.

Resim 4

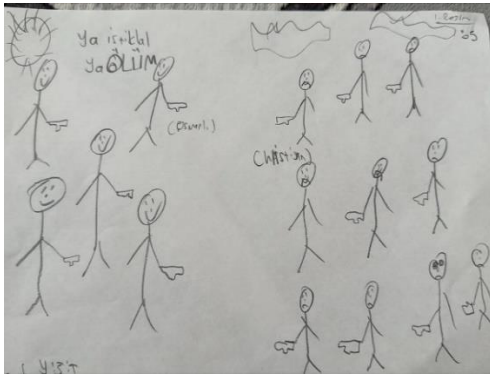
Ö4 Metin kullanılmayan resim

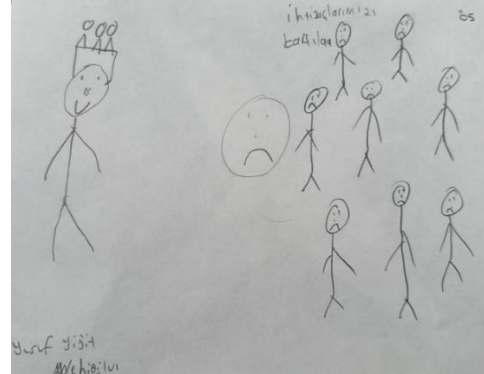
Ö4 Metin kullanılan resim

Yukarıdaki resimlerde araştırmaya katılan Ö4' çizdiği metin kullanılmayan resimde bir Türk bayrağı ateş eden belirsiz bir kişi ve savaş aracı olarak kullanılan bir tanka yer vermiştir. Aynı öğrenci kendisine verilen metni okuduktan sonra çizdiği resimde ise metinde geçen Fatma nineyi, belirsiz bir kişi ve ev bir de hayvan çizdiği görülmüştür. Bu bağlamda Ö4'ün çizdiği resimler değerlendirildiğinde metin kullanılmayan resme göre metin kullanılan resimde daha fazla detaya dikkat edilirken tüm kavramlara yer vermediği söylenebilir.

Resim 5

Ö5 Metin kullanılmayan resim

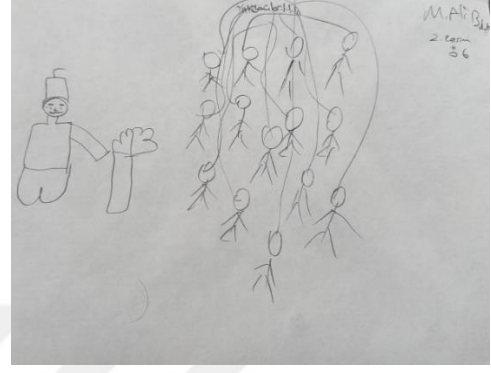
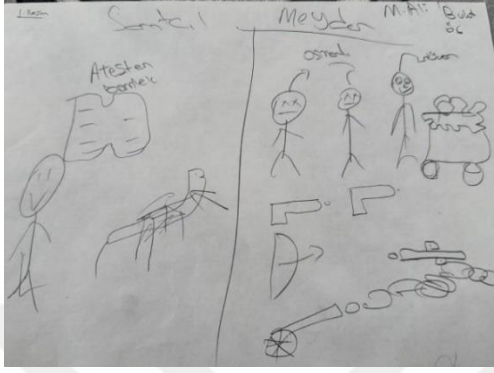

Ö5 Metin kullanılan resim

Yukarıda yer alan Ö5'in çizdiği metin kullanılmayan resimde bir savaşı tasvir ettiği görülürken aynı öğrenci kendisine verilen metni okuduktan sonra çizdiği resimde metinde geçen Binbaşı Tahsin olduğu düşünülen bir kişiye ve karşısında bazı belirsiz bir kişiye yer vererek metinde geçen ihtiyaçlarının karşılanması isteklerini belirtmiştir. Bu bağlamda Ö5'in çizdiği resimler değerlendirildiğinde metinde geçen detayları

yaratıcı düşünme becerilerini kullanarak resmettiği görülmüş ve bu noktada ilk çizdiği resimle metni okuduktan sonra çizmiş olduğu resim arasında anlamlı bir farklılık olduğu anlaşılmaktadır.

Resim 6

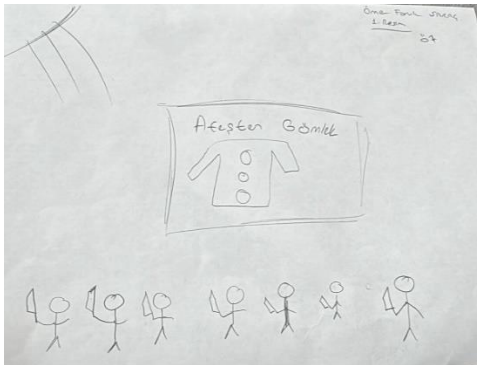

Ö6 Metin kullanılmayan resim

Ö6 Metin kullanılan resim

Yukarıda verilen resimler incelendiğinde, bu araştırmaya katılan Ö6'nın çizdiği metin kullanılmayan resimde savaş meydanını temsil eden kişiler ve silahlar çizmiştir. Aynı öğrenci kendisine verilen metni okuduktan sonra çizdiği resimde metinde geçen Binbaşı Tahsin olduğu düşünülen bir kişiye ve karşısında bazı belirsiz bir kişiye yer vererek metinde geçen ihtiyaçlarının karşılanması isteklerini belirttiği görülmüştür. Bu bağlamda Ö5'in çizdiği resimler değerlendirildiğinde metinde geçen detayları yaratıcı düşünme becerilerini kullanarak resmettiği görülmüş ve bu noktada ilk çizdiği resimle metni okuduktan sonra çizmiş olduğu resim arasında anlamlı bir farklılık olduğu söylenebilir.

Resim 7

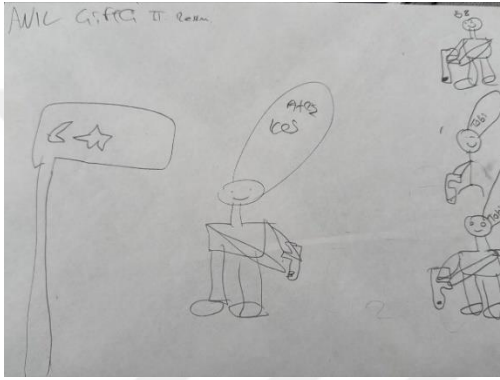

Ö7 Metin kullanılmayan resim

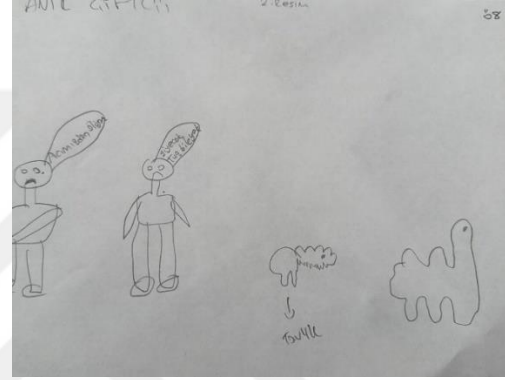
Ö7 Metin kullanılan resim

Yukarıda yer alan resimler incelendiğinde, bu araştırmaya katılan Ö7'nin çizmiş olduğu metin kullanılmayan resimde konu başlığında geçen ateşten gömleği zihninde canlanan haliyle resmetmiş ve altında belirsiz kişilerin silah benzeri bir nesne çizmiş olduğu görülmüştür. Ö7 kendisine verilen metni okuduktan sonra çizdiği resimde belirsiz bir kişi ve nesnelere yer vermemiştir. Ö7'nin çizmiş olduğu resimler değerlendirildiğinde metinde geçen kişi, mekan nesnelere dikkat etmeden çizdiği ve iki resim arasında anlamlı bir farklılık olmadığı söylenebilir.

Resim 8

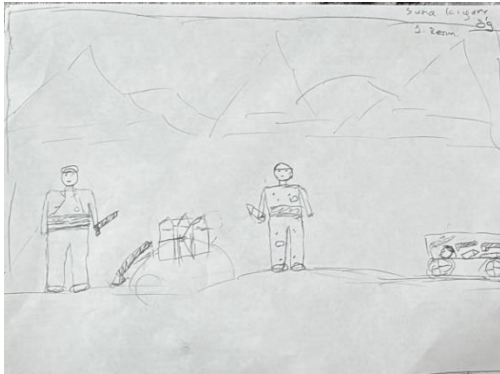
Ö8 Metin Kullanılmayan resim

Ö8 Metin kullanılan resim

Yukarıda yer alan resimlerde Ö8'in çizmiş olduğu metin kullanmayan resimde bir liderin askerlere ateşkes emri verdiği bir çizim yaptığı görülürken kendisine verilen metni okuduktan sonra çizmiş olduğu resimde metinde geçen ihtiyaçlarından bahseden kişileri tasvir ettiği anlaşılmaktadır. Ö8'in çizdiği resimler değerlendirildiğinde metin kullanılmayan resme göre daha somut ifadeler kullanırken metinde geçen kavramlara ve kişilere dikkat etmeden kendi zihninde canlanan şekilde resmi çizdiği söylenebilir.

Resim 9

Ö9 Metin kullanılmayan resim

Ö9 Metin kullanılan resim

Yukarıdaki resimler incelendiğinde, bu araştırmaya katılan Ö9'un çizmiş olduğu metin kullanmayan resimde belirsiz kişilerin çatıştığı ve bir ulaşım aracı olduğu düşünülen nesne içerisinde silahlar olan araç çizmiştir. Öğrenci kendisine verilen metni okuduktan sonra belirsiz iki kişinin silah mühimmatı olduğu düşünülen bir ulaşım aracı içerisinde taşındığını resmettiği görülmüştür. Ö9'un yaptığı resimler değerlendirildiğinde metinde geçen kişi, mekan nesnelere dikkat etmeden çizdiği ve iki resim arasında anlamlı bir farklılık olmadığı anlaşılmaktadır.

Resim 10

Ö10 Metin kullanılmayan resim

Ö10 Metin kullanılan resim

Yukarıda yer alan resimler incelendiğinde, bu araştırmaya katılan Ö10'un çizmiş olduğu metin kullanmayan resimde belirsiz kişilerin bir kağıt ile belirsiz nesneler taşıdığı görülmüştür. Aynı öğrenci kendisine verilen metni okuduktan sonra çizdiği resimde mekan olarak belirsiz bir ev, kişi olarak belirsiz bir kişinin tarla olduğu düşünülen bir alanı kazdığına yer vermiştir. Bu bağlamda Ö10'un çizmiş olduğu resimler değerlendirildiğinde öğrencinin kendisine verilen metinde geçen kavramlara pek dikkat etmediği tam tersine metinsiz resimde daha fazla detaya yer verdiği anlaşılmaktadır. Bu noktada Ö10'un kendisine verilen metinden yola çıkarak daha detaylı bir resim yapmadığı söylenebilir.

Yukarıda verilen tüm bu resimler genel olarak değerlendirilecek olursa; öğrencilerin, metinde yer alan kişi ve mekanlara dikkat ederek resim çizdiği gözlenmiştir. Öğrencilerin sadece konu başlığı verilerek metin kullanmadan çizdirilen resimlerde belirsiz kişi, mekan, nesne özellikleri ve detaya inilmeden yüzeysel resimler ve bu resimlerde konu başlığından dolayı genel olarak savaş tasvirlerine yer

vererek resim çizdikleri görülürken verilen metni okuduktan sonra çizdikleri resimlerde daha somut kavramlara yer verdikleri kişiler ve mekanlar daha belirli hale geldiği ve detaylı resimler çizdikleri yorumu yapılabilir. Bu bağlamda tüm bu resimler değerlendirildiğinde metin temel alınarak çizilen resimlerde öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerini aktif bir şekilde kullanarak kendi zihinlerinde canlanan haliyle kağıda döktükleri söylenebilir.

Öğrencilerden alınan yanıtlara göre tablolar;

1. Araştırmanın birinci alt probleminde **“Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi’nde kullanılan tarihi metinlerin derse olan ilginizi nasıl etkilediğine”** yönelik bir soru sorulmuştur. Öğrencilerden alınan yanıtlara dair bulgular tablo 4.1’ de verilmiştir.

Tablo.4. 1 Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi’nde kullanılan tarihi metinlerin derse olan ilginizi nasıl etkilediğini düşünüyorsunuz?

Tarihi metinlerin derse olan ilgisi	(f)
Metinler derse olan ilgimi arttırıyor Ö7, Ö8, Ö9, Ö10	4
Geçmişte yaşanan olaylara ilgimi arttırıyor Ö5, Ö6	2
Bilgilendiriyor Ö3, Ö4	2
İlgimi çekmiyor Ö1	1
Milli birlik ve beraberliğimizi yansıtır Ö2	1

Tablo 4.1’de görüldüğü gibi öğrencilerin çoğu derste kullanılan tarihi metinlerin derse karşı ilgisini arttırdığını ifade etmişlerdir. Araştırmaya katılan öğrencilerin neredeyse yarısına yakını derslerde tarihi metin kullanımının derse olan ilgilerini çektiği görüşündedirler. Öğrenci görüşlerinden bazı doğrudan alıntılar aşağıda yer almaktadır:

“Derse pek ilgim olmasa bile tarih, metinlerde ilgimi çekiyor. Derste böyle şeyler görünce ilgim artıyor” (Ö7).

“İnkılap dersinde bunun gibi metinler aslında çok mantıklı ve bizim ilgimizi çeken metinler arasındadır. Yanı sıra derse olan ilgimizi daha da artırmaktadır” (Ö8).

“İnkılap dersi eskilere dayalı olan ilgimi artırdı bilgilerimi geliştirdi” (Ö10).

2. Araştırmanın ikinci alt probleminde “**Tarihi metinlerle desteklenmiş Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi’nin yaratıcı düşünmeye etkisine**” yönelik bir soru sorulmuştur. Öğrencilerden alınan yanıtlara dair bulgular tablo 4.2’ de verilmiştir.

Tablo.4. 2 Tarihi metinlerle desteklenmiş Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi’nin yaratıcı düşünmeye nasıl bir etkisi olmuştur?

Tarihi metinlerin yaratıcı düşünmeye etkisi	f
Hayal gücümü ve bakış açımı geliştiriyor Ö3, Ö8, Ö9, Ö10	4
Öğretiyor ve düşündürüyor Ö2, Ö5, Ö6	3
Etkisi yoktur Ö1, Ö7	2
Düşüncelerimin canlanmasına yardımcı oldu Ö4	1

Tablo 4.2’ ye göre araştırmaya katılan öğrencilerin çoğu tarihi metin kullanılan Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi’nin yaratıcı düşünmeye etkisinin hayal gücünü ve bakış açısını geliştirdiği yönünde olduğunu düşünüyor. Görüşme yapılan 2 öğrenci herhangi bir etkisinin olmadığı görüşündeyken öğrencilerden biri tarihi metinlerin, düşüncelerinin canlanmasına yardımcı olduğunu söylemiştir. Öğrenci görüşlerinden bazı direkt alıntılar aşağıda sunulmuştur:

“Metinlerden yararlanarak kafamızdakileri kağıda daha rahat aktarabildik. Düşüncelerimizin canlanmasına yardımcı oldu ve fikir sahibi olmayanlar için örnek oldu” (Ö4).

“Düşünce açımı genişletiyor. Olaylara daha iyi yaklaşmamı sağlıyor. Daha stratejik düşünmemi sağlıyor” (Ö5).

“Bu tarihi metinlerin bizim hayal güçlerimizin daha etkin bir şekilde çalışmaya neden olur bu metinler bizim zihnimizin gelişmeye ve akılda kurabilme yeteneğimizin artmasına neden olur” (Ö8).

3. Araştırmanın üçüncü alt probleminde **“Tarihi metinlerin kullanılması Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi’nin verimli hale gelmesine etkisine”** yönelik bir soru sorulmuştur. Öğrencilerden alınan yanıtlara dair bulgular tablo 4.3’ de verilmiştir.

Tablo.4. 3 Tarihi metinlerin kullanılması Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi’nin verimli hale gelmesine nasıl bir etkisi olmuştur?

Tarihi metin kullanımının dersin verimine etkisi	f
Tarihi metinlerin kullanılması hoşuma gidiyor Ö1, Ö6, Ö9,	3
Akılda kalıcılığı sağlıyor Ö2, Ö4, Ö5	3
Öğretici ve bilgilendirici Ö3, Ö8, Ö10	3
Derse olan ilgimi arttırdı Ö7	1

Yukarıdaki Tablo 4.3 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerden bazıları tarihi metin kullanılmasının dersi verimli hale getirerek akılda kalıcı olmasını ve öğretici olmasını sağladığını ifade ederken bazıları metin kullanımının hoşuna giderek derse karşı ilgilerini arttırdığını dile getirmişlerdir. Öğrencilerin görüşlerinden bazı alıntılara aşağıda yer verilmiştir:

“O zamandan günümüze kadar gelmesi ve işlediğimiz konuların aklımızda kalması için önemlidir” (Ö2).

“Verimli oldu ve biz onları kullanarak öğrendik. Onlar akılcı düşündürüp tarihimizi öğretti ve bunu sadece 1 metinde yaptı. İnsanlar öğrenip bilgilendi ve kısa zamanda çok bilgi verdi bu da verimli olduğunu gösterir” (Ö3).

“Konunun aklımda daha kalıcı olmasını sağlar. Olayları yaşıyormuş gibi anlatıyor aynı zaman okumamı geliştiriyor. Bu da başarılı olmamı sağlıyor” (Ö5).

4. Araştırmanın dördüncü alt probleminde **“Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi’nde tarihi metinlerden faydalananarak bir planlama yapılacak olursa bu planlamayı nasıl yaparsınız?”** sorusu

sorulmuştur. Öğrencilerden alınan yanıtlara dair bulgular tablo 4.4’ de verilmiştir.

Tablo.4. 4 Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi’nde tarihi metinlerden faydalanarak bir planlama yapılacak olursa bu planlamayı nasıl yaparsınız?

Tarihi metinlerden faydalanılarak oluşturulan bir ders planı	f
Tarihi metinleri kullanarak eğitsel oyun oynatırım Ö3, Ö6, Ö7, Ö8, Ö10	5
Tarihi metinleri okutup canlandırma yaparım Ö4, Ö5	2
Metinleri okutup öğrencilere resim çizdirip ve şiir yazdırırım Ö1	1
Tarihi metin ve olayları örnek olarak anlatırım Ö2	1
Tarihi metinlerle ilgili video izletir ve şarkı dinletirim Ö9	1

Tablo 4.4 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin yarısı Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi’nde tarihi metinlerden faydalanarak bir planlama yapılacak olursa bu planlamayı nasıl yaparsınız? Sorusuna eğitsel oyun planlaması yapacağına dair cevap vermiştir. Diğer öğrencilerse örnek olay kullanımı, resim, şiir, video gibi unsurları kullanarak dersi planlayacakları ifade etmişlerdir. Öğrenci görüşlerinden bazı direkt alıntılar aşağıda sunulmuştur:

“Tarihi metinlerden yararlanarak resim çizmek ve şiir yazmak eğlenceli olabilir” (Ö1).

“Metinleri kullanarak oyun oynatırdım böylece akıllarında kalıp akılcı düşünürlerdi” (Ö3).

“Öğrencilere öncelikle bir slayt gösterisi hazırlardım ve video izletirdim” (Ö9).

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1.Sonuç

Bu çalışmada 8. Sınıf İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinde kullanılan tarihi metinlerin yaratıcı düşünce becerilerine etkisi üzerinde durulmuştur. 2023-2024 eğitim- öğretim yılında 8. Sınıfta ders kitabında bulunan tarihi metinlerin yaratıcı düşünme becerilerinde etkisine yönelik bir uygulama çalışması yapılmıştır. Çalışmanın araştırma grubunu Kars ili merkez ilçesinde, Cevriye Tatiş Ortaokulu'nda bulunan 2023-2024 eğitim -öğretim yılında 8. Sınıfa devam eden 8/B şubesinde bulunan 17 öğrenci oluşturmıştır.

Uygulama çalışması 6 haftalık bir süreci kapsamıştır. Araştırmanın uygulama safhasında her hafta ders kitabından seçilen öğrencilerin gelişim düzeyine uygun ve uzman görüşü de alınarak seçilen bir metin ile birlikte önce konu başlığı verilerek bir resim çizdirilmiş daha sonra seçilen metin okutularak bir resim çizdirilmiş ve bu şekilde toplanan verilerle birlikte verilerin analizleri iki resim karşılaştırılarak oluşturulmuştur. Resimlerin karşılaştırılması bulgular kısmında detaylı bir şekilde açıklanmıştır. 5 haftada 5 metin üzerinden yapılan çalışmadan sonra 6. haftada uzman görüşü alınarak hazırlanmış yarı yapılandırılmış görüşme formu öğrencilere doldurtulmuştur. Amaç uygulama sonrasında öğrencilerden geri bildirim almaktır.

Bu çalışma, öğrencileri özgün düşünmeye ve bilgiyi yeniden yapılandırmaya yönelterek öğrenciyi aktif kılan “yapılandırımcı öğrenme yaklaşımına” katkı sağlamaktadır. Öğrenciler; daha öncesinde işlenen konuları bir de yaşanmış olayları metin üzerinden düşünerek, yorum yaparak, tartışmalarda bulunarak ve düşüncelerini yaptıkları resme aktararak konuyla ilgili çalışmalara aktif olarak katılmışlardır.

Birinci alt probleme dair ulaşılan sonuçlara göre; öğrencilerin derste tarihi metin kullanımının derse karşı olan ilgilerinin arttığını ve bilgilendirici içerikler olduğu sonucuna varılmıştır. Erdoğan (2007) tarafından yapılmış olan çalışmada da tarihi konuların öğretiminde resimlendirilmiş öykülerin tarihsel düşünme becerilerinin gelişimine olumlu etkisi olduğu sonucuna varmıştır.

İkinci alt probleme dair ulaşılan sonuçlara göre; tarihi metinlerle desteklenen derste yaratıcı düşünme becerilerine, öğrencilerin hayal gücünü ve bakış açısını geliştirerek öğretici ve düşündürücü etkisi olduğu sonucuna varılmıştır. Avcu (2014) yapmış olduğu çalışmada, yaratıcı düşünme etkinliklerinin öğrencilerin yaratıcı düşüncelerine ve akademik başarılarına olumlu etkisi olduğu sonucuna varmıştır.

Üçüncü alt probleme dair ulaşılan sonuçlara göre; tarihi metinlerin kullanılması dersin verimli hale gelmesinde akılda kalıcılığı, öğretici ve bilgilendirici olmasını sağlayarak derse ilgi çekici bir etkisinin olduğu sonucuna varılmıştır. Dağaşan (2019) Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinde tarihi günlüklerin kullanılmasının akademik başarıya ve kalıcılığa olumlu etkisinin olduğu sonucuna varmıştır. Altıkulaç (2014) tarafından yapılmış olan çalışmada Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinde hatıra kullanımı öğrenme sürecine olumlu etkisi olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Dördüncü alt probleme dair ulaşılan sonuçlara göre; Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinde tarihi metinlerden faydalanarak yapılacak bir planlamayı öğrencilerin nasıl yapacaklarına dair alınan görüşlerde tarihi metinleri kullanarak eğitsel oyun oynatma, drama yaptırma, örnek olay kullanımı, resim ve şiir yazdırma gibi yaratıcı planlama yaptıkları söylenebilir.

Bu çalışma ile öğrencilerin işledikleri konuyu tarihi bir belgeye dayalı olarak gördüklerinde konunun daha iyi pekiştiği öğrencilerle görüşme sonucu alınan dönütlerle tespit edilmiştir. Öğrenciler ders işlenirken tarihi metin kullanıldığında konunun pekişmesinin yanında dersin daha keyifli ve ilgi çekici hale geldiği görülmüştür. Tarihi metinlerin kullanılması öğrencilerin konuyu öğrenirken zamanın şartlarına göre düşünerek özgün fikirler üretmesine yardımcı olabileceği söylenebilir. Öğrencilerle yapılan görüşmeden sonra tarihi metin kullanımı ile derslerin onlar için verimli hale geldiği sonucuna varılmıştır. Tarihi metinlerle desteklenmiş Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinin yaratıcı düşünmeye etkisi, öğrencilerin hayal gücünü geliştirdiği ve tarihsel olaylara karşı bakış açılarının genişlediği tespit edilmiştir. Tarihi metin kullanılan Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinin akılda kalıcılığa olumlu bir etkisinin olduğu sonucuna varılmıştır.

Araştırmanın sonuçları ile benzer çalışmaların (Katılmış, 2024; Yıldırım, 2024; Demirci, 2022; Aslan, 2015; Işık, 2008; Doğan, 2007) sonuçlarının uyumlu olduğu görülmektedir. Araştırmadan elde edilen veriler ve ilgili araştırmaların bu çalışmayı destekler nitelikte olması sebebiyle tarihi metin kullanımı ile yürütülen öğretim etkinliğinin öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerine olumlu etkisinin olduğu, akademik başarıyı ve derse olan ilgiyi arttırdığı kalıcı, verimli olduğu ve öğretim materyali olarak kullanabileceği sonucuna ulaşılabilir.

5.2.Öneriler

Bu araştırmada ulaşılan tüm bulgulara ve çalışma sürecine dayalı olarak aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir.

- Yaratıcılığın ve özgün fikirlerin geliştirilebilmesi için derslerde yaratıcı düşünme becerilerini geliştirebilecek materyal ve yöntemler kullanılabilir.
- Öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerinin geliştirilebilmesi için öncelikle öğretmenlerin bu becerileri uygulayabilecek kadar yetileri olabilmesi için bu konuda hizmet içi eğitimler yapılabilir.
- Konu anlatılırken etkinlikler için ayrılan zaman, sınıf mevcudunun fazla olması ve konuların uzun haftalar alması nedeniyle yetmemektedir. Zamanın azlığı ve sınıf mevcutlarından dolayı beyin fırtınası, yaratıcı düşünme gibi yöntem ve tekniklerin uygulanmasına her zaman olanak tanımadığından dolayı program hazırlama sürecinde etkinliklere zaman ayrılabilmesi için bu sorun üstünde çalışılmalı ve giderilmelidir.
- Araştırmanın daha kesin ifadelere ulaşabilmesi için geniş çalışma grupları üzerinde çalışılabilir.
- Yaratıcı düşünmeyi geliştiren etkinliklerin değerlendirilmesi ile ilgili çalışmalar eğitimin farklı kademelerinde ve konu alanlarında yapılabilir.

KAYNAKÇA

A, Altıkulaç. (2014). *Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersinde Hatıratların Kullanımının Öğrenme Sürecine Etkisi*. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Akbaba, B. (2005). *İnkılap Tarihi Öğretiminde Fotoğraf Kullanımı*. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 3 (1), 65-78

Akbaba, B. (2007). *Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Dersinin Amaçlarına Yönelik Öğrenci Görüşleri*, Kastamonu Eğitim Dergisi, 15, (1), 339-352.

Akbaba, B. (2008). *Atatürk ilkeleri inkılâp tarihi dersi öğretiminde karşılaşılan sorunlar*. Akademik Bakış, 178, 177-197.

Akbulut, U. (2003). *Tanzimattan Cumhuriyete Eğitim*. Türkiye Bilimler Akademisi Forumu, 19, Ankara.

Alabaş, R. (2007). *İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Kanıt Temelli Öğrenme Modeli: Bir Eylem Araştırması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Andreetti, K. (1995). *Teaching History from Primary Evidence*. London: David Fulton.

Arslan, A. (2005). *İnkılap Tarihi ve Tarih Derslerinde Başarı Nasıl Sağlanabilir?* Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara.

Arslan, M. (2012). *Araştırma Yöntem ve Teknikleri*. Ders Notları, Harran Üniversitesi, Birecik Meslek Yüksekokulu

Aslan, B. (2004). *Türkiye 'de Milli Tarih Anlayışı Bağlamında Düünden Bugüne İnkılâp Tarihi Dersleri*. Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi, (9), 81-89.

Aslan, E. (2001). *Torrance Yaratıcı Düşünce Testinin Türkçe Versiyonu*. Marmara Üniversitesi. Atatürk Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Dergisi, 19-40. Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 9, 37-48.

- Aslan, E. (2012). *İmparatorluktan Cumhuriyete Geçiş Sürecinde Ortaöğretim Tarih Programlarında Değişim I: Orta Mektep*. Turkish Studies, 7(2), 99-128.
- Aslan, E., ve Çulha, B. (2008). *Kimiz Biz? Türkiye'deki İlk Öğretim Okullarında Ulusal Kimlik Ve Kültürel Miras Eğitimi*. M. Safran ve D. Dilek (Eds.), 21. Yüzyılda Kimlik, Vatandaşlık ve Tarih Eğitimi (s. 133-152). İstanbul: Yeni İnsan.
- Aslan, H. (2015). *Tarih Öğretmenlerinin Görsel Kullanma Durumları ve Bunun Lise Öğrencilerinin Görsel Okuma Becerilerine Yansıması*. Doktora Tezi. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Ata, B. (2002). *Tarih Derslerinde Dökümanlarla Öğretim Yaklaşımı*, Türk Yurdu Dergisi, (175), 80,86.
- Aydın, H. (2013). *Yaratıcı Düşünme Ve Eğitim*. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 11(3), 1-17.
- Ayman-Nolley, (1999). *A Piagetian Perspective On The Dialectic Process Of Creativity*. Creativity Research Journal, 12,267-275.
- Bage, G. (2000). *Thinking History 4-14: Teaching, Learning, Curricula And Communities*. London: Routledge
- Bates, A. W. (2014). *Teaching In A Digital Age: Guidelines For Designing Teaching And Learning*. Tony Bates Associates Ltd.
- Baymur, F. A. (1945). *Tarih Öğretimi*. Ankara: Maarif Matbaası.
- Beldağ, A. & Balcı, M. (2017). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Sözlü Tarih Yönteminin Kullanımı: Nitel Bir Çalışma* . Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi , 2017 (9) , 176-189
- Berkes, N. (2004). *Osmanlı Toplumunda Bir Değişim: Batılulaşma*. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Bıçak, A. (2011). *Tarih Felsefesinin Türkiye'deki Seyri*. Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi (17), 229-274.
- Bono, E. (1985). *Six Thinking Hats: An Essential Approach To Creative Thinking*. Little, Brown And Company.

Bono, E. D. (1997). *Düşünce Gücü Yaratıcı Düşüncenin Sırları*. (Çev: F. Gürsu), İstanbul: ABC Kitabevi Yayın Ve Dağıtım, 37-42.

Breisach, E. (2009). *Tarih Yazımı*. İstanbul: Yapı Kredi.

Bryant, D., Ve Clark, P. (2006). *Historical Empathy And “Canada: A People’s History*. Canadian Journal Of Education, 29 (4), 1039-1063.
<https://doi.org/10.2307/20054210>

Buzan, T. (2006). *Ultimate Book Of Mind Maps*. Thorsons Publishers.

Canbolat, T., Taşdelen, A. (1992). *İnkılap Tarihi Dersinin Öğretimi İle İlgili Sorunlar* (60-67). Ortaöğretim Kurumlarında İnkılap Tarihi Ve Atatürkçülük Öğretimi Ve Sorunları. Ankara

Carr, E. H. (1993). *Tarih Nedir- What Is History?* (Çev. M. G. Gürtürk). (4. Baskı). İstanbul: İletişim Yayınları.

Clapham, M. M. (2003). *The Development Of Innovative Ideas Through Creativity Training*. The International Handbook On Innovation, 366–376.

Collingwood, R. G. (1939). *An Autobiography*. London: Oxford University Press.

Collingwood, R. G. (1990). *Tarih Tasarımı*. (K. Dinçer, Çev.). İstanbul: Ara Yayıncılık. (Çalışmanın Orijinali 1946’da Yayımlanmıştır.)

Cooper, H. (1995). *The Teaching Of History In Primary Schools*. London: David Fulton.

Cooper, H. (1996). *Historical Thinking And Cognitive Development In The Teaching Of History. The Practice Of Teaching And Learning History*. In H. Bourdillon (Ed.). *Teaching History*. Great Britain: The Open University. 101-122.

Çağlayan, Y. (1981). *Tarih Öğrenimine Başlangıç*. İstanbul: Ayko Eğitim Serisi.

Çağlayan, Y. (2016). https://www.egitisim.gen.tr/tr/index.php/arsiv/sayi-51-60/sayi-52-ekim-2016/966-tarih-ogretmeninin-ilke-ve-amaclari#_ftn1

Çapa, M. (2002). *Cumhuriyet’in İlk Yıllarında Tarih Öğretimi*. Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi, (40), 29-30.

Çay, B. (2021). *Yaratıcılık, Yaratıcı Düşünme Teknikleri Ve Yaratıcı Düşünme Teknikleri Üzerine Bir Uygulama* (Yüksek Lisans Tezi). Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden Edinilmiştir. (Tez No. 698130)

Çelik, E. (2015). *Proje Tabanlı Öğrenme Ve Eğitimde Kullanımı*. İstanbul Üniversitesi Yayınları.

Çellek, T. (2002). *Yaratıcılık Ve Eğitim Sistemimizdeki Boyutu Üniversite Ve Toplum Bilim*. Eğitim Ve Düşünce Dergisi, 2(1), 02-04,
<https://doi.org/10.32329/Uad.371662>

Dağışan, A. (2019). *Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi Ve Atatürkçülük Dersinde Tarihi Günlük Kullanımının Akademik Başarıya Etkisi*.
<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2564851> Adresinden 15 Temmuz 2023 Tarihinde Alınmıştır.

Demircioğlu, İ. H. (2005). *Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Tarih Öğretiminde Kullanılan Zaman Ve Kronolojiyle İlgili Bazı Kavramları Anlama Düzeyi*. Eurasian Journal Of Educational Research, 19, 155-163.

Demircioğlu, İ. H. (2007). *Tarih Öğretiminde Öğrenci Merkezli Yaklaşımlar*. Ankara: Anı.

Demircioğlu, İ. H., Tokdemir, M.A. (2008). *Değerlerin Oluşturulma Sürecinde Tarih Eğitimi: Amaç, İşlev Ve İçerik*. Değerler Eğitimi Dergisi, 6(15), 69-88.

Demircioğlu, İsmail H. Ve Muhammet A. Tokdemir (2008); *Değerlerin Oluşturulma Sürecinde Tarih Eğitimi: Amaç, İşlev Ve İçerik*. Değerler Eğitimi Dergisi, Cilt 6, Sayı 15,69-88.

Demirel, Ö. (1999). *Planlamadan Değerlendirmeye Öğretme Sanatı*. Ankara: Pegem Yayıncılık.

Denzin, N. K. Ve Lincoln, Y. S. (2011). *The SAGE Handbook Of Qualitative Research* (4th Ed). Sage Publications.

Dilek, D. (2007). *Tarih Derslerinde Öğrenme Ve Düşünce Gelişimi*. (3) Ankara: Nobel Yayın.

Dogan, Y. (2007). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Tarihsel Yazılı Kanıtların Kullanımı*. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Doğaner, Y. (2005). *Yükseköğretimde Atatürk İlkeleri Ve İnkılap Tarihi Dersi Öğretiminde Karşılaşılan Problemler Ve Yeni Yaklaşımlar (Hacettepe Üniversitesi Örneği)*. Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, 21 (62), 589-691.

Dönmez, C., & Oruç, Ş. (2006). *II. Meşrutiyet Dönemi Tarih Öğretimi*. Ankara: Gazi Kitabevi.

Elbay, S. (2019). *Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi Ve Atatürkçülük Dersinde Tarihi Günlük Kullanımının Akademik Başarıya Etkisi*.

<https://Turkishstudies.Net/Education?Mod=Tammetin&Makaleadi=&Makaleurl=79ead3df-2d8e-4442-903d-F7f1cef33c04.Pdf&Key=30239> Adresinden 05 Ağustos 2023 Tarihinde Alınmıştır.

Erdaş, S. (2006). *Atatürk'ten Günümüze Türk İnkılap Tarihi Derslerine Genel Bir Bakış. Türk Eğitim Sisteminde Atatürkçülük Ve Cumhuriyet Tarihi Öğretimi (9-21)*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Erden, M. (2001). *Eğitimde Öğretim Yöntem Ve Teknikleri*. Hedef Yayınları.

Erdoğan, İ. (2002). *Yeni Bir Binyıla Doğru Türk Eğitim Sistemi*. İstanbul: Sistem.

Erdoğan, D. M. Y. (2006). *Yaratıcılık İle Öğretmen Davranışları Ve Akademik Başarı Arasındaki İlişkiler*. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi , 5 (17) , 95-106 .

Erdoğan, Y. (2006). *Yaratıcılık Değerlendirme Ölçeğinin Türk Kültürüne Uyarlanması*. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 7(12): 61-79.

Evans, J. R.(1999) *Tarihin Savunusu*. (U. Kocabaşoğlu, Çev.). Ankara: İmge Kitabevi. (Çalışmanın Orijinali 1999'da Yayınlanmıştır.)

Freud, S. (1908). Creative Writers And Day-Dreaming. *The Standard Edition Of The Complete Psychological Works Of Sigmund Freud*, 9, 141-154.

Gagne, R. M. (1985). *The Conditions Of Learning And Theory Of Instruction*. Holt, Rinehart And Winston.

Gall, M.D., Gall, J. P., Ve Borg, W.T (2003). *Educational Research* (7th. Ed). White Plains, New York: Pearson Education.

Gezer, M., Şahin, İ., Öner Sünkür, M. & Meral, E. (2014). 8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi Ve Atatürkçülük Dersi Kazanımlarının Revize Edilmiş Bloom Taksonomisine Göre Değerlendirilmesi. Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 3 (1), 433-455.

Gordon, W. J. J. (2008). *Synectics: The Development Of Creative Capacity*. Harper & Row.

Guilford, J. P. (1950). Creativity. *American Psychologist*, 5(9), 444-454.

Güçlü, M. (2013). *Eğitim Tarihi Araştırmalarında Sözlü Tarih Uygulaması* . Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 11 (1), 100-113.

Gündüz, H. (2006). *Tarih Eğitimi Ve Öğretimi Yöntemleri*. Pegem Akademi.

Halkin, L. E. (1989). *Tarih Tenkidinin Unsurları*. Ankara: Türk Tarih Kurumu

https://books.google.com.tr/books?hl=tr&lr=&id=Mdineaaaqbaj&oi=fnd&pg=PA29&dq=Tarih+%C3%B6%C4%9Fretiminin+Geli%C5%9Fimi&ots=53yd9oxoqp&sig=Ppz10csuwdxgiupv0axcvjetps&redir_esc=y#v=onepage&q&f=true, (29.04.2024 Alındı)

<https://sozluk.gov.tr/> (26.04.2024 Ta Alındı)

Işık, H. (2008). *Tarih Öğretiminde Doküman Kullanımının Öğrencilerin Tarihsel Düşünme Becerilerine Ve Başarılarına Etkisi*. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitimi Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Işık, H. (2013). Çeviri: Öğrencilerin Tarihsel Düşüncülerinin Gelişimine Dair Sistemik Bir Yaklaşım - Frederick D. Drake & Sarah Drake Brown . Turkish History Education Journal , 2 (1) , 166-190.

Kara, A. (2009). *Tarihsel Belgeler Ve Kaynak Çalışması*. Eğitim Yayınları.

Karakuş, M. (2001). *Eğitim Ve Yaratıcılık*. Eğitim Bilimleri Dergisi.

Kaya, Z. (2006). *Öğretim Teknolojileri Ve Materyal Geliştirme*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

- Kaymakçı, S. (2017). *Türkiye’de Tarih Öğretiminin Yönelimi Üzerine Bir Değerlendirme*. Kastamonu Eğitim Dergisi, C. 25, S. 2153-2172.
- Kıdır, K. (2006). *Sosyal Bilgiler Dersinde 7. Sınıf Öğrencilerinin Tarih Öğrenme Beceri Düzeyleri*. (Yüksek Lisans Tezi). Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi’nden Edinilmiştir. (Tez No. 191738).
- Kodaman, B. (1999). *Abdülhamid Devri Eğitim Sistemi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Köksal, H. (2007). *Tarih Öğretiminde Tarihsel Düşüncenin İki Felsefi Dayanağı*. Milli Eğitim. 175- 230.
- Köksal, H. (2008) *Çocukluk, Değişen Dünya Ve Tarih Öğretiminden Beklentiler*. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 1(4), 387-396.
- Kütükoğlu, M, S. (1998). *Tarih Araştırmalarında Usül*. (6. Baskı).İstanbul: Kubbealtı Neşriyat.
- Maslow, A.H. (1968). *Toward A Psychology Of Being*. Princeton. NJ: Van Nostrand.
- MEB. (2018) *8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi Ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı*.
[Http://Mufredat.Meb.Gov.Tr/Dosyalar/TTKB/Ortaokul/8/%C4%B0nk%C4%B1lap%20Tarihi/TC_İnkılap_8.Pdf](http://Mufredat.Meb.Gov.Tr/Dosyalar/TTKB/Ortaokul/8/%C4%B0nk%C4%B1lap%20Tarihi/TC_İnkılap_8.Pdf) Adresinden 28 Temmuz 2023 Tarihinde Alınmıştır.
- Merriam, S. B. (2009). *Qualitative Research: A Guide To Design And Implementation*. Jossey-Bass.
- Metin, C. (2006). *T.C. İnkılâp Tarihi Ve Atatürkçülük Dersi Konularının Ortaöğretimde Öğretimi: Ders Kitaplarının Değerlendirilmesi*. Türk Eğitim Sisteminde Atatürkçülük Ve Cumhuriyet Tarihi Öğretimi (45-62). Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Metinnam, İ Ankara Üniversitesi
https://Acikders.Ankara.Edu.Tr/Pluginfile.Php/125849/Mod_Resource/Content/1/Dr.amadersnotu.Pdf
- Miller, J. P. (2002). *Education And The Human Search For Meaning*. Toronto: OISE Press.

Milli Eğitim Bakanlığı. (MEB). (2017). *Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi Ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı (Ortaokul 8. Sınıf)*.

[Http://Mufredat.Meb.Gov.Tr/Programlar.aspx](http://Mufredat.Meb.Gov.Tr/Programlar.aspx) Adresinden Edinilmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı. (MEB). (2024). *Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi Ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı*

<https://Tymm.Meb.Gov.Tr/Upload/Program/2024programink8onayli.Pdf>

Adresinden Edinilmiştir.

Oğuzhan, A. (2006). *Ahmed Vefik Paşa Ve Çağdaş Dönem İlk Osmanlı Tarihi Metodolojisi Kitabı Hikmet- İ Tarih*”, Muhafazakâr Düşünce, Mustafa Armağan. (Ed). 7, Ankara, Kış, 211.

Onur, D., Zorlu, T. (2017). *Yaratıcılık Kavramı İle İlgili Kuramsal Yaklaşımlar, İnsan Ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 6, 3. 1537.

Özbaran, S. (1992). *Yakın Dönemler Tarihi Öğretimi Ve Devrim Tarihi, Ortaöğretim Kurumlarında İnkılap Tarihi Ve Atatürkçülük Öğretimi Ve Sorunları*. Ankara

Özbaran, S. (2002). *Tarih, Tarihçi Ve Toplum*, Tarih Yurt Yayınları, İstanbul.

Özbaran, S. (2003). *Güdümlü Tarih*. İstanbul: Cem.

Özçelik, İ. (2001). *Tarih Araştırmalarında Yöntem Ve Teknikler*, Ankara: Gündüz Eğitim.

Öztürk, G. (2004). *Eğitimde Yaratıcı Düşünme*, On Dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 18, 77-84.

Özyurt, C. (2008). *Küreselleşme, Ulusal Eğitim Ve Siyasal Toplumsallaşma*. M. Safran Ve D. Dilek (Eds.), 21. Yüzyılda Kimlik, Vatandaşlık Ve Tarih Eğitimi (211-227). İstanbul: Yeni İnsan

Parsıl, Ü. (2012). *Sanatta Yaratıcılık*, İstanbul: An Kitap.

Patton, M. Q. (2005). *Qualitative Research*. New York: John Wiley & Sons, Ltd.

Pavlov, I. P. (1927). *Conditioned Reflexes: An Investigation Of The Physiological Activity Of The Cerebral Cortex*. Oxford University Press.

Paykoç, F. (1991). *Tarih Öğretimi*. Eskişehir: AÖF Yayınları.

- Pingel, F. (1998). *Tarihsel Anılar Ve Çok Etnisiteli Bir Bağlamda Tarih Ders Kitapları: Bazı Deneyimler*. 2. Uluslararası Tarih Kongresi'nde Sunulan Sözlü Bildiri, İstanbul.
- Polat, S. (2023). *Sosyal Bilgiler Dersinde Yerel Tarih Öğretimine İlişkin Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Görüşlerinin Belirlenmesi (Makü Örneği)* Yüksek Lisans Tezi Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
- Rawlinson, J. G. (1995). *Yaratıcı Düşünme Ve Beyin Fırtınası*. (O. Değirmen, Çev.) İstanbul: Rota Yayın Tanıtım.
- Runco, M. A., & Jaeger, G. J. (2012). *The Standard Definition Of Creativity*. *Creativity Research Journal*, 24(1), 92-96.
- Saban, A. (2008). *Öğretim Teknolojisi Ve Materyal Tasarımı İle İlgili Temel Kavramlar: Öğretim Teknolojileri Ve Materyal Tasarımı*. K. Selvi (Ed.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Safran, M. (2006). *Tarih Eğitimi*. Makale Ve Bildiriler. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Safran, M. (2008). *Türkiye'de Tarih Eğitimi Ve Öğretimi*. M. Safran (Ed.), 21. Yüzyılda Kimlik, Vatandaşlık Ve Tarih Eğitimi İçinde (13-21). İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi
- Safran, M. (2008). *Türkiye'de Tarih Öğretimi Ve Eğitimi*. M. Safran Ve D. Dilek (Eds.), 21. Yüzyılda Kimlik, Vatandaşlık Ve Tarih Eğitimi (S. 13-20). İstanbul: Yeni İnsan.
- Safran, M. (2015). *Türkiye'de Tarih Öğretiminin Gelişimi*. Tarih Öğretim Yöntemleri (10-24), Pegem Akademi.
- Safran, S., & Şimşek, A. (2006). *İlköğretim Öğrencilerinde Tarihsel Zaman Kavramının Gelişimi*. İlköğretim Online, 5(2), 87-109.
- Sakaoğlu, N. (1998). *İlkokul Tarih Programları Ve Ders Kitapları*. İzmir: Dokuz Eylül Yayınları.
- San, İ. (2019). *Yaratıcılık, İki Düşünce Biçimi Ve Çocuğun Yaratıcı Eğitimi*. Ankara University Journal Of Faculty Of Educational Sciences (JFES), 12(1), 177-190.

- Souhtgate, B. (2012). *Tarih: Ne Ve Neden*. Ankara: Phoenix.
- Stake, R. (1995). *The Art Of Case Study Resarch*. Thousand Oaks, CA: Sage
- Starko, A. J. (2014). *Creativity İn The Classroom: Schools Of Curious Delight* (5. Bs.). Routledge.
- Sternberg, R. J. (Ed.) (1999). *Handbook Of Creativity*. Cambridge, MA: Cambridge University
- Sungu, İ., & Ata, B. (2002). *Tarih Öğretimi Hakkında*. Milli Eğitim Dergisi, 154. https://Dhgm.Meb.Gov.Tr/Yayimlar/Dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/153-154/Ata.Htm
- Suny, R. G. (2017). *The Russian Revolution: A Very Short Introduction*. Oxford: Oxford University Press.
- Sünbül, A. M. (2010). *Öğretim İlke Ve Yöntemleri*. (4. Baskı). Konya: Kitabevi Yayınları.
- Şimşek, A. (2006). *İlköğretim Öğrencilerinde Tarihsel Zaman Kavramının Gelişimi Ve Öğretimi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Taş, F., & Sanalan, A. (2004). *Öğrencilerin Atatürk İlkeleri Ve İnkılâp Tarihi Dersini Algılaması*. Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi, 6(2). 37-48.
- Taşbaş, E. (2007). *Tanzimat Döneminde Gelişen Tarihçilik Anlayışına Batı Etkisi*. Folklor Edebiyat, S. 52, 363-270.
- Thorndike, E. L. (1911). *Animal Intelligence: An Experimental Study Of The Associative Processes İn Animals*. The Macmillan Company.
- Tosh, J. (2020). *Tarihin Peşinde*, (Ö. Arıkan, Çev.). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Üstündağ, T. (2014). *Yaratıcılığa Yolculuk*, Ankara, Pegem Akademi
- Vygotsky, L. S. (1962). *Thought And Language*. MIT Press.
- Wagner, B. J. (1999). *Improvisation And Its Relationship To Creativity İn Education. The Journal Of Aesthetic Education*, 33(4), 131-148.

Wertheimer, M. (1923). *Gestalt Psychology*. Harcourt Brace.

Yeşilyurt, E. (2020). *Yaratıcılık Ve Yaratıcı Düşünme: Tüm Boyut Ve Paydaşlarıyla Kapsayıcı Bir Derleme Çalışması* . OPUS International Journal Of Society Researches , 15 (25) , 3874-3915 .

Yeşilyurt, E. (2020). *Yaratıcılık Ve Yaratıcı Düşünme: Tüm Boyut Ve Paydaşlarıyla Kapsayıcı Bir Derleme Çalışması*. Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 15(25).

Yıldırım A. Ve H. Şimşek (1999). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin.

Yıldırım, A. Ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (11th Ed.). Seçkin Yayıncılık.

Yin, R. K. (2018). *Case Study Research And Applications: Design And Methods* (6th Ed.). Sage Publications.

EKLER

EK-1 METİNLER

EK-1.1: Metin- 1

BİR KAHRAMAN DOĞUYOR

XX. YÜZYILIN BAŞLARINDA OSMANLI DEVLETİ

“Tanzimatla birlikte devlet yönetiminin yanı sıra Osmanlı kültür hayatında da yeni bir dönem başladı. Bu dönemde başta İstanbul olmak üzere ülkenin büyük şehirlerinde mimariden yaşam tarzına, eğitimden ekonomiye kadar önemli değişiklikler yaşandı.

Tanzimat Dönemi’nde mimari yapılar genellikle Batı tarzında inşa edildi. Diğer yandan devlet desteğiyle Avrupa ülkelerine, özellikle de Fransa’ya gençler gönderildi. Batı dillerini öğrenen ve Avrupa kültürünü yakından tanıyan bu gençlerin etkisiyle sosyal hayatın kılık kıyafet, görgü kuralları ve eğlence alışkanlıkları gibi alanlarında değişimler gözlemlendi. Toplumun orta halli ve zengin kesimleri lüks tüketime yönelirken evler masa, sandalye, koltuk gibi eşyalarla Batı tarzında döşenmeye başlandı. “

EK-1.2: Metin- 2

MİLLİ UYANIŞ: BAĞIMSIZLIK YOLUNDA ATILAN ADIMLAR

KUVA-YI MİLLİYE HAREKETİ

“10 Aralık 1919’da Kastamonu Kız Öğretmen Okulu bahçesinde toplanan üç binden fazla Kastamonulu kadın, işgalleri ve yapılan insanlık dışı vahşetleri şiddetle protesto etiler. Mitingde bir konuşma yapan tertip komitesi başkanı Zekiye Hanım’ın sözleri şu şekildedir:

Kardeşler, hemşireler!

Daha bir sene evvel kırmızı rengi ile başımızda dalgalanan ulu sancağımız görüyorsunuz ki siyahlara, matemlere büründü. Muharebe meydanlarında vatan ve din uğrunda binlerce evladımızı gömdükten sonra haktan, adaletten bahseden Avrupalıların bir seneden beri, yenildik diye başımıza açmadıkları felaket kalmadı.

Haktan en çok bahsedenler, haksızlığın en büyüğünü yaptılar. Her tarafı yüksek minarelerinden beş vakitte Allah'ın ismini bağırta Adana'mız, Antalya'mız ve nihayet güzel Ayıntab, Maraş ve Urfa'mız elimizden alınmak isteniyor.

Hanımlar!

Büyük felaketlerimiz önünde evlatlarımızın, kardeşlerimizin kanıyla suladığımız yurtlarımızın işgaline, kardeşlerimizin felaketine susacak mıyız? Hayır hanımefendiler! Mağlubuz, silahımız yok fakat göğsümüzde imanımız, bütün dünyayı yaradan Allah'ımız var.

Hanımlar!

Biz, dünyayı kanlara boğan erkeklere müracaat edecek değiliz. Bizim gibi şefkatle, merhametle düşündüklerine şüphe etmediğimiz İtilaf Devletlerinin büyük kadınlarına müracaat edecek ve birer telgrafla bize yapılan haksızlıkları yazacak ve anlatacağız. Eğer onlar da hakkımızı teslim etmezlerse erkeklerimizle bir safta, dinimiz ve istiklalimiz için öleceğiz.”

EK-1.3: Metin- 3

MİLLİ UYANIŞ: BAĞIMSIZLIK YOLUNDA ATILAN ADIMLAR

MİLLİ BİLİNCİN UYANDIRILMASI: GELDİKLERİ GİBİ GİDERLER

“Mustafa Kemal Temsil Heyeti üyeleriyle birlikte Ankara'ya gidecektir ama parasızdır. Üstelik onları Ankara'ya götürecek otomobilin benzini ve lastiği yoktur.

Altı teneke benzin ve iki çift lastik Amerikan koleji müdiresinden sağlanır. Okul müdiresi bütün ısrarlara rağmen para kabul etmez. Bu durum karşısından Mustafa Kemal Paşa, alınan malzemelerin listesini ve ısrarlara rağmen para alınmadığını gösterir bir belge düzenleterek imza ettirir.

Temsil Heyeti'nin elindeki para yolluk olarak alınan yirmi haşlanmış yumurta, bir okka peynir ve on ekmeğe ancak yetmiştir. Heyet kalan para ihtiyacını da Bitlis Eski Valisi Mazhar Müfit Bey'in girişimiyle Osmanlı Bankasının Sivas şubesinden aldıkları borç ile karşılamıştır.

Yüzbaşı Bedri Bey ile birlikte Osmanlı Bankasına giden Mazhar Müfit Bey, 'Bitlis Eski Valisi' imzasıyla bir senet düzenlettirir. Bedri Bey de 'tüccardan' diye kefil

olur. Böylece yola çıkacakları günün sabahı bankadan bin lirayı alırlar. Hareket etmek üzerelerken Mazhar Bey halkı selamlamakta olan Mustafa Kemal Paşa'nın kulağına eğilerek parayı aldıklarını söyler. Paşa 'Yalnız birlikte ödeyeceğiz'. Der."

EK-1.4: Metin- 4

MİLLÎ BİR DESTAN: YA İSTİKLAL YA ÖLÜM!

TEKALİF-İ MİLLÎYE EMİRLERİ

"1 Sayılı emirimle her ilçede bir Tekalif-i Milliye Komisyonu kurdurdum.

2 Sayılı emrime göre her aile birer kat çamaşır, birer çift çorap ve çarık hazırlayıp Tekalif-i Milliye Komisyonuna teslim edecekti.

3 Sayılı emrimle tüccarın ve halkın elinde bulunan çamaşırlık bez, her türlü kışlık ve yazlık kumaş, kalın bez, kösele, meşin, tel, çivi, kundura ipliği, nal, mih, yem torbası, yular, semer ve urgan stoklarının yüzde kırkına, bedeli sonradan ödenmek üzere el koydum.

4 Sayılı emrimle eldeki buğday, saman, un, arpa, fasulye, bulgur, nohut, mercimek, kasaplık hayvan, şeker, gaz, pirinç, sabun, yağ, tuz, zeytinyağı, çay, mum stoklarının yine yüzde kırkına, bedeli sonradan ödenmek üzere el koydum.

5 Sayılı emrimle ordu için alınan taşıtlardan geriye kalanlarıyla ayda bir kez ve parasız olarak yüz kilometrelik bir uzaklığa kadar askeri ulaştırma işlerinde taşıma yapılmasını zorunlu kıldım.

7 Sayılı emrimle halkın elinde bulunan savaşta işe yarar bütün silah ve cephanenin üç gün içinde teslimini istedim."

EK-1. 5: Metin-5

MİLLÎ BİR DESTAN: YA İSTİKLAL YA ÖLÜM!

SANATÇILARIN VE EDEBİYATÇILARIN GÖZÜYLE MİLLÎ MÜCADELE

"Sivrihisar büyük bir yanardağın ağzındadır. Yarım ay şeklindeki kayalıklar Sakarya'ya egemendir. Oraya Binbaşı Tahsin'le giderken bana bu kayalıkların ucu göklere değiyormuş gibi yüksek görünürdü.

Sivrihisar yolunda en büyük köy Külk idi. Anadolu’da böyle bir köyün bulunduğunu aklımdan geçirmezdi. Bağları, bahçeleri iki üç katlı taş yapıları vardı. Bu sefer orası dinamitle yıkılmıştı. Kadınlar yıkıntılar arasında, hasta çocuklarla dolaşıyorlardı. Bazıları da tarlalardaki yatmış ekinlerin arasından bir şeyler çıkarıp çocuklarının karınlarını doyurmaya çalışıyorlardı. Yunanlar en fazla burasını yakıp yıkmışlar, yaşama araçlarını ortadan kaldırmışlardı. Ne kimsenin başında bir dam ne hayvan ne yiyecek kalmıştı. Kerem Dede’nin karısı Fatma Nine ile konuştum.

‘Ah, evladım.’ Dedi, ‘ne oturup da yazı yazıyorsun. Boğazları kesilmiş bir halk için yazı neye yarar? Bu köyün üç bin sığır ve koyunu vardı. Şimdi yaralı kocamla kızıma yedirecek yumurta bile bulamıyorum. Bir tek tavuk kalmadı. Tuz bile yok. Yaprakları, otları kaynatıp yerken insan içine bir parça tuz koyabilse.’

Ona olan bitenleri yazmanın benim görevim olduğunu da anlattım. İsmet Paşa’ya haber vermek gerektiğini söyledim. Kadın, boynunu ve gözlerini kollarına silerek:

‘Paşa’ya söyle, önce bizim ihtiyaçlarımızı görsün. Bir şey yürümüyor, her şey bozuldu, evladım.’

Orada, taşların üzerinde not alarak Hilal-i Ahmer merkezine tez elden ilaç, yiyecek ve battaniye göndermelerini yoksa kimsenin yaşayamayacağını bildirdi. O gece, Sivrihisar’a çok geç dönebildim.

Ekim ayı çıkmadan Sakarya Vadisi’nde her damla su donmuştu. Köylüler arasında deri kürkle dolaşırken fena halde utanırdım. Ellerimin ve ayaklarımın donması, bu kabahat duygusunu biraz giderirdi.”

EK-2 GÖRÜŞME FORMLARI

EK-2.1 GÖRÜŞME FORMU

YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU

Bu görüşme formu bilimsel çalışma amaçlı olup bilimsel veri olarak kullanılacağı için şahsi bilgileriniz güvence altındadır. Bu görüşme yaklaşık 40 dakika sürecektir. Tüm sorulara içtenlikle cevap vermeniz önem arz etmektedir. Veri güvenilirliği açısından izniniz olursa veri analizi yapılabilmesi için kayıt altına alınacaktır.

Katkılarınız ve ilginizden dolayı teşekkürler.

1.Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi' nde kullanılan tarihi metinlerin derse olan ilginizi nasıl etkilediğini düşünüyorsunuz?

2.Tarihi metinlerle desteklenmiş Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi' nin yaratıcı düşünmeye nasıl bir etkisi olmuştur?

3.Tarihi metinlerin kullanılması Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi' nin verimli hale gelmesinin nasıl bir etkisi olmuştur?

4.Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi' nde tarihi metinlerden faydalanarak bir planlama yapılacak olursa bu planlamayı nasıl yaparsınız?

EK-2.2: Ö1 Görüşme Formu

YARI YAPILANLARIMIZ GÖRÜŞME FORUMU

Bu görüşme formatı belirlenmiş olup bilmeniz için olarak katılımcılar için bazı bilgilerin yazılması anlaşılmıştır. Bu görüşme yaklaşık 40 dakika sürmektedir. Tüm sorulara bilginizle cevap vermeniz önem arz etmektedir. Tüm görüşmelerin ardından sizinle ofisimiz veri analizi yapılabileceğini sizin bilmeniz gerekmektedir.

Katılımlarınız ve ilginizden dolayı teşekkür ederiz.

1. Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi' ne kullanılan tarihi metinleriniz derneğiniz nazari ekademiğiniz dışındaymıdır?

Tarihi bilgiler pet ilginizi çekmiyor. O yüzden tarihi metinler de ilginizi çekmiyor. Tarihi millet için önemli değil. İnkılap için tarihi metinler yararlanırlar. Tarihi metinler çoğu zaman uyan ve bilde kalıyor. Zaten olanda bir ders için en etkili etken. Tarihi metinler bizim gibi pet ilginizi çekmese de ilginizi çekiyor.

2. Tarihi metinlerize desteklemeyi Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi' nin yarıları hakkında nasıl bir etkisi olmuştur?

Yararlı düşünmeye pet bir etkisi olan öğrenciler düşünmeye. Tarihi ve yararlılık açısından bir bağ yok. Benim aklımdan tarih beni pet etkilemiyor.

Fakat tarihte yarınca baharınatılar insanların ilgisiz olabilir.

Onların farklı bir şekilde düşünmesini sağlayabilir. Genel olarak bakıldığında yararlı düşünmeye katkı sağlayabilir.

3. Tarihi metinlerin kullanılması Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi' nin yarıları hakkı geleceğiniz nasıl bir etkisi olmuştur?

Tarihi metinler okumak çok güzel. Her kade dekilme bilisi olarak tarihi metinleri okumak. Okumak sevdim. Birde der benim için daha verimli. Öğreniyor. Verimli. Okumak öğrenimi sebebi ise okumak herkeşin bir metni okumak hissiyatı geliyor.

[illegible]

EK-2.3: Ö2 Görüşme Formu

2

YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU

Bu görüşme formu bilimsel çalışma amaçlı olarak bu bölümdeki sorular kullanılmak üzere hazırlanmıştır. Görüşme anlarında bu görüşme yaklaşık 40 dakika sürmektedir. Soru sonuçları içtenlikle cevap vermeniz önem arz etmektedir. Veri güvenliği açısından izinin olursaydı veri analiz yapılabilmeli işin keyfi altına alınabilir.

Katkılarınız ve ilginçliklerinizde teşekkürler . . .

1. Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi'nde kullanılan tarihi metinlere değineceğiz olan ilginizi nasıl etkilediğini düşünüyorsunuz?
İnkılap dersinde metinlere atıldığı olan savaslar ve o zamanda yaşanan şartları öğrendikçe bunlara baktıkça herkeş millî birlik ve beraberlik için seferber olduğu birer birer oldukları ve mesalele ettikleri görülmüştür. O zamanda olan yenikliğe karşı herkes savaşa katılmıştır. Bu da onların olan olaylara ve yaşananlara karşı ilgilidir.
2. Tarihî metinlerde doğrudan doğruya Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi'nin yarattığı değişime nasıl bir etkisi olmuştur?
Savasa olan stratejik bilgiler ve o zamanda olan-
malara karşı yapılan çalışmaların ne kadar oldu-
klarını veya nise yapıldığını öğrendikçe ve öğrendikçe
düşünürüm. Alınan kararlarda ne gibi etkiler
olduğu ve şu anda ne gibi gelişmeler old-
muştu!
3. Tarihî metinlerin kullanılması Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi'nin verilmesi hâle gelmesinin nasıl bir etkisi olmuştur?
O zamanın görünüşe göre şeklesi ve yaşadığımız ko-
nulan cinsiyet kalmış. İçin anlamdır. Yani tarihî
metinlere olan konuları okitda kaleme kalmış
ve diğer yollarla için öğrenildi.

4. Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi'nde İnkıpat meitelerinde, Değerlendirerek bir planlama yapılacak olursa bu planlamayı nasıl yaparsınız?

Önceki bir örnekten dolayı öğrencilere karşı, Türkiye'de olan gelişmeler ve esas tarihi olaylar, anlatılarak bunlara örnek olarak metinler kullanılarak, öğrencilere işleri göstererek, söz ve davranışlarda bulundukları tarihi metinlerin, bizim yaşamımızda ve gelecekte olan gelişmeleri öğrencilerin onları bir şekilde de anlatması için anlatıldığını, yani Türkiye ile dış dünyasını sağladığını.

Medine Samet
ATAATIN

EK-2.4: Ö3 Görüşme Formu

YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU

Bu görüşme formu bilimsel çalışma amaçlı olup bilimsel veri olarak kullanılacağı için şahsi bilgilerinizi güvence altındadır. Bu görüşme yaklaşık 40 dakika sürecektir. Tüm sorulara içtenlikle cevap vermeniz önem arz etmektedir. Veri güvenliği açısından izniniz olursa veri analizi yapılabilmesi için kayıt altına alınacaktır.

Katkılarınız ve ilgisizden dolayı teşekkürler.

1. Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi'nde kullanılan tarihi metinlerin dersin içeriğini nasıl etkilediğini düşünüyorsunuz?

İnkılap dersi sadece o an içinde bulunan öğrenciler için değil, aynı zamanda gelecekteki öğrenciler için de önemlidir. Bu nedenle, dersin içeriğini etkilediğini düşünüyorum. Özellikle, Atatürk'ün fikirlerini ve ilkelerini anlatırken, bu metinlerin büyük etkisi olduğunu düşünüyorum.

2. Tarihi metinlerle desteklenmiş Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi'nin yararlı düşünmeye nasıl bir etkisi olmuştur?

Metinlerden yararlanarak, metinleri okuyarak, dersin içeriğini daha iyi anlamamıza yardımcı oldu. Özellikle, Atatürk'ün fikirlerini ve ilkelerini anlatırken, bu metinlerin büyük etkisi olduğunu düşünüyorum.

3. Tarihi metinlerin kullanılması Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi'nin verimli hale gelmesinin nasıl bir etkisi olmuştur?

Verimli oldu ve bu bilgiyi daha iyi anladık. Özellikle, Atatürk'ün fikirlerini ve ilkelerini anlatırken, bu metinlerin büyük etkisi olduğunu düşünüyorum.

4. Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi'nde tarihi metinlerden faydalanarak bir planlama yapacak olursanız bu planlamayı nasıl yaparsınız?

Metinleri kullanarak, o an içinde bulunan öğrenciler için değil, aynı zamanda gelecekteki öğrenciler için de önemlidir. Bu nedenle, dersin içeriğini etkilediğini düşünüyorum. Özellikle, Atatürk'ün fikirlerini ve ilkelerini anlatırken, bu metinlerin büyük etkisi olduğunu düşünüyorum.

Muhammed Ali Bulut

EK-2.5: Ö4 Görüşme Formu

YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU

Bu görüşme formu bilimsel çalışma amaçlı olup bilimsel veri olarak kullanılacağı için şahsi bilgilerinizi güvence altındadır. Bu görüşme yaklaşık 40 dakika sürecektir. Tüm sorulara içtenlikle cevap vermeniz önem arz etmektedir. Veri güvenliği açısından izniniz olursa veri analizi yapılabilmesi için kayıt altına alınacaktır.

Katkılarınız ve ilgisizden dolayı teşekkürler.

1. Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi'nde kullanılan tarihi metinlerin dersin içeriğini nasıl etkilediğini düşünüyorsunuz?

Metinlerde anlatılanlar sınıf arkadaşları ile birlikte okudu ve herkes okudu. Böylece, hepimiz aynı şekilde okudu ve etkiledi. Özellikle, Atatürk'ün fikirlerini ve ilkelerini anlatırken, bu metinlerin büyük etkisi olduğunu düşünüyorum.

2. Tarihi metinlerle desteklenmiş Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi'nin yararlı düşünmeye nasıl bir etkisi olmuştur?

Metinlerden yararlanarak, metinleri okuyarak, dersin içeriğini daha iyi anlamamıza yardımcı oldu. Özellikle, Atatürk'ün fikirlerini ve ilkelerini anlatırken, bu metinlerin büyük etkisi olduğunu düşünüyorum.

3. Tarihi metinlerin kullanılması Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi'nin verimli hale gelmesinin nasıl bir etkisi olmuştur?

Örneğin, Atatürk'ün fikirlerini ve ilkelerini anlatırken, bu metinlerin büyük etkisi olduğunu düşünüyorum. Özellikle, Atatürk'ün fikirlerini ve ilkelerini anlatırken, bu metinlerin büyük etkisi olduğunu düşünüyorum.

4. Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi'nde tarihi metinlerden faydalanarak bir planlama yapacak olursanız bu planlamayı nasıl yaparsınız?

Öğrencilerden metinleri okutarak, metinleri okutarak, dersin içeriğini daha iyi anlamamıza yardımcı oldu. Özellikle, Atatürk'ün fikirlerini ve ilkelerini anlatırken, bu metinlerin büyük etkisi olduğunu düşünüyorum.

Nisa Mavzer
8/8

EK-2.6: Ö5 Görüşme Formu

YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU

Bu görüşme formu bilimsel çalışma amaçlı olup bilimsel veri olarak kullanılacağı için şahsi bilgileriniz güvence alınmadır. Bu görüşme yaklaşık 40 dakika sürecektir. Tüm sorulara içtenlikle cevap vermeniz önem arz etmektedir. Veri güvenliği açısından izniniz olursa veri analizi yapılabilmesi için kayıt altına alınacaktır.

Katkılarınız ve ilginizden dolayı teşekkürler.

1. Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi'nde kullanılan tarihi metinlerin dersle olan ilginizi nasıl etkilediğini düşünüyorsunuz?

Her iki metni de bilgilendiriyor hem de eğlendiriyor. Bana kesin bilinci kazandırıyor. Ama çok uzun olursa sıkıcı olur. Benim için en önemli şey, beni eğlendiren ve bilgilendiren olması. Eğer çok uzun olursa sıkıcı olur. Benim için en önemli şey, beni eğlendiren ve bilgilendiren olması.

2. Tarihi metinlerle desteklenmiş Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi'ni yaratıcı düşünmeye nasıl bir etkisi olmuştur?

Bu önce aklıma gelmiyordu. Olayları daha iyi anlamamı sağlıyor. Bana stratejik düşünmeyi sağlıyor. Olayları daha iyi anlamamı sağlıyor. Bana stratejik düşünmeyi sağlıyor. Olayları daha iyi anlamamı sağlıyor. Bana stratejik düşünmeyi sağlıyor.

3. Tarihi metinlerin kullanılması Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi'ni verimliliğe hale gelmesinin nasıl bir etkisi olmuştur?

4. Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi'nde tarihi metinlerden faydalanarak bir planlama yapılacak olursa bu planlamayı nasıl yaparsınız?

Metinleri derslere sırayla okuturum ve öğrencilerin aklında kalmasını sağlarım. Sıra sıra okuturum. Sonra metni okuturum. Okuturum. Sonra öğrencilerden metni anlatmalarını isterim. Böylece dersler daha iyi öğrenilir olur.

Ömer Faruk
SARA
8/8

EK-2.7: Ö6 Görüşme Formu

YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU

Bu görüşme formu bilimsel çalışma amaçlı olup bilimsel veri olarak kullanılacağı için şahsi bilgileriniz güvence alınmadır. Bu görüşme yaklaşık 40 dakika sürecektir. Tüm sorulara içtenlikle cevap vermeniz önem arz etmektedir. Veri güvenliği açısından izniniz olursa veri analizi yapılabilmesi için kayıt altına alınacaktır.

Katkılarınız ve ilginizden dolayı teşekkürler.

1. Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi'nde kullanılan tarihi metinlerin dersle olan ilginizi nasıl etkilediğini düşünüyorsunuz?

Bu okuyan nasıl zorlukla karşılaştı. Her iki metni de bilgilendiriyor hem de eğlendiriyor. Bana kesin bilinci kazandırıyor. Ama çok uzun olursa sıkıcı olur. Benim için en önemli şey, beni eğlendiren ve bilgilendiren olması. Eğer çok uzun olursa sıkıcı olur. Benim için en önemli şey, beni eğlendiren ve bilgilendiren olması.

2. Tarihi metinlerle desteklenmiş Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi'ni yaratıcı düşünmeye nasıl bir etkisi olmuştur?

Bu önce aklıma gelmiyordu. Olayları daha iyi anlamamı sağlıyor. Bana stratejik düşünmeyi sağlıyor. Olayları daha iyi anlamamı sağlıyor. Bana stratejik düşünmeyi sağlıyor.

3. Tarihi metinlerin kullanılması Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi'ni verimliliğe hale gelmesinin nasıl bir etkisi olmuştur?

Bu önce aklıma gelmiyordu. Olayları daha iyi anlamamı sağlıyor. Bana stratejik düşünmeyi sağlıyor. Olayları daha iyi anlamamı sağlıyor. Bana stratejik düşünmeyi sağlıyor.

4. Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi'nde tarihi metinlerden faydalanarak bir planlama yapılacak olursa bu planlamayı nasıl yaparsınız?

Aynı zamanda bir kitap okuturum. Aynı zamanda bir kitap okuturum. Aynı zamanda bir kitap okuturum. Aynı zamanda bir kitap okuturum. Aynı zamanda bir kitap okuturum.

Muhammed
Feyziye

EK-2.8: Ö7 Görüşme Formu

[illegible]

4. Türkiye Cumhuriyeti Kuruluş Tarihi ve Atatürkçülük Dersi'nde tarihi metinlerden faydalanarak bir planlama yapılacak olursa bu planlamayı nasıl yaparsınız?

Sınıfdaki nesli, ailelerini ve devlet ahlakının içinde yer alarak
okulda okuyan öğrencilerle öğretmenlerin birlikte çalışması
gerekli olacaktır. Öğrencilerin bu konuda bilgileri ve
gizli bilgileri de öğrenenler için bu konuda bir
hazırlık yapılmalıdır. Öğrencilerin bu konuda bilgileri
hazırlanarak sunulabilir ve her ders için kullanılabilir.

Dinçköne

Şenol Şenol Şenol

EK-2.9: Ö8 Görüşme Formu

YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU

Du görüşme forma bilinen amaçlı olup bilinen veri olarak kullanıldığı için sabit bilgilerden oluşur. Alınan bu görüşme yapıldık 40 dakika sürmüştür. Tüm soruları içtenlikle cevap vermenizi önemle rica ederiz. Veri güvenliği açısından soruları cevap vermeniz için kayıt altına alınacaktır.

Katkılarınız ve ilginizden dolayı teşekkür ederiz.

1. Türkiye Cumhuriyeti İlahiyat Tarihi ve Atatürkçülük Dersi'nde kullanılan tarihi metinlerden önceki olan bilginizi nasıl etkilediğini düşünerek yazınız!

İlahiyat dersinde bunun gibi metinler arasında da karşı karşıya olabiliyoruz. Bu da bizim için yararlıdır. Çünkü bu metinler sadece birer belge değil, aynı zamanda birer tarih kaynağıdır. Bu metinler sayesinde geçmişteki düşünce ve hareketleri öğrenebiliriz. Ayrıca bu metinler bize o dönemin sosyal, ekonomik ve kültürel durumunu da gösterir. Bu nedenle bu metinleri okumak ve anlamak bizim için çok önemlidir. Bu metinler sayesinde geçmişteki düşünce ve hareketleri öğrenebiliriz. Ayrıca bu metinler bize o dönemin sosyal, ekonomik ve kültürel durumunu da gösterir. Bu nedenle bu metinleri okumak ve anlamak bizim için çok önemlidir.

2. Tarihi metinlerle desteklenen Türkiye Cumhuriyeti İlahiyat Tarihi ve Atatürkçülük Dersi'ni nasıl değerlendiriyorsunuz? nasıl bir etki oluşturdu?

Bu dersin tarihi metinleri bizim için çok yararlıdır. Çünkü bu metinler sayesinde geçmişteki düşünce ve hareketleri öğrenebiliriz. Ayrıca bu metinler bize o dönemin sosyal, ekonomik ve kültürel durumunu da gösterir. Bu nedenle bu metinleri okumak ve anlamak bizim için çok önemlidir. Bu metinler sayesinde geçmişteki düşünce ve hareketleri öğrenebiliriz. Ayrıca bu metinler bize o dönemin sosyal, ekonomik ve kültürel durumunu da gösterir. Bu nedenle bu metinleri okumak ve anlamak bizim için çok önemlidir.

3. Tarihi metinlerin kullanılması Türkiye Cumhuriyeti İlahiyat Tarihi ve Atatürkçülük Dersi'ni nasıl değerlendiriyorsunuz? nasıl bir etki oluşturdu?

Bu dersin tarihi metinleri bizim için çok yararlıdır. Çünkü bu metinler sayesinde geçmişteki düşünce ve hareketleri öğrenebiliriz. Ayrıca bu metinler bize o dönemin sosyal, ekonomik ve kültürel durumunu da gösterir. Bu nedenle bu metinleri okumak ve anlamak bizim için çok önemlidir. Bu metinler sayesinde geçmişteki düşünce ve hareketleri öğrenebiliriz. Ayrıca bu metinler bize o dönemin sosyal, ekonomik ve kültürel durumunu da gösterir. Bu nedenle bu metinleri okumak ve anlamak bizim için çok önemlidir.

4. Türkiye Cumhuriyeti İktisadi Tarih ve Atatürkçülük Dersi'nde tarihi metinlerden faydalanarak bir planlama yapılabildiği doğru bu planlamayı nasıl yaparsınız?

bu metinlerin kendi açısından değer bir düşünce göre yapıyordum ögimelerimin him gibi yeni tarih metinleri kullanarak ögimelerin him eğiliminde hinde daha iyi anlamaları için uygulanan istediğin. daha ayın birleştirildi ayın veya atlatıldı yapma Tarihçi olan iyi veya kadını bulalmış halde birleştirilmemesi istediğin yön sıra resim çizdirip bir yandan tite estetik sorular açıp onun daha genişletilmesi çalışmalarıyla güzel çalışmaları yapmam istediğin.

Rabia Bayraktar
8/B

EK-2.10: Ö9 Görüşme Formu

[illegible][illegible]

EK-2.11: Ö10 Görüşme Formu

10

YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU

Bu görüşme formu bilimsel çalışma amaçlı olarak bilimsel veri olarak kullanılmalıdır. İçin gerekli bilgileri givence alınmalıdır. Bu görüşme yaklaşık 40 dakika sürecektir. Tüm sorulara açıklıkla cevap vermeniz önem arz etmektedir. Veri güvenliği açısından izniniz olursa veri analizleri yapılabileceğini kayıt altına alınacaktır.

Katkılarınız ve ilginizden dolayı teşekkürler .

1. Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi'nde kullanılan tarihi metinlere derse olan ilginizi nasıl etkilediğini düşünüyor musunuz?

İnkılap dersi benim etkilere dayalı olmaktadır; artırdı. Bilgilerimi geliştirdi. Bunun yanı sıra 'hüseyin' başlıklı bir dergiye dayalı soruları, anlaşılmaları için yardımcı oldu. Soruları çözme yardımcı oldu.

2. Tarihi metinlere desteklenmiş Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi'nin yanısıra düşünceye nasıl bir etkisi olmuştur?

Hayal gücümü geliştirmeye yardımcı oldu. Ke oldumun düşünme yardımcı oldu. Metinlere olan güveni düşürmeme yardımcı oldu. İnsanların yerine benlikli boydum. Emekli kuruma yardımcı oldu.

3. Tarihi metinlerin kullanılması Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi'nin verilmiş hale gelmesini nasıl bir etkisi olmuştur?

İnkılap döneminde soruların kanıtı olmuştur. Bilgiyi koruyan soruların metinlerdeki cevapları soruların de sorulara ulaşmamıza etkisi olmuştur.

4. Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi'nde tarihi metinlerden faydalanarak bir planlama yapılacak olursa bu planlamayı nasıl yaparsınız?

Ben tarihi metinleri oyun dinagore ve eğlenceli aktiviteler olarak metni canlandırırım. Başarılar ile sohbet ederek onların derinliğini bildiğimle birlikte anlatırım. Dersimi eğlenceli, izlerim çocuklara onları ilgilendiren şekilde anlatırım. Öğrencilerim bunaldıkları sa derse biraz da veririm. Tahdiden metin ile alakalı video açarım

Erin Koyun

8/3

EK-3 Meb Uygulama İzni

ÖZGEÇMİŞ

